cijena 10d

broj 1

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

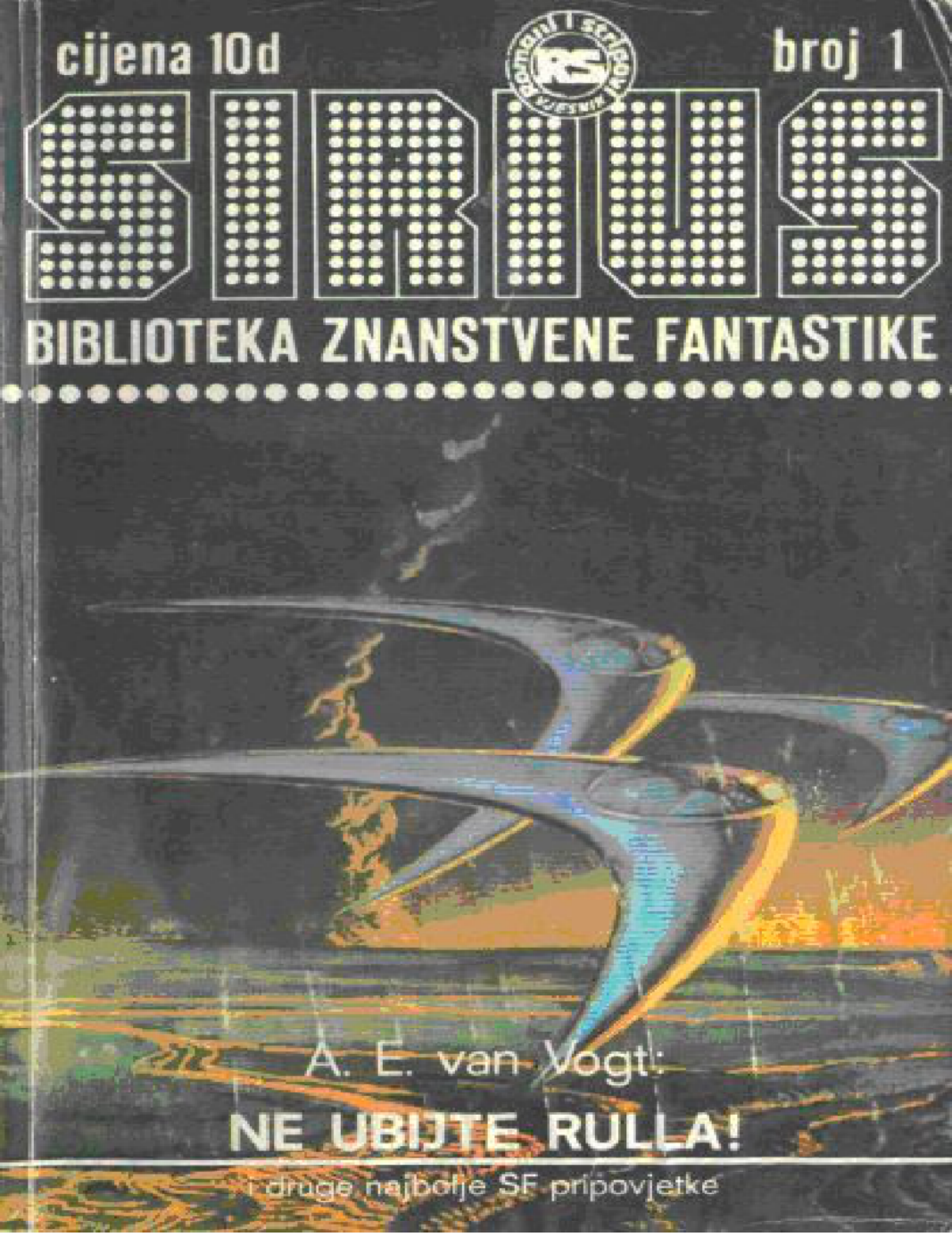

A. E. van Vogt:

NE UBIJTE RULLA!

i druge najbolje SF pripovijetke

Samo dva dana nakon izlaska male najave u »Startu« da se priprema pokretanje biblioteke znanstvene fantastike, u redakciju je već stiglo pismo Alemka Gluhaka iz Zagreba: »Pozdravljam pojavu serije naučne fantastike s nadom da će je i ostali čitatelji toplo primiti. Nadam se da ćemo u Siriusu naći kvalitetne radove pisaca iz cijelog svijeta.« Upravo to je i bila namjera redakcije: osigurati najkvalitetnije tekstove toga žanra i ponuditi čitateljima ugodnu i korisnu zabavu. Dakako, za suradnju smo se obratili najkvalificiranijim stručnjacima na tom području, Sekciji za SF Narodne tehnike u Zagrebu te redakciji »Galaksije« i »Andromede« u Beogradu i naišli na širom otvorena vrata za drugarsku suradnju i pomoć. Nadamo se da će zbog svega toga »Sirius« postati i rado primani gost u domovima čitatelja.

Uredništvo

SADRŽAJ: str.

A. E. Van Vogt:

NE UBIJTE RULA 5

Stanislaw Lem:

INVAZIJA S ALDEBARANA 30

Stanislaw Lem:

BAJKA O KOMPJUTORU

KOJI SE BORIO SA ZMAJEM 41

Charles Van de Vet:

SPECIJALNA EMISIJA 48

Gerhard Zwerenz:

ZAR DA TI SE POPNU NA GLAVU? 75

Poul Anderson:

NE MIRI SE S KRALJEVIMA 78

SEKCIJA ZA ZNANSTVENU FANTASTIKU ARKZ
NARODNE TEHNIKE 135

SCAN i obrada slika: Dan555

OCR, ispravka: Svetlost lutalica

Prelom: Master Yoda

www.sftim.com

www.sftim.com

SF, EF, F & H fan sajt.

Fanzin SF Vektor, SF TV program, prikazi SF filmova i serija, novosti, galerija, bibliografije, pisci, knjige, ugodno društvo za razgovor...

Što je to BLASTER, a što ESPER?

BLASTER. *engleski.* Hipotetsko oružje budućnosti. Malo je vjerojatno da ćemo se sutra ubijati konvencionalnim pištoljima i puškama (kao što to danas više ne činimo mačem, lukom i strijelom). A pisci akcionih SF-priča moraju svoje junake nečim oboružati. Zatosu izmislili čitav niz futurističkog oružja, među kojim se BLASTER pokazao najuspjelijom izmišljotinom, tako da je postao nekom vrstom standardne stavke u arsenalu novije SF. Riječ je izvedena iz engleske imenice i glagola BLAST:

BLAST *(bla:st)* s. 1. udar, zamah vjetra... 3. mlaz zraka iz visoke peći, eksplozija (baruta)... 4. loš, okužen zrak
ut. 1. baciti u zrak eksplozijom. 2. učiniti uvelim, opariti, spaliti; fig. uništiti, upropastiti...
Blasler bi, dakle, pomoću malo sintaktičke akrobatike bio oružje, kojim se postižu gornji efekti.

DEFENZIVNI POJAS. (*eng. defensor screen*). Misli se na pojas čiste energije oko nekog predmeta ili osobe koji zaštićuje od energetskog (zrakama i sl.) i materijalnog (tanad i sl.) napada. Standardna stavka u arsenalu SF-ratovanja.

ESPER. Osoba sposobna za ESP, tj. Ekstra-Senzornu-Percepciju (telepatija, telekineza itd.)

A. E. Van Vogt - NE UBIJTE RULLA!

Rull

Preveo Krsto Mažuranić

Profesor Jamieson je spazio svemirski čamac tek krajičkom oka.

Sjedio je u jaruzi kojih desetak metara daleko od provalije, nadomak ulazu u čamac sa spasavanje. Bio se udubio u rad na izvještaju, bilježeći napomenu u zvučni graf kako je Laertes III dovoljno blizu nevidljivoj granici koja je dijelila dio svemira pod dominacijom Zemlje od onoga u vlasti Rulla da je sama činjenica što su ga otkrili prvi predstavljala značajnu pobjedu u ratu Zemlje protiv Rulla.

Pisao je: »Podatak da bi baza na ovoj planeti omogućila brodovima napad na neke od najgušće naseljenih sektora galatike, bilo ljudskih, bilo rulskih, daje joj prioritet klase AA u opremanju svom mogućom vojnom opremom. Preliminarne obrambene instalacije trebalo bi postaviti na Mount Monolithu, gdje se sada nalazim, najkasnije u roku od tri tjedna.«

I baš u tome trenutku spazio je, iznad sebe i malo ulijevo, onaj drugi čamac kako se približava visoravni. Pogledao je uvis — i ukočio se na mjestu, u nedoumici što da uradi.

Prvi impuls da bježi prema čamcu sa spasavanje suspregao je shvativši da bi ga svako kretanje odalo elektronskim refleksima na brodu. Na trenutak je zaiskrila

slabašna nada da neće opaziti ni njega ni njegov čamac bude li sasvim miran.

Čak i tako sjedeći, rastrzan neodlučnošću, njegove su napregnute oči registrirale rulske oznake i kicošku konstrukciju strane letjelice. Budući da je potpuno poznavao sve što je rulsko, odmah ju je mogao svrstati među istraživačke brodove.

Istraživački brod. I Rulli su otkrili Laertes.

Strašna vjerojatnost zaokupi mu misli. Iza ove male letjelice sigurno nastupa flota teških brodova, a on je sam. Orion je lansirao njegov čamac za spasavanje gotovo puni parsek daleko odavde, ne prekidajući svoj let antigravitacionom brzinom. Tako je onemogućio rulske detektore energije da zabilježe njegov prolazak kroz ovaj sektor svemira. Sad je na putu prema najbližoj bazi, gdje će ukrcati opremu za planetarnu obranu. Trebalo bi da se vrati za deset dana.

Deset dana, Jamieson zastenje, privuče noge i stegne rukom nedovršeni izvještaj. Ipak, nada da bi njegov brod, napola zaklonjen krošnjama drveća, mogao proći neopažen ako se on sam ne pomakne prikuje ga uz tlo. Zabačene glave, strijeljajući ga očima, želio je svim silama da stranac skrene.

Dok je ovako čekao, opet ga spopadne užas pred opasnošću u kojoj su se našli i on i Zemlja. Nikad još čovjek nije stajao oči u oči s inteligencijom opasnijom od Rulla. Nemilosrdni i imuni na svaki pokušaj komuniciranja Rulli su ubijali ljudska bića na prvi pogled. Ratni brod koji bi se usudio zaći medu Rulle trpio bi napad za napadom, do povlačenja ili uništenja. Rulli se, naprotiv, nikad nisu povlačili pred napadom. Ljudi su u početku oklijevali ući u borbu na život i smrt, ali ih je nepopustljivi neprijatelj napokon prisilio da uzvrate istom mjerom.

Misao prođe. Rulski brod je sad bio jedva stotinjak metara daleko i bilo je jasno da neće skrenuti. Začas će preletjeti šumarak koji je napola sakrivao čamac za spasavanje.

Munjevitim se pokretom Jamieson trgne sa stolca. Glavom bez obzira, poput metka, zagrabi prema otvorenim vratima svoga broda. Dok su se za njim, zveknuvši, zatvarala vrata, brod se strese kao pod udarcem nekoga gorostasa. Dio stropa se ulekne; pod se izboči uvis, a zrak postane vruć i zagušljiv.

Jamieson dašćući spuzne na sjedalo za kontrolnim pultom i trgne glavni prekidač za nuždu. Brzometni blasteri zabruje u položaj za automatsku vatru i opale uz promukli ping. Hladnjaci zacvile od napora, a struja hladnoga zraka zapahne mu lice. Olakšanje dođe tako naglo da Jamieson u prvi trenutak ne shvati da atomski motori ostadoše nijemi. A čamac za spasavanje, umjesto da već klizi kroz zrak, ostade ležati kao nepokretna trupina.

Napeto je zurio u ekrane. Pri dnu jednoga od njih rulski je brod padao prevrćući se sporo, kao u snu, prema šumarku kojih četvrt kilometra daleko. Tada broda nestade među drvećem, a tresak njegova pada ispuni kabinu. Odahnuvši, Jamieson se zavali u jastuke, slab od proživljenog napora. A onda ga zaokupi nova misao. Neprijateljski brod je pao nekako razborito. Rulli u njemu nisu poginuli.

I evo ga, sada, samog u oštećenom čamcu za spasavanje na neprohodnoj planini uz jednog, ako ne i više, najnemilosrdnijih stvorenja što ih je svemir ikad vidio. Morat će izdržati deset dana borbe u nadi da će čovjek uspjeti da osvoji najvažniju planetu otkrivenu u posljednjih sto godina.

Vani se smračivalo.

* * *

Jamieson otvori vrata i iziđe na plato. Još je drhturio zbog reakcije na proživljeno uzbuđenje, ali nije bilo vremena za gubljenje. Brzim korakom krene prema vrhu najbližeg brežuljka, kamo stigne puzeći. Oprezno proviri preko ruba.

Vidio se gotovo cijeli vrh planine. Približno ovalna oblika, na najširem dijelu kojih osamsto metara širok, bijaše to divlji nered kržljava drveća i grmlja, mjestimično išaran oštrim stijenama. Ni traga rulskom brodu, ni znaka nekom životu; dojam očajne pustoši i grobna tišina nadvili se nad pustopoljinu.

Sumrak postade dublji, sunce je potonulo iza jugozapadnog ruba visoravni. Tu se skrivala daljnja opasnost, jer za Rulle, zbog njihovoga šireg spektra osjetila, mrak neće značiti poteškoću. Jamiesona je čekala noć puna napora da se održi protiv stvorenja čiji je živčani sustav bio nadmoćan njegovome u svakom pogledu osim, možda, inteligenciji. Rulli su u svemu bili nadmoćni ljudima osim u inteligenciji.

Jamieson je bio svjestan svoga očajnog položaja. Trebala mu je prednost, bilo kakva. Da pokuša doprijeti do olupine rulskog broda, da im nanese što više štete prije nego što se sasvim smrači, prije nego što se oporave od pada — pitanje je života i smrti za njega.

Mora riskirati.

Hitro spuzne natrag niz brežuljak, ustane i potrči niz plitko, osušeno korito nekadašnjeg potoka. Tlo je bilo nemoguć kaos kamenja, oštrih hridi, čvornatoga korijenja i svakojakog trnja. Dvaput je pao, ozlijedivši jednom desnu ruku, drugi put desnu nogu. To ga je iscrplo, i fizički i duševno. Nikad još nije pokušao žuriti se preko bespuća na visoravni. Sad je za deset minuta prevalio jedva kojih sedamdeset metara.

Jamieson stane. Lijepo je biti žustrim, pokušavajući da se stokne vitalna prednost. Sasvim je nešto drugo bezglavo srljati naprijed, kockajući se glavom!

Dok je tako stajao, postane svjestan ledenog vjetra što je brijao s istoka. Temperatura će se do ponoći spustiti oko nule. Jesen je! Uskoro će snijeg, i zima, punih osam dugih mjeseci. Prvi su istraživači iz flore i faune, iz kamenja i tla, iscijedili tajne cikličkog života planete. U toku one dvije godine što su proveli ovdje, zapisali su ćudi svakog izvora vjetra, hladnoće i topline na njenoj neravnoj površini.

Jamieson krene u povlačenje. Treba pripremiti obranu; bolje da požuri. Sat kasnije, dok se mračna noć bez mjesečine slijegala na planinu, Jamieson sjedne, sav napet, pred ekrane.

Bit će to duga noć za čovjeka koji se nije usuđivao zaspati.

Bilo je nedugo poslije ponoći — dan na Laertesu III traje dvadeset i šest sati, sideralnih — kad je Jamieson spazio neko kretanje uz rub viševalnog ekrana. S prstom na obaraču blastera napeto je čekao da se ono ponovi, kako bi ga uhvatio u polje oštrije slike na ekranu. Uzalud. Zora ga zatekne kako umoran ali budan vreba na neprijatelja koji je bio oprezan baš kao i on sam.

Počeo je sumnjati da je uopće nešto vidio.

* * *

Jamieson uzme još jednu pilulu protiv spavanja i krene da još jednom, podrobno, pregleda atomske motore. Nije mu trebalo mnogo da se uvjeri kako je prva dijagnoza bila ispravna: osnovna gravitonska centrala bila je potpuno izbačena iz ravnoteže. Motori su mu neupotrebljivi dok ih ne reaktivira na Orionu. Ovo mu saznanje ulije novi polet. Bitku za visoravan sad ne može izbjeći. Misao koja mu se motala po glavi svu noć dobije novo značenje. Ovo je prvi put, koliko on zna, da su se jedan Rull i jedno ljudsko biće našli oči u oči na uskom, ograničenom prostoru, a da nisu zarobljenici. Velike bitke u svemiru vodile su se između brodova i između flota. Preživjeli su ili bježali, ili poklekli pred nadmoćnim protivnikom. Zapravo, i ljudi i Rulli počinjali su samoubojstvo da bi izbjegli zarobljavanje. Rulli su to radili svjesnom željom da umru, i to se nije moglo spriječiti. Ljudi su se morali prikloniti mehaničkim metodama, što nije uvijek uspijevalo, pa bi se tako Rulli dočepali živoga čovjeka i na njemu obavljali svakojake pokuse. Sad se Jamiesonu ukazala jedinstvena prilika da podvrgne Rulla pokusima — jasno, ukoliko sam ne bude

nadvladan. Ne smije tratiti vrijeme: valja iskoristiti svaki trenutak danjeg svjetla. On opaše specijalni obrambeni pojas i izađe. Dan se bijelio iz časa u čas; a pogled koji mu se ukazao zaustavio mu je dah, čak i sada dok se usredotočio na bitku što da čeka. Eto, pomisli zadivljen, sve se to zbiva na najčudnijoj planini za koju se zna.

Mount Monolith, otkriven istoga dana kad i sama planeta, dobio je ime prema prvim riječima koje su o njemu izgovorene: »Pogledaj samo onaj monolit tamo dolje!« Uzdizaše se taj toranj iz jednolične ravnice, sasvim uspravan, do visine od pune dvije tisuće i osamsto metara. Najveličanstveniji prirodni stup u poznatome dijelu svemira; jedno od sto galaktičkih čuda.

Dok je tako stajao, Jamiesona obuzme ponos što je pripadnik tako moćne rase branitelja i saveznika tisuća oblika života, jedinoga dostojnog protivnika nadirućim Rullima. U svojih osamnaest godina vojne službe nagledao se egzotičnih scena. Kročio je tlom planeta udaljenih i dvjesta tisuća godina svjetlosti od Zemlje. Kao načelnik znanstvenog odjela Flote ima on pod svojim zapovjedništvom brodove takve moći da su cijele skupine naseljenih svjetova nemoćne pred njima — brodova što kroz vječnu tamu sijevaju od jednoga blještavog sunca do drugoga, još sjajnijega, još čudnijeg.

Ipak, premda ima visok: čin, evo ga ovdje na planini na dalekom Laertesu, sam čovjek koga su okolnosti prisilile da se svom svojom lukavošću suprotstavi rulskom neprijatelju.

Obavijest o otkriću Laertesa stigla je do njega uobičajenim kanalima. Odmah mu je bilo jasno nešto što su drugi previdjeli: da će prije ili kasnije postati ključna baza na granici gdje se sučeljavaju dvije galaktičke hemisfere. Kako među posadom ratnih brodova nije normalno bilo oriktologa koji bi mogao obaviti koordinirani pregled, pošao je bez oklijevanja sam.

Bilo kako bilo, prvu veliku prednost je izgubio.

Jamieson se, natmuren, uspravi. Vrijeme je da krene u

napad — i otkrije kakav ga protivnik čeka. To će biti prva faza sukoba, a na njemu je da se pobrine da ne bude i posljednja.

* * *

Kad je Laertesovo blijedo sunce provirilo nad horizont, a ovdje je to bio sjeveroistočni rub visoravni, napad je bio u punome jeku. Automatski defensori, koje je prošle noći pripremio za pokret, polako su napredovali ispred samohodnog blastera. Jamieson je oprezno tražio zaklon iza gromada stijena, da bi se što više zaštitio. Strojeve je vodio ručnim daljinskim upravljačem, a njihovo napredovanje pratio na ekranu montiranom na šljem. S najvećom je pažnjom motrio drhtave kazaljke na indikatoru, da mu ne promakne ni najmanji znak nekoga kretanja, ni najmanje naprezanje obrambenog pojasa da apsorbira energiju neprijateljeva protunapada.

Ništa.

Kad je ugledao rulski brod, Jamieson zastane, zabrinut što ne nailazi na otpor. Nije mu se to sviđalo. Moglo se dogoditi da svi Rulli u brodu poginu, ali je sumnjao u to. Rulli gotovo i nemaju kosti. Osim mreže tetiva tijelo im je sve sam mišić. Jamieson je natmureno promatrao olupinu kroz teleskopske oči defensora. Ležala je u plitkoj utolini, nosa zarivenog u smrvljeni kamen. Onaj njegov jedim energetski udar sinoć, premda sasvim automatski, dobrano je razlupao rulski brod.

Prizor je odisao potpunim mrtvilom. Ako se samo pretvaraju, svaka čast rulskoj vještini. Srećom, ima načina da to provjeri. Pokus možda ne konačan, ali svakako uvjerljiv.

On ga obavi.

Brujanje samohodnog blastera nije pratila jeka — nemoguća na ovom pustom platou navrh najnevjerojatnije planine od svih koje je čovjek ikad vidio. Buka nabuja u grmljavinu dok se atomski generator moćnog oružja

naprezao da do kraja razvije svoj potencijal kilokirija. Trup se neprijateljske letjelice pod baražom lagano tresao, promijenivši boju jedva primjetno, i to je bilo sve. Jamieson isključi generator zagledavši se u metalnu olupinu sasvim zbunjen, ne znajući što da radi.

Obrambeni pojasovi rulskog broda pod punim su pogonom! Jesu li se uključili automatski kao odgovor na njegov sinoćnji hitac? Ili su uključeni namjerno, planski, kao obrana pred upravo ovakvim napadom kakav je on pokušao?

Ništa nije sigurno. Tu je njegova teškoća: nedostaju mu podaci. Možda Rull unutra leži mrtav. (čudno, ne pada mu na pamet da bi ih moglo biti više. S druge strane, dva živa i zdrava Rulla ne bi oklijevala pred jednini samim ljudskim bićem — no, dakako, ni oni ne znaju da je on zaista sam.) Možda je ranjen, nesposoban da mu se suprotstavi. A možda je proveo noć šarajući mrežu psihoparalitičkih linija — mora se dobro čuvali izravnog pogleda u tlo — ili čak jednostavno čeka na dolazak matičnog broda.

Jamieson se strese i od same pomisli na ovu posljednju mogućnost; ona znači smrt, bezuvjetno i beznadno.

Namršten, pažljivo je promatrao brod, nastojeći ocijeniti koliko mu je štete nanio. Tvrdi metali su, čini se, izdržali, ali je sve dno broda uleknuto, mjestimično i pun metar duboko. Mora da je nešto radijacije prodrlo unutra. Koliko, i što je oštetila?

Vidio je on već mnogo oštećenih rulskih istraživačkih brodova, pa ako ovaj nije neke osobite konstrukcije, sprijeda će biti upravljački centar uključujući izoliranu artiljerijsku centralu, straga strojarnica i dva skladišta, jedno za gorivo i rezervne dijelove, druga za hranu i...

Hranu. Jamieson se trgne primijetivši kako je upravo taj dio broda najteže oštećen. Sigurno je radijacija prodrla u skladišta, otrovala hranu, uništila, i tako stavila Rulla — zbog njegova rapidnog metabolizma — u kritičnu situaciju. Obuzme ga novi val nade i on se okrene da pođe natrag. Još dok se okretao nehotice, potpuno je slučajno zadržao pogled, samo trenutak, na kamenu iza kojeg je

dotle ležao. I ugledao psihohipnotičke linije na njemu.

Linije tanke, zamršene, njihov raspored rezultat temljitog proučavanja ljudskoga živčanog sustava. Jamieson ih prepozna i ukoči se, užasnut.

Napevši svu svoju snagu volje naporom očajnika, borio se za još koji časak zdrave svijesti, za još jedan pogled na njih, barem na trenutak. Uspjelo mu je letimično vidjeti pet vertikalnih crta i iznad njih još tri uperene prema istoku, krivudavih, izlomljenih kontura. Pritisak je u njemu bujao i bujao, a on se očajnički otimao paralizi svijesti trudeći se da iscijedi još samo jednu misao. Trudeći se da se sjeti da li iza ruba istočne stijene strši kakva šira polica. Da, da, sjeća se. Tamo, tamo, mislio je rušeći se, moram pasti tamo. Boreći se za goli život, koncentrirao se na sliku police u stijeni.

Posljednja, slabašna, svjesna misao bila je ipak odgovor na odlučujuće pitanje. Rull je preživio pad.

Tama ga obavije kao ponor crnji od najcrnje noći.

* * *

Iz daleke galaktike došao je hladni, nemilosrdni vođa svih vođa, yelir Meesh, Iijn cijele Riaae, Njegovo Veličanstvo Aaish od Yeella. Mnogo titula, mnogo funkcija, mnogo vlasti.

Došao je amo da vidi što ne valja. Davno, davno pala je zapovijed: proširiti su u Drugu galatiku. Zašto su Oni-koji-ne-mogu-biti-savršeniji tako spori? Što im koči napredovanje? Kakva su kova ta dvonožna stvorenja čiji su nebrojeni brodovi, neosvojive planetarne baze i mnogobrojni saveznici izborili patpoziciju protiv Onih-što-imaju-savršeni-živčani-sustav?

»Uhvatite živo ljudsko biće!« Tako je glasila zapovijed.

Rezultat je bio jedan preživjeli član posade uništene zemaljske krstarice, redov ne baš osobito bistar, IQ

devedeset šest, indeks straha dvjesta sedam. Stvor je nakon dugog oklijevanja, potaknut eksperimentima koje je morao izdržati, počinio samoubojstvo.

»Nije nam valjda ovo protivnik.«

»Vaše Veličanstvo, hvatamo tek tu i tamo ponekoga živog. Kondicionirani su na samoubojstvo u slučaju zarobljavanja, kao i naši borci.«

»Pogrešna okolina. Moramo stvoriti takve okolnosti da uhvaćeni ne zna da je zarobljen. Može li se to?«

»Problem će biti razmotren.«

On je i došao radi eksperimenta na planetu na kojoj je opažen jedan čovjek prije sedam vremenskih jedinica »u maloj letjelici što se spustila iz jedne točke u svemiru, očito lansirana s nekoga ratnog broda«. Tako je i otkrivena potencijalna baza. »Nije obavljeno slijetanje, kako je i naređeno; nema znakova naše prisutnosti. Može se pretpostaviti da ovo nije prvo slijetanje ljudi na ovu planetu. Neobična planina. Bit će idealno mjesto za naše potrebe.«

Jedna eskadra ratnih brodova patrolirala je oko sunca. Ali on je sletio sam, malim brodom; potcijenivši protivnika, doletio je neoprezno nad planinu, opalio uništavajući hitac na zemaljski brod na tlu — a tada ga pogodi iznenađujuće snažan povratni udarac, koji ga obori.

Gotovo je tada i poginuo. Ipak, uspio se izvući iz sjedala za upravljačkim pultom, natučen ali neozlijeđen. Pažljivo je ocijenio štetu. Bio je zapovijedio da ga ne traže dok sam ne pozove pomoć. Neće zvati: radio je nepopravljivo razlupan. Obuzeo ga je čudan, šupalj osjećaj, kad je otkrio da mu je sva hrana otrovana.

Hitro je skupio svoje snage spreman da se suoči sa situacijom.

Eksperiment će se nastaviti, uz jednu modifikaciju. Kad potreba za hranom postane imperativna, ubit će čovjeka i tako preživjeti dok se komandanti brodova u orbiti ne uznemire i dođu vidjeti što se dogodilo.

Dio mračnog razdoblja proveo je istražujući rub klisure. Zatim je švrljao oko obrambenoga energetskog pojasa zemaljskog broda razmišljajući o tome što bi njegov protivnik mogao poduzeti protiv njega. Napokon je neljudskom strpljivošću proučio prilaze svome brodu. Na svim je ključnim točkama nacrtao linije-koje-zarobljavaju-čovjekove-misli. Bio je vrlo zadovoljan kad je ujutro, odmah poslije izlaska sunca, vidio neprijatelja uhvaćenog. Ipak, zadovoljstvo nije bilo potpuno.

Svoj uspjeh nije mogao iskoristiti.

Čovjekov blaster je ostao nanišanjen u glavnu zračnu ustavu na brodu. Neaktivan, doduše, ali se Rull nije zavaravao nadom da neće opaliti automatski čim otvori vrata. Situacija je postala kritičnom kad je otkrio da se izlaz za nuždu zaglavio.

Prije je bio ispravan. Oprezom karakterističnim za svoju rasu iskušao ga je odmah poslije pada. Tada ga je lako otvorio. A sada ne može. Brod se vjerojatno slegnuo za vrijeme mračnoga razdoblja. Uostalom, razlog nije važan. Bilo kako bilo, ne može iz broda baš kad mu je do toga osobito stalo. Ne zato da odmah ubije čovjeka. Zarobivši ga, riješio je problem hrane. Ubit će ga kad to bude potrebno. Sada mu treba sloboda akcije i odlučivanja; sada, dok je čovjek bespomoćan. A pomisao da je čovjek možda poginuo od pada izazvanog psihohipnotičkim crtama uznemirila ga je. Nije volio da mu slučaj mrsi planove.

Cijeli ovaj slučaj šepa od samoga početka. Uhvaćen je u mrežu slučajnih događaja, faktora prostora i vremena koje je uvijek smatrao teoretski mogućim, ali mu nije bilo ni na kraj pameti da bi mu mogli zadati toliko brige. Među civiliziranim Rullima slučaj je bio zabranjen.

On odluči da se neće baktati s izlazom za nuždu. Umjesto toga uperio je blaster u pukotinu u podu. Dok se metal isparavao, pumpe su, stenjući pod punim pogonom, jedva uspijevale izvlačiti plinove i radijaciju iz skučenoga, hermetski zatvorenog prostora. Nedostatak propuha činio je posao opasnim. Mnogo puta ga je prekidao čekajući da se zrak pročisti, i da drhtave igle na brojaču spuzne do nule, pa da iziđe iz zaštitne komore kamo ga je potjeralo

podrhtavanje živaca — mnogo pouzdaniji indikator opasnosti od bilo kakvog instrumenta.

Sunce je prošlo mjesni meridijan kad je napokon prorezao metalni pod i otvorio si izlaz na kameno tlo ispod broda. Provukao se nakon mnogo napora. Prašan, srdit, gladan, našao se usred šumarka kamo je pao njegov brod.

Planirani eksperiment izgubio je svoju draž. Potiskujući tvrdoglavu žicu svoga karaktera, zaključio je da je bolje obaviti eksperiment u malo civiliziranijim okolnostima. Nema smisla da previše riskira, neće mu škoditi malo više udobnosti. Ubit će čovjeka i hraniti se njime dok ne dođu po njega da ga spase. Glad mu se zrcalila u očima dok je pretraživao izlomljeni, neravan istočni greben, naginjući se daleko preko ruba, puzeći hitro lijevo i desno, dok nije obišao zapravo cijelu visoravan. Nije našao nikakav pouzdani trag. Tu i tamo učinilo mu se da vidi tragove prolaženja, ali ni najpomnijim pregledom nije mogao zaključiti da je tu zaista netko bio. Mrk, natmuren, krene opet prema čovjekovu čamcu za spašavanje. Proučavao ga je iz sigurne udaljenosti. Obrambeni pojas je aktivan, ali nije bilo načina da otkrije da li je uključen prije jutrošnjeg napada, poslije njega, ili čak automatski, kao posljedica njegovog dolaska.

Tu je problem. Čovjek je možda mrtav, smrskan negdje na podnožju nemoguće planine. A možda je u brodu, teško ozlijeđen; imao je, na žalost, dovoljno vremena da se vrati u sigurnost svoga broda. A možda je zdrav i čitav, svjestan neprijateljeve neodlučnosti, spreman da tu neodlučnost iskoristi.

Rull namjesti automatskog špijuna koji će mu odmah javiti ako se vrata otvore. Tada se vrati do rupe u dnu svog broda, s naporom se uspne, i pripremi za dugotrajno čekanje. Glad je bujala prijeteći iz časa u čas da postane neizdržljivom. Vrijeme je da se sasvim smiri. Valja mu čuvati snagu za nastupajuću krizu.

Stiže novi dan.

Jamieson dođe k svijesti obuzet bolom. Činilo mu se

kao da je uronjen u samu bol, u hladan znoj patnje od glave do pete. Sporo, sporo, dok mu se mozak bistrio, bol ostade koncentrirana u lijevome gležnju, odakle mu je mučno pulsiranje dražilo izmučene živce. Vrijeme se proteglo u vječnost dok se misao formirala u saznanje: Vidi, iščašio sam gležanj! To, dakako, nije bila jedina ozljeda, ali mu koncentrirani napor da smisli tu jednu rečenicu pomogne da prikupi svijest. Koliko je vremena proveo ovako u polusvijesti, dok se sunce polako prigibalo horizontu? Tek kad ga je dosegla izdužena sjena grebena povrh njegove glave, iznenada se sjeti smrtne opasnosti u kojoj se nalazi, i to ga naglo, poput udarca bičem, vrati u potpunu svijest.

Sad je mogao ocijeniti situaciju. Ležao je na strmoj padini kamo se skotrljao preko ruba visoravni. Kosina je bila vrlo strma, punih pedeset i pet stupnjeva, pa ga je grm u koji se zapleo spasio od daljeg pada u slijedeću provaliju. Pri tom je, očigledno, iščašio gležanj.

Stekao je potpunu sliku o naravi svojih ozljeda i smirio se. Nije u neposrednoj opasnosti. Pretrpio je, doduše, vrlo neugodan poraz, ali njegova duboka koncentracija baš na ovu padinu, očajnička volja da padne baš ovamo, izbavila da je od opasnosti da taj poraz bude konačan.

Počeo je uspon. Nije bilo osobito teško; krševito tlo i kržljavo grmlje pružalo je dovoljno uporišta. Tek je posljednji, uspravan greben iskrsnuo kao ozbiljan problem, a iščašeni gležanj neugodna kočnica. Četiri puta je kliznuo natrag; a tada mu uspije, posljednjim naporom, dohvatiti čvrsti korijen koji je virio iz vrha visoravni. Slavodobitno je ispuzao na vrh.

Škripa i struganje njegovih napora su utihli, i samo je dahtanje odavalo da u ovoj pustoši ima živih bića. Jamieson nemirnim očima pretraži neravnu okolicu. Visoravan se pred njim prostirala pusta kao i uvijek. Nalijevo, malo podalje, vidio je svoj čamac za spasavanje. Krenuo je, puzeći, prema njemu. Nije znao gdje je Rull ni što se s njime dogodilo. Gležanj će ga prisiliti da provede nekoliko dana u brodu, pa neka i neprijatelj nagađa.

* * *

Profesor Jamieson proveo je mnogo vremena na svome ležaju, razmišljajući. Obavila ga je potpuna tišina, koju bi prekinula samo buka njegova tumaranja po brodu kad bi se umorio od ležanja. Radio je bio tih poput groba. Laertes je tako daleko od naseljenog dijela svemira da čak ni signali subsvemirskog radija ne dopiru do njega. Potražio je valne dužine rulskih signala. I tu je vladala tišina. Ali to nije značilo ništa: da se kakav rulski brod i nalazi u blizini, jasno je da neće emitirati da se ne bi odao.

Izoliran je ovdje u svome malom brodu, na nenastanjenoj planeti, s upropaštenim motorima. Nastojao je, ipak, da o tome ne misli pesimistički. »Evo«, reče sam sebi, »ovo je životna prilika za eksperiment.«

Ideja ga ponese. Gotovo je nemoguće uhvatili živoga Rulla. Onih nekoliko onesviještenih čuvalo se kao kap vode na dlanu. Ovo ovdje bila je gotovo idealna situacija.

Zarobljenici smo obojica. Pokušao je tako shvatiti svoju situaciju. Zarobljenici svoje okoline, pa tako, igrom slučaja, zarobljenici jedan drugoga.

Ovo je dragocjena prilika da rasvijetle mnoge nepoznanice. Ljude je mučila velika tajna rulskih postupaka. Što ih motivira? Zašto žele sasvim uništiti druge rase? Zašto nepotrebno žrtvuju dragocjene brodove napadajući zemaljske upade u njihov dio svemira — kad im mora biti jasno da će se oni i tako povući nakon kraćeg vremena? I zašto se zarobljeni Rulli, koji se mogu ubiti kadgod to zažele, ubijaju odmah, ne čekaju da vide kakva ih sudbina čeka? Katkada bi poslužili samo kao kuriri.

Da li je moguće da Rulli pokušavaju sakriti neku svoju bitnu slabost o kojoj ljudi još i ne sanjaju?

Skrivene mogućnosti koje je ova bitka nosila u sebi razvedre Jamiesona dok je ležao oporavljajući se, kujući planove i tražeći načina kako da nadmudri svoga protivnika. Katkad je znao odskakutati na zdravoj nozi do komandnog pulta, gdje bi zurio u ekran razgledavajući

okolicu broda, visoravan, Laertesovo plavo-ružičasto nebo, tiho i beživotno. Razgledavajući svoj zatvor. Uhvaćen sam ovdje, razmišljao bi turobno. Profesor Jamieson, čija bi pojava na nekoj od zemaljskih planeta izazvala gomile znatiželjnika, čiji je tihi i mirni glas u Saboru zemaljskog imperija nosio notu autoriteta bez pogovora — taj je Jamieson sada ovdje, sam, leži na ležaju, čeka da mu ozdravi noga kako bi mogao podvrći Rulla svome eksperimentu.

Nevjerojatno. Ipak, kako su dani prolazili, navikao sa na to.

Trećega dana prizdravio je toliko da se mogao kako-tako kretati brodom. Odmah je započeo raditi na konstrukciji mentalnog izolatora. Petog je dana to bilo gotovo. Tada je na red došla priča. Snimanje je bilo dječja igra. Svaku pojedinu scenu tako je temeljito planirao u toku dugih sati provedenih na ležaju da ih je sada znao napamet kao svoje ime. Video-žica je bila spremna u tren oka. Razapeo ju je kojih dvjesta metara daleko od broda i sakrio lišćem drveća. Limenku hrane hitnuo je na obližnju čistinu.

Ostatak dana vukao se sporo, u dosadi. Šesti dan od prispjeća rulskog čamca, peti otkako je iščašio gležanj.

I stiže noć.

Rull se prikrao do zaštitnog pojasa kroz mrkli mrak, ocrtavajući se prema slabašnom svjetlu zvijezda kao nejasna mrlja još dublje tame. Stotinjak metara izvan pojasa osjetio je hranu — i shvatio da je naišao na stupicu.

Za Rulla je šest dana bez hrane značilo strašan gubitak energije, sljepoću na tucet nivoa spektra boja, odumiranja životne energije do fatalne granice. Njegov nepovezani živčani sustav ponašao se poput akumulatora, gdje se iscrpljene ćelije isključuju jedna za drugom. Bilo mu je jasno da su neki dijelovi odumrli zauvijek. Ako se želi spasiti barem djelomično, ne smije više izgubiti ni trenutka. Još samo malo pa će uvjetni refleks samouništenja nadvladati i samog Aaisha od Yeella.

Umirio se. Centri vida iza svakog oka registrirali su svjetlo uskoga valnog pojasa, koje je emitirala video-žica. Promatrao je priču od početka do kraja, pa još jednom i još jednom, žudeći da se ona opet ponovi svom žestinom primitivnoga nagona.

Priča je počinjala u dubokome svemiru, prikazivajući čovjekov čamac za spasavanje dok ga veliki ratni brod lansira u prostor. Dalje se vidjelo kako veliki brod nastavlja let prema bazi i kako tamo krca opremu, pa se praćen snažnom flotom ratnih brodova vraća. Tada se radnja premještala na Laertes, pa se vidjelo kako se čamac za spasavanje spušta na planetu, kako dolijeće rulski brod i u kratkim crtama sve što se poslije toga zbilo. Na kraju bi se vidjelo kako je situacija opasna po obojicu — i jedino rješenje povoljno za obojicu.

Posljednji kadar prikazao bi Rulla kako prilazi limenki hrane i otvara je, uz podroban opis kako da to uradi i kako je sa zadovoljstvom jede.

Svaki put kad bi se priča približila svojoj završnoj sceni, Rull je očajnički želio da ona postane stvarnost. Izdržao je ipak punih sedam prikazivanja dok nije napokon otpuzao naprijed, prema limenki. Znao je da mu je postavljena stupica, možda čak i smrtonosna, ali nije mario. Ako želi preživjeti, mora riskirati. Samo se tako mogao nadati da će preživjeti koliko mu je potrebno.

Kako dugo će komandanti brodova u orbiti oko sunca odoljeti neizvjesnosti, kad će odlučiti da prekrše njegovu zapovijed — to nije znao. Ali, doći će. Pa čak i ako budu čekali dok ne stignu neprijateljski brodovi, pa se tek onda ohrabre da postupe protivno njegovoj izričitoj naredbi, oni će doći.

Kad bi barem znali da svojim neposluhom neće izazvati njegov gnjev!

Potrebna mu je hrana, do posljednje mrvice koje se može dočepati. On pažljivo dohvati limenku i aktivira automatski otvarač.

* * *

Bilo je nedugo poslije četiri sata izjutra kad je Jamiesona probudila tiha zvonjava alarmnog uređaja. Vani je još vladao mrkli mrak — dan na Laertesu traje dvadeset i šest sideričkih sati; satove je koordinirao odmah nakon spuštanja — u ovo doba godine do zore je preostalo još tri sata. Jamieson nije odmah ustao. Zvonjavu alarma izazvalo je otvaranje limenke. Trajala je punih petnaest minuta, što ga oduševi. Alarm je bio podešen na valnu dužinu predajnika u limenki, koji je, opet, trebao odašiljati signale tako dugo dok u limenki ima hrane. Tih petnaest minuta odgovaralo je vremenu potrebnom da jedan Rull pojede kilogram svinjetine.

A sve to vrijeme jedan pripadnik rase Rulla, smrtnog neprijatelja ljudi, proveo je podvrgnut mentalnim vibracijama posebnog uzorka, nalik na njegove misli. Istoga onog uzorka na koji su reagirali zarobljeni Rulli dok se na njima eksperimentiralo u laboratoriju. Na žalost, svi su se oni ubijali odmah nakon buđenja iz nesvijesti, pa su tako zaključci do kojih se došlo ostali polovični. Ipak, bilo je jasno da na te vibracije reagira podsvjesni a ne svijesni dio njihove psihe.

Jamieson je ležao smiješeći se sam sebi. Napokon se okrene ustranu, namještajući se za spavanje. I tek tada shvati koliko je uzbuđen.

Ovo je najvažniji trenutak u dosadašnjem toku rata ljudi protiv Rulla. To se mora proslaviti. On ustane iz kreveta i napuni čašu.

Rullov napad na njegovu podsvijest dao je Jamiesonu ideju da i sam nešto pokuša. Rase su počele otkrivati međusobne slabosti. Rulli su iskorištavali ljudske slabosti da ih istrijebe, smatrajući ih nesavršenima, dakle nepotrebnima, kao što lončar uništva neuspjeli izrađeni glineni vrč. Ljudi su nastojali uspostaviti dodir, suradnju. I jedni drugi bili su nemilosrdni, proračunati, bez smilovanja — svaki na svoj način.

Trenutak važan ili ne, jedan problem je još akutan. Rull je nahranjen, oporavljen, sposoban da i sam kuje planove. Jamieson opet legne i umiri se, buljeći u mrak.

Ne potcjenjuje Rulla, nipošto, ali ako je već odlučio provesti eksperiment, istjerat će ga do kraja, kud puklo da puklo.

Napokon zaspi, i spavao je snom čovjeka koji zna da mu započeto ide od ruke.

* * *

Jutro. Jamieson se uvuče u toplu odjeću i iziđe iz broda u studeno jutro. Opet je napeo sva osjetila tražeći skrivene znakove u tišini i nezemaljskoj atmosferi veličanstvene pustoši. Jak vjetar s istoka nosio je u sebi neki oštar ton. Snijeg?

Pribere se. Čeka ga mnogo posla u ovo sudbonosno jutro. Obavit će ga oprezno, kao i uvijek. Praćen defensorima i samohodnim blasterom on krene prema mentalnom izolatoru. On je stajao na brisanom prostoru, na maloj uzvisini, gdje se mogao lako opaziti iz skrovite okoline. Koliko je mogao vidjeti, neoštećen je. Iskušao je automatski mehanizam i za svaki slučaj emitirao cijeli program.

Već je bio bacio novu limenku hrane u travu i okretao se da pođe, kad ga zaokupi misao: Čudno, metalni okvir izgleda kao da ga je netko polirao. Iznenađen, stane proučavati neobičnu pojavu u dezenergetskom ogledalu i otkrije da je metal pokriven bezbojnom supstancom nalik na lak. Nešto ga stegne u želucu. Očajan, pomisli tvrdoglavo, ako je uvjetni refleks ne pucati, neću poslušati. Pucat ću, pa upravo da je blaster uperen u mene.

On sastruže malo »laka« i ponese ga prema svome čamcu za spasavanje. Razmišljao je ogorčeno, naprasito. Odakle, dođavola, sve to izvlači? Ovo ne ulazi u opremu istraživačkog broda.

Polako, maglovito, stala se rađati neodređena sumnja da ovo, što se ovdje događa, nije slučaj. Namršten, stisnutih čeljusti, vagao je u glavi mračne implikacije koje

je ta mogućnost nosila u sebi, kad je spazio Rulla.

Prvi put nakon mnogo i mnogo dana, spazio je Rulla.

Koji je refleks!

* * *

Osjećaj da nešto mora uraditi obuzeo je Rulla ubrzo pošto je jeo. Najprije nejasno, a zatim se slika razbistri.

Kako mu se snaga vraćala, postajao je svjestan još koječega. Osjetilo vida hvatalo je više svjetla. Razaznavao je sve više kontura u slabašnoj svjetlosti zvjezdanog neba, ali ni izdaleka onoliko koliko je navikao. Povrh toga, sve mu se činilo da je izvrnuto naglavce. Znao je da se to više neće ispraviti. Centar za dešifriranje vizuelnih signala je u mozgu, a taj dio mozga izgubio je moć dešifriranja.

Bio je neizrecivo sretan što posljedice gladovanja nisu teže.

Zastao je na rubu provalije, i provirio u dubinu. Čak i ovako poluslijep — za svoje pojmove — vidio je dovoljno da ostane zapanjen. Pogled iz svemirskog čamca nije ga impresionirao: perspektiva je smanjila udaljenosti. Pogled u dubinu s ovoga krševitog ruba bio je sasvim drukčiji prizor. Ponižen što je dopustio da bude igračka slučaja, šokiran dapače, sjetio se svega što je radio prije gladi.

Okrene se kao uboden i požuri prema krhotinama svog čamca. Krhotinama napola ukopanim u tvrdo tlo Laertesa III. Uputio se ravno prema jednoj svinutoj ploči oplate ispod koje je jučer osjetio drhtaj antigravitacijskih oscilacija. Sićušnih, skrivenih oscilacija, koje kao da su čekale da ih amplificira.

Rull je radio odlučno i djelotvorno. Ploča se čvrsto držala brodskog rebra, pa je proveo nekoliko mukotrpnih sati pokušavajući da je ukloni.

Ploča napokon popusti. Prestrukturiranje

molekularnog rasporeda bilo je infinitezimalno, dijelom zbog Rullova glađu poremećenoga nervnog centra za usmjerivanje nervne energije, a dijelom stoga što je pomak i morao biti što neznatniji. Energije se može osloboditi i previše!

No, ovdje nije bilo takve opasnosti. To je odmah otkrio. Ploča je pokazivala tako malo energetskog potencijala da je posumnjao da je uopće u stanju poletjeti. Ipak, poletjela je. Pokusni let mjerio je samo tri metra, ali i to je bilo dovoljno da ocijeni kako mu je nervni sustav iscrpljen gladovanjem. Imat će snage samo za jedan napad.

Rull nije oklijevao ni trenutka. Eksperiment je završen, i tada mu je preostalo samo da ubije čovjeka i pričeka na pomoć. Osim što čovjek nije bespomoćan, naprotiv, bio je sasvim sposoban da se brani. Ha, Lak!

Namazao ga je na metal vrlo pažljivo, pričekao da se osuši, a tada uprtio ploču na leđa i odnio je do skrovišta. Smirio se tek kad je bio siguran da ga suho lišće kojim se pokrio potpuno sakriva.

Dvonogo je biće sigurno imalo razloga da mu dade hranu. Očito je smislio nešto opasno po njega. Jedino rješenje cijele ove zavrzlame bilo je da dvonošca ukloni bez oklijevanja.

* * *

Jamieson se bio nagledao očajničkih pothvata u toku svog vojnikovanja i bilo mu je odmah jasno da je ovo još jedan. U normalnim okolnostima ovakav bi napad odbio smijući se. Sada je, međutim, bio koncentriran, potpuno koncentriran na prve znakove paralize izazvane lakom. I zato ga je naivnost, trivijalnost napada uhvatila nespremnog, i to je gotovo donijelo propast. Rull je izletio iz šumarka na antigravitacijskoj ploči. Iznenađenje mu je gotovo uspjelo. Jamieson je znao da su sve Rullove ploče ispražnjene pod udarom onoga prvog, pokusnog napada, a evo sad jedne u punom pogonu, u svom sjaju rulskoga

umijeća.

Kretanje ploče kroz prostor bilo je, dakako, samo prividno, samo efekt rotacije planete oko svoje osi. Brzina napada, rastući od nule, nije još ni izdaleka dosegla onih tisuću i trista kilometara na sat kojom se planeta vrtjela oko osi, ali je i ovakva bila dovoljna.

Metalna prikaza se stvorila pred njim. Dok je potezao oružje i pucao u nju, Jamiesona je rastrzala nedoumica: trenutačeni sukob treningom usađenog refleksa protiv promišljenoga, planiranog ograničenja: Ne ubiti!

Teško, oh, teško!

Spasio ga je pritisak zraka na donju stranu metalne ploče koja se propela poput avionskog krila pri uzletanju. Opalio je u dno ploče, koja se zakovitlala u zraku i srušila dvadesetak metara dalje u grmlje.

Jamieson se nije obazirao na Rulla, koji je nestao iza brežuljka planirajući svojim mnogobrojnim sisaljkama. Nije ga slijedio ni pucao za njim. Svu je pažnju posvetio antigravitacijskoj ploči, koju je oprezno izvukao iz grmja. Ključno je pitanje bilo kako je Rull uspio degravitirati ploču bez svih onih složenih strojeva potrebnih da se to obavi? A ako je već i sposoban izraditi tako djelotvoran »padobran«, zašto se već nije spustio s planine u šumovitu ravnicu u podnožju, daleko od svoga ljudskog protivnika, i gdje ima hrane u izobilju?

Odgovor na ovo drugo pitanje postane očigledan onoga trenutka kad je podigao ploču. Bila je »normalne« težine, dakle, energije je dostajalo samo za let od ovih stotinjak metara. Ne želeći ipak ništa riskirati, Jamieson je baci u ponor. Na »lak« se sjetio tek kad je bio opet u svome brodu.

Nije bilo nikakvog uvjetnog refleksa, barem ne dosad!

On ispita strugotine koje je ponio sa sobom. Kemijski je to bila jednostavna smola, kakve se i upotrebljava za izradu lakova. Atomska struktura stabilizirana. Elektromagnetski, bio je to transformator svjetlosne energije u bioelektričnu u frekventnom području ljudskih misaonih procesa.

Jamieson izradi snimku na video-žici. Rezultat je bio kaos nejasnih fantazija. Simboli. On uzme knjigu »Rječnik podsvjesnih simbola« i nade poglavlje »Inhibicije«.

»Ne ubij!«

»Dovraga«, reče Jamieson naglas. »Dakle, to se dogodilo.« Bilo mu je lakše, a opet, i nije bilo. Planirao je da u ovoj fazi sukoba još ne ubije Rulla. Ali ovaj to nije mogao znati. Izazvavši tako suptilnu inhibiciju, dominirao je čak i u porazu. Tu je teškoća. Dosad se Jamieson uspješno izvlačio, iz neugodnih situacija, ali mu nije uspjelo uzvratiti. Živio je u nadi da će mu i to uspjeti, ali to nije dosta.

Ne smije više riskirati. Morat će pričekati s konačnim eksperimentom do dana Orionova povratka.

* * *

Devete noći, dan prije očekivanoga Orionovog dolaska, Jamieson nije ostavio limenku hrane. Slijedećeg je jutra proveo pola sala uz radio pokušavajući stupiti u vezu s ratnim brodom. Poslao je podroban izvještaj o svemu što se zbilo u toku posljednjih devet dana i opisao svoj plan izgladnjivanja protivnika da vidi kakve će to ostaviti posljedice.

Subsvemir je ostao nijem.

Napokon napusti pokušaje da uspostavi vezu i iziđe iz broda. Hitno je postavio instrumente koje će upotrijebiti pri eksperimentiranju. Još jednom ih provjeri, pa pogleda na sat. Jedanaest minuta do podneva. Obuzme ga nervoza i on odluči da više neće čekati. Još je trenutak oklijevao, pa pritisne dugme. Iz obližnjeg predajnika razliježe se pulsiranje na vrlo visokom energetskom nivou. Bila je to varijacija na vibracijski uzorak koji je nametao Rullu prijašnjih četiri noći.

Jamieson se polako povuče u brod. Želio je još jednom pokušati da stupi u kontakt s Orionom. Okrenuvši glavu, vidio je kako Rull izlazi na čistinu i kreće ravno prema izvoru pulsiranja.

Jamieson se nehotice zaustavi, fasciniran, a u taj trenutak glavni alarmni sustav čamca za spasavanje stane zaglušeno zavijati. Njegov ručni radio, automatski sinhroniziran na potrebnu valnu dužinu, oživi.

»Orion zove profesora Jamiesona. Primili smo vašu prijašnju poruku. Prisiljeni na radio-tišinu, rullska flota orbitira Laertes. Za otprilike pet minuta pokušat ćemo vas izvući. U međuvremenu — lezite.

Jamieson se nađe na tlu. Još je stigao vidjeti neko micanje na nebu. Dvije tamne mrlje zadobiju oblik. Uz zaglušnu grmljavinu dva rulska ratna broda prostrijele preko visoravni. Uslijedi orkan, koji ga gotovo otpuhne u bezdan. Pripio se uz tlo kao pijavica uz svoju žrtvu.

Punom brzinom, očito leteći pod gravitonskim pogonom, neprijateljski brodovi opišu petlju i vrate se prema visoravni. Očekujući smrt, Jamieson shvati cijelu igru i klone. Ali grom zatutnji mimo njega, gigantski zvuk od kojeg se napola onesvijesti. Ipak, znao je što se događa. Njegov čamac za spasavanje. Gađaju njegov čamac za spasavanje.

I treći brod uđe u njegovo polje vida, ali, dok se Jamieson trudio da mu raspozna oblik, on zaokrene i pobjegne. Profesorov ručni radio opet oživi:

»Nemoguće pomoći. Zasad kako znate. Naša četiri broda odmamljuju protivnika prema floti koja orbitira sistem Bianca, a tada...«

Jarki bljesak daleko na nebu prekine poruku. Protekla je puna minuta dok je zvuk prodro kroz hladan Laertesov zrak do njega. Grmljavina izblijedi polako, oklijevajući, kao da se lijepi za same molekule zraka.

Tišina koja je napokon nastupila nije, začudo, donijela mir. Bila je to tišina pred oluju, kobna, ukočena, nabijena naslućivanom opasnošću.

Jamieson ustane, tresući se. Vrijeme je da procijeni neposrednu opasnost koja mu sad prijeti. Dalje od toga nije se usuđivao ni pomisliti.

Jamieson se najprije uputi prema svome brodu. Nije

morao mnogo pješačiti: litica na kojoj je ležao bijaše odrezana kao nožem. Od broda nije ostalo ni mrvice.

Stao je kao ukopan. Očekivao je to, ali ga stvarnost udari poput malja. On se zguri i digne pogled uvis. Nigdje ničega. Nikakva kretanja, nikakva zvuka osim hujanja istočnog vjetra. Bio je sam između neba i tla, sam na rubu ponora.

Mozak mu se razbistri i on shvati. Rulski su brodovi najprije nadletjeli visoravan da vide situaciju, a tada su se vratiti da ga unište.

Što je ovaj Rull ovdje, zar je toliko važan da bojni brodovi paze na njegovu sigurnost? Eh, nisu sasvim uspjeli. Jamieson se isceri prema vjetru. Ne sasvim. Sad mu valja požuriti. Rulli bi svakog trenutka mogli riskirati slijetanje da ga izvuku odavde.

Dok je trčao, Jamieson osjeti uzbuđenje koje obuzme čovjeka što se svim bićem predao akciji. Polovičan napor, bilo uma, bilo tijela, rađa polovičnom djelatnošću. Traži se sve, sve.

Očekivao je da će se spoticati, i spoticao se. Svaki put bi ostao napola obnevidio od bola, ali trčao je dalje. Stigao je krvareći — ali stigao je.

Nebo bijaše tiho.

Vireći iza grma, promatrao je Rulla. Zarobljenog Rulla, njegovog Rulla. Promatrat će ga, školovat će ga — ekspresno školovanje, nema vremena za dokolišnu razmjenu informacija. Ležeći tako u zaklonu, podešavao je kontrole nervnog odašiljača.

Dotad je Rull tumarao amo-tamo pred odašiljačem. Sada ubrza svoje kretnje, pa ih opet uspori. Jamieson se zadovoljno iskesi.

Nekoliko tisuća godina prije toga, u Dvadesetom stoljeću, obavljen je klasični pokus, eksperiment za sva vremena. Jedan čovjek, imenom Pavlov, hranio je laboratorijskog psa u jednakim intervalima uz pratnju zvona. Uskoro je pseći probavni trakt reagirao na zvuk zvona upravo kao i na hranu.

Pavlov nikad nije shvatio najvažnije aspekte svog otkrića uvjetnih refleksa. Ali ono što se rodilo toga davnog dana odraslo je u znanost koja je mogla upravljati životinjama i ljudima gotovo neograničeno. Samo su se Rulli pokazali imunima, što je učenjake dovodilo u očaj. Poraženi rulskom sposobnošću da počine samoubojstvo po želji, psihičkim putem, predosjetili su propast ljudske rase ako se ne pronađe načina da se analizira rulski nervni sistem.

Kakva nesreća što Jamieson nema vremena za podrobnu analizu.

Ovdje umiru oni koji oklijevaju, koji trate vrijeme. Pa čak i ovo što sada radi, najnužniji minimum, proždire dragocjeno vrijeme. Amo, tamo, amo, tamo; ritam koji će usaditi posluh.

Lik na ekranu bio je stvaran poput živoga Rulla, trodimenzionalan, kretnji kao u automata. Nervnom se odašiljaču nije moglo odoljeti. Djelovao je na temeljne nervne centre. Rull je morao hodati ukorak s likom na ekranu, baš kao što mora reagirati na refleks gladi.

Nakon petnaest minuta takvoga besciljnog tumaranja, Jamieson promijeni program, tjerajući Rulla da se penje uza drvo. Gore, dolje, gore. dolje. Tada Jamieson ubaci svoj lik u igru. Netremice je pratio Rullovu reakciju — pratio je namrštenih obrva, shvaćajući napokon njegovu reakciju na prisutnost ljudskih bića. Ljudski miris poticajno djeluje na rulski digestivni sustav! Kad je nekoliko minuta kasnije stao na mjesto svoga lika, sa zadovoljstvom je vidio da je Rull privremeno izgubio refleks gladi pri pogledu na čovjeka.

Sada, postigavši potpunu kontrolu nad Rullom, zastane, krzmajući. Eksperiment će zahtijevati vremena. Može li se priuštiti toliko vremena? Mora; ovakva prilika se neće ukazati možda ni u slijedećih stotinu godina.

Kad je dvadeset pet minuta kasnije eksperiment bio gotov, Jamieson se zamisli, blijed od uzbuđenja. To je to. Sad ih imamo.

Deset dragocjenih minuta slao je pomoću ručnog

radija izvještaj o svome otkriću, nadajući se da je odašiljač na čamcu za spasavanje izdržao pad niz liticu, da prima signale maloga instrumenta i da ih šalje u subsvemir. U toku svih tih deset minuta nikakav odgovor ne stiže do njega.

Uradio je koliko je mogao. Jamieson se približi mjestu koje je odabrao za spuštanje s visoravni, nadviri se, strese, a tada se sjeti da je Orion javio »... neprijateljska flota... « Žurno!

On spusti Rulla niz klisuru na prvu veću policu u stijeni. Zatim opaše penjačku opremu oko sebe i zakorači preko ruba. Staloženo, ne naprežući se, Rull dohvati kraj užeta i spusti ga na policu do sebe.

I tako su silazili. Išlo je teško, unatoč vrlo jednostavnom sustavu. Dugo plastično uže premošćivalo je prostor između dvije stijene. Posebni klinovi, koji su inače služili pri penjanju uz glatki trup svemirskog broda, pridržavali su uže.

* * *

Dan se priklanjao tami kao što se umoran čovjek predaje snu, polako, klonulo. Jamieson je počeo osjećati umor od dugotrajnog napora. Vidio je kako se Rull polako oslobađa transa, kako postaje sve svjesniji njegove blizine. Još je surađivao, ali nije više skidao pogleda s njega. Uvjetno stanje se očito primicalo kraju.

Jamieson je očajavao što je krenuo na ovo nestvarno putovanje prije mraka. Čak je odabrao zapadnu, prisojnu stranu toga nevjerojatnog stupa. Sve češće je bacao nervozne poglede prema Rullu. Ovaj je, pak, netremice pratio svaki njegov pokret, svaku kretnju.

Ove prodorne oči podsjete Jamiesona na njegovo otkriće. Bio je bijesan na samoga sebe što nije pažljivije razmislio dok je za to bilo vremena. Stoljećima su ljudi znali da sam napor gledanja troši dvadeset pet posto energije cijeloga tijela. Njihovi znanstvenici su i sami

mogli zaključiti da mnogo širi spektar valnih dužina na koje reagira rulsko oko zahtijeva ogromne količine energije. Nedostatak energije, makar i kratkotrajan, mora oštetiti nervni sustav, privremeno ili čak trajno.

Jamieson je otkrio da je oštećenje trajno.

Kakvu li tek štetu mora izazvati dugotrajno gladovanje! Tu leži sudbina rata. Sad je jasno zašto Rulli nikad nisu napali skladišta ili transporte hrane: bojali su se odmazde. Sad je jasno zašto su tako bjesomučno napadali svaki zemaljski brod koji bi se usudio ući u njihov prostor. Dapače, sad je jasno zašto tako uporno i nemilosrdno nastoje istrijebiti druge rase. Jednostavno, žive u smrtnome strahu da će otkriti njihovu Ahilovu petu!

Jamieson se naceri. Ako je njegova poruka stigla na cilj, ili ako se on izvuče, Rulle čeka gladovanje. Zemaljski brodovi će ubuduće koncentrirati sve svoje snage u tome smjeru. Skladišta hrane treba uništavati po svaku cijenu, bez obzira na gubitke, uporno i nemilosrdno.

Rullima neće preostati drugo nego da se povuku u svoju galaktiku podvijena repa.

* * *

U 16.00 sati Jamieson stane da se odmori. Odmaknuo se do ruba police, što dalje od Rulla, i spuznuo umorno na kamen. Svaka čast zemaljskim brodovima: nijedan rulski brod nije pokušao izbaviti zarobljenika na visoravni. Dakako, možda ne žele odati njegovu prisutnost.

Jamieson se ostavi ćorava posla i prestane mozgati. Umoran, mjerkao je očima put koji su prošli i uspoređivao ga s onim što ih još čeka. Prevalili su oko dvije trećine puta. Primijeti da Rull promatra dno planine, pa se i sam nadviri preko ruba. Promatrao je tako neko vrijeme nepreglednu šumu što se prostirala dokle oko seže, a tada se uspravi.

Na satu je 16.15, vrijeme da se krene dalje.

Dva sata kasnije dosegli su široki greben nekih pedeset metara od dna. Uže je jedva doseglo tako daleko, ali mu je uspjelo da spusti Rulla na sigurno bez većih problema. Jamieson je znatiželjno promatrao što će sada Rull uraditi — sada kad je slobodan?

Rull je gledao uvis, prema njemu, i čekao.

Hej, s time nije računao! Jamieson mahne rukom, i potegne blaster. Rull se povuče iza velikog kamena. Krvavo-crveno sunce tonulo je za planine na obzorju. Smračivalo se. Jamieson je jeo večeru. Upravo kad ju je završavao, opazi micanje.

Rull je puzao duž podnožja stjenovite planine i zamaknuo za stijenu.

* * *

Jamieson malo pričeka, a onda zakovitla uže. Spuštanje mu je iscijedilo snagu, ali dno je blizu. Još malo. A tada poreže prst na neočekivano hrapavom dijelu užeta.

Kad je stigao na dno, opazio je da mu prst poprima neobičnu sivu boju. Onako u polumraku, izgledao je nekako strano i bolesno. Buljio je u nj, a lice mu problijedi poput zida. Rull mora da je ovo učinio dok je silazio.

Oštra bol prostruji mu tijelom, a zatim se počne kočiti. On posegne za blasterom, da se ubije, ali mu se ruka odrveni. Padne na tlo. Ukočenost ga ovdje prikuje na mjesto, nepokretnog.

Yeli, Meeesh, proviri iza stijene i krene prema Jamiesonu. Blaster odbaci ustranu i pretraži ga. Tada ga podigne i ponese onih nekoliko stotina metara oko dna planine, do čovjekova broda, kamo je ovaj pao nakon napada rulskih brodova.

Pet minuta kasnije snažni je radio emitirao na rulskoj valnoj dužini, izdajući zapovijed rulskoj floti.

* * *

Magla. Izvana i unutar njegovog organizma. Činilo mu se da je na dnu bunara. Oko njega nabuja nekakva mora i podigne ga, više, višo prema vrhu bunara.

Jamieson dodje k svijesti.

Ležao je na povišenom stolu sred prazne sobe, bezličnih zidova, koje je prekidalo nekoliko velikih otvora nalik na mišju rupu. Vrata, shvatio je, čudna vrata, strana, neljudska. Jamieson se strese prepoznavši ih.

Nalazi se u rulskom ratnom brodu.

Začuje neko struganje iza sebe. Okrene glavu i ugleda tri Rulla kako prilaze kontrolnom pultu. Jamieson se pokuša pomaći. Tijelo mu se izvijalo pod remenjem koje ga je pritiskalo o stol. Tada se sjeti kemikalije namazane na uže. Olakšanje ga obuzme. Nije mrtav. Nije mrtav. NIJE MRTAV.

Zašto? Ta ga pomisao uozbilji. Nada se ugasi poput svijeće. Lice mu se ukruti u napetu, groznu masku iščekivanja. Dok ih je promatrao, očekujući bol, Rulli su stajali nepokretno. Tada jedan od njih utisne dugme. Jedan dio kreveta se podigne i Jamieson se nađe u sjedećem položaju.

Što sada?

Rulle više nije mogao vidjeti. On pokuša okrenuti glavu, ali mu je dvije metalne ploče stegnu i zadrže. Na zidu nasuprot njemu pojavi se okvir mutnoga sjaja, razbistri se, i pojavi se slika. Bila je nekako poznata, kao da ju je već negdje vidio.

A tada je naglo prepozna.

Bila je to izvrnuta verzija slike koju je sam pokazivao Rullu, najprije kad ga je hranio, a zatim, uz teže argumente, kad je otkrio kobnu slabost ljudskih neprijatelja.

Bio je prikazao kako će ljudi uništiti Rulle ako oni ne pristanu na mir.

A sada Rulli traže suradnju među dvjema rasama. Čini se da ne znaju da mu nije definitivno uspjelo javiti svoje otkriće.

Zurio je u ekran dok film nije završio — a tada se ponovi. Kad je završio drugi put, više nije bilo sumnje. Jamieson se zavali natrag na stol. Ne bi mu prikazivali ovaj film da ga namjeravaju ubiti. Bit će kurir.

Vratit će ga kući s porukom koju čovjek iščekuje već tisuću godina. Rat ljudi protiv Rulla dočekao je kraj.

Stanislaw Lem: ***INVAZIJA S ALDEBARANA***

Inwazja z Aldebarana

Preveo Drago Bujan

Pri spomenu znanstveno-fantastične literature, svatko od nas će pomisliti barem na jednog pisca tog žanra, uglavnom angloameričkog imena. Pri tome se potpuno zaboravlja da postoji i drugo, vrlo plodno područje SF na »Istoku«, čiju srž u mnogome čine poljski autori.

Njihov najpoznatiji predstavnik u svakom je slučaju Stanislaw Lem, koji svoja djela objavljuje od 1948. godine.

Zahvaljujući svom izrazito humanističkom pisanju o čovjeku, Lem daje novu dimenziju SF.

Njegovi su romani sociološke studije jer u SVIM djelima daje viziju nekoga svoga, boljeg društva, što mu omogućuje da piše filozofsku kritiku, grotesku i satiru na ovo današnje, nesavršeno društvo, promatrajući ga iz perspektive budućnosti.

Lem opisuje reakcije čovjeka prema nepoznatom, odnose čovjek—društvo, čovjek-tehnika i muškarac-žena. Za njega su osnovna jedinka društva muškarac i žena, i kao takvi oni su prisiljeni prolaziti kroz različna iskušenja. Zato su čas na Zemlji, čas na nekoj nepoznatoj planeti (Solaris), a između toga putuju svemirom (Ana sa Zvijezda).

Njihove odnose daje izrazito lirski, kao da budućnost na relaciji muškarac-žena neće promijeniti romantiku koju ta veza skriva u sebi:

»Uzalud sam htio požuriti dolazak dubljeg osjećaja, uzalud sam ga tražio u snažnim poljupcima, u čvrstom zagrljaju — dok se on pritajio u večernjoj šutnji, u napola skrivenom smiješku, u slučajnom, neočekivanom dodiru ruku od kojih je jedna željela pomilovati drugu i zaustavila se plašljivo na pola puta.«

Na kraju, žena priskoči muškarcu u pomoć i daje mu snagu kada je to najpotrebnije:

»Trgnuo sam se. To je bila Ana. Anin glas. Htio sam trčati gore, ali nisam smio Zorina ostaviti samnog. Polako sam pošao prema stubama, leđima okrenut i još sam u uvjek gledao Zorina i njegovo ukočeno lice. Tada me Ana pozvala po imenu i ja sam se okrenuo od mrtvaca. Njen je glas bio sve bliži.«

Lem je veliki optimist i u njegovim se djelima upravo provlači čežnja za »sutra«. On ne opisuje čovjeka potopljenog valovima tehnike, »Čovjek je u svakom pogledu mjerilo svih stvari i još uvijek onaj glavni faktor koji odlučuje o svojoj, na kraju vlastitoj sudbini, a određene teze historijskog materijalizma i neke dalekosežne razvojne tendencije tehnike i prirodnih nauka dopuštaju da se nacrta općenita slika budućnosti, koja je ipak samo jedno od mogućih rješenja«.

Jedna mi je činjenica osobito privukla pažnju kod Lemovih romana; naime, koliko god bili izvrsno napisani, nikad nisu dovršeni. On uvijek ostavlja neki mali »kraj« romana nenapisanim, ostavlja ga čitaocu, koji ga htio — ne htio sam po svojem shvaćanju djela dovršava. Time ga prisiljava na aktivno čitanje i rijetko tko može ostati ravnodušan prema Lemovu djelu.

Nije zato ni čudno što je snimljen film po romanu »Solaris« koji kritike svrstavaju uz bok dosad najboljem ostvarenju na tom polju — »Odiseji 2001«.

Priča »Invazija s Aldebarana« satirično je djelo, čija je oštrica uperena prema ljudskim odnosima. Napisano je u Lemovom karakterističnom stilu i svojim duhovitim razvojem radnje na najbolji mogući način ilustrira rad toga velikana znanstvene fantastike.

VOJKO KRALJETA

Dogodilo se to nedavno — čini mi se zapravo kao da je bilo jučer. Dvojica stanovnika Aldebarana, pripadnika

rase obdarene razumom, koja će biti otkrivena 2685. godine i koju će Neirarch (Linne 30. stoljeća) klasificirati kao »grupu coelestiaca« u rodu »megalopterygia« — ukratko: dvojica predstavnika roda »megalopleryx ambigua flirx«, koje je Vrhovna skupština Aldebarana poslala da prouče mogućnosti za koloniziranje planete u području VI parcijalne periferijske tekućine (PPT) — najprije su se spustili na Jupiter, gdje su uzeli uzorke njegova tla. Uvjerivši se da su ti uzorci pogodni za opskrbljivanje »telepathikusa« (»sustava za sporazumijevanje«), odlučili su istražiti odmah i treću planetu sustava — omanje nebesko tijelo, koje je oko središnje zvijezde kružilo u pravilnoj putanji.

Oba Aldebaranca podese svoje »astromate« na iznadprostornu brzinu i ubrzo se približe atmosferi planeta. Smanjivši zatim brzinu, nekoliko puta oblete oko planete i počnu se spuštati prema njoj. Oceani i kontinenti sve su sporije promicali ispod njih. Možda bi trebalo spomenuti da Aldebaranci — za razliku od ljudi — nisu letjeli u raketama nego obrnuto: rakete su bile u njima — osim sićušnog vrha.

Budući da im je obojici planet bio potpuno nepoznat, mjesto za spuštanje izabrali su slučajno. Kao bića što vode računa o strategiji i pravi sinovi visokorazvijene parastatičke civilizacije, obično su se spuštali na liniju planetarnog terminatora, tj. na granicu između dana i noći na planeti.

Meko se spustivši na planetu, oni napuste svoje svemirsko vozilo — točnije rečeno: odlijepe se od njega i poprime koncentričan oblik karakterističan za sve »metapterygije«, monozoe i polizoe na nižem stupnju razvoja.

Na ovome mjestu valjalo bi opisati došljake, ali njihova je vanjština i predobro poznata. Po mišljenju svih autora, Aldebaranci — poput svih razvijenijih bića iz područja Mliječne staze — imaju mnogobrojne vrlo dugačke hvataljke nalik na ruke sa šakom sa šest prstiju, neobično velike, odbojne krakate glave i noge također sa po šest prstiju. Stariji od ove dvojice, a ujedno i vođa, zvao se NGTRX, a mlađi — u zavičaju poznat kao stručnjak za planetarna pitanja — PWGDRK.

Odmah nakon spuštanja došljaci su otkinuli nekoliko grana u grmlju oko svoga svemirskog vozila i njime ga pokrili da bi ga sakrili od pogleda slučajnih namjerenika. Zatim su istovarili svoje uređanje — »teremtak« (analizator), napunjen i za djelovanje spreman »aldolicho« (obrambeni sustav) i peripatetički »telepathikus«, o kojem je već bilo riječi.

Peripatetički »telepathikus«, zvan Pe-Te, jest uređaj što služi za sporazumijevanje s razumnim bićima drugih planeta i koji, zahvaljujući iznad prostornim priključcima na »super mozak«, može prevoditi na aldebaranski jezik sve što je napisano na stotinu devedeset šest tisuća galaktičkih jezika, naječja i žargona. Taj se uređaj razlikuje, a ostali također, od zemaljskih, jer Aldebaranci — to će se otkriti 2685. godine — ne proizvode svoje uređaje i strojeve nego oni niču iz sjemenki i jaja koji se prethodno genetički usmjeravaju prema potrebi.

Svojom vanjštinom, ali ne samo njome, peripatetički »telepathikus« podsjeća na tvora, jer je iznutra ispunjen mesnatim stanicama semantičke memorije; ima i mehanizam »alveolarnog translatora« (»sustav za prevođenje glasova«) te »mnemonsko-mnestičku« žlijezdu. Uz to sprijeda i straga ima »ekranske otvore« (EO) svog »interglokokoma«, tj. »interplanetarnoga glosarsko-koherentno-kontemplativnoga komunikatora« (»sustav za međuplanetarna sporazumijevanja«).

Opremljeni, dakle, najnužnijim oni pođoše. »Telepathikusa« su držali za upravljač, »teremtak« se kretao ispred njih — na njemu je bio pričvršćen i »aldolicho«.

Mjesto prvog izviđanja nije moglo biti bolje. Bio je to predio obrašten gustim grmljem, iznad kojeg su se navlačili večernji oblaci. Neposredno prije spuštanja uspjeli su u daljini zapaziti nešto nalik na crtu; mislili su da bi to mogao biti dio prometnog sustava.

Dok su oko nepoznatog planeta oblijetali na velikoj visini, zapazili su već i druge znakove civilizacije — na primjer: jedva primjetan odsjaj na tamnoj polukugli, vjerojatno osvijetljene gradove. To im je pojačavalo nadu da će pronaći visokorazvijena živa bića, što su zapravo i

željeli. Jer u to doba — prije propasti nedostojnog Syncitija, pred čijom se agresivnošću nisu mogle obraniti ni stotine planeta vrlo udaljenih od Aldebarana — Aldebaranci su najradije osvajali naseljene planete, smatrajući da je to njihova povijesna dužnost. Osim toga, nerado su kolonizirali nenastanjene planete, jer su takvi pothvati iziskivali opsežne građevinske, industrijske i druge investicije.

Oba izviđača teško su se probijala kroz gusto grmlje, a nepoznate sićušne leteće nemani neprestano su ih bockale po rukama i glavi. Iznad sebe nisu vidjeli gotovo ništa, a što su dulje hodali to su ih jače šibale grane po njihovim krakatim glavama, jer rukama nisu dospijevali tako brzo razmicati žbunje ispred sebe. Dakako, oni nipošto nisu namjeravali sami osvojiti i pokoriti planetu — to nije bilo u njihovoj moći. Oni su bili samo prethodnica; nakon njihova povratka na Aldebaran imala bi se — ovisno o podacima u njihovom izvještaju — pripremiti velika invazija.

»Aldolicho« je na svakih nekoliko koraka zapinjao u gustišu pa su ga morali izvlačiti uz velike napore. Pri tome su morali paziti da ne dotaknu obarač, jer su se kroz njegovo mekano krzno i odviše jasno mogle opipati strelice kojima je bio napunjen. Stanovnici planete bez sumnje će ubrzo postati njegove žrtve.

— Ne mogu se razaznati nikakvi tragovi ovdašnje civilizacije — zaciči PWGDRK poslije približno sat hoda.

— Ali, vidio sam gradove — odgovori NGTRX.

— Uostalom... Stani, tamo prijeko je svjetlije... To je zacijelo cesta. Da, pogledaj, cesta!

Izbili su na čistinu, ali ih je ona razočarala. Relativno široka, ravna čistina, nalik na cestu, bila je prekrivena kašastom, ljepljivom supstancijom, koju su na rubovima omeđivali složeni oblici valjkastih izbočina i udubina. Mnogi od tih oblika bili su načinjeni od kamena.

PWGDRK, specijalist za planetarna pitanja, pomisli da su naišli na izmetine gigantosaurusa.

— To nikako nije cesta — reče. — Ni jedno

aldebaransko vozilo na kotače ne bi se moglo tuda kretati.

Odmah su analizirali uzorke tla koje je uzeo »teremtak«; na njegovom čelu pročitali su rezultat ispisan fosforescentnim slovima: kašasto-ljepljiva tvar je mješavina vodikova oksida, aluminija i silicijeva oksida sa znatnim primjesama blt (blata).

Nisu, dakle, naišli na trag gigantosaurusa.

Pođoše dalje gazeći travu koja im je dopirala do najviše hvataljke. Iznenada iza sebe začuju neobično stenjanje. Zbog sve gušćeg mraka u prvi tren nisu uspjeli razaznati ništa.

— Pazi! — zaciči NGTRX.

Nešto je stenjući i njišući se jurilo prema njima — golemo stvorenje ravna čela, glomazna trupa i glatke kože.

— Nije li to Syncitij? — uzbuđeno zapita NGTRX.

Crni div odgmiže pored njih — obojica su bila uvjerena da su vidjela kotače što su divlje tutnjali kao na pravom stroju. Upravo su se htjeli primaći da bolje vide kad ih zalije prava bujica blata. Napola onesviješćeni, a uprljani odozgo do dolje, stadoše kao ukopani. Tek kad su sa sebe stresli najveće komade prljavštine, potrče k »telepathikusu« da saznaju nije li se iz krkljanja, škripanja i tutnjave onog stroja što je projurio moglo razaznati nešto smisleno.

»Nepravilni zvuci primitivnog potrošača ugljikovodika i kisika, koji radi pod uvjetima za koje nije namijenjen«, pročitaju na ekranu »telepathikusa« i začuđeno se pogledaju.

— Neobično — reče PWGDRK. Poslije kraćeg razmišljanja — bio je sklon prebrzom zaključivanju — doda: — Sadistoidalna civilizacija. Iživljava se na strojevima koje je sama stvorila.

»Telepathikus« je u međuvremenu na ultraskopu uspio načiniti savršenu sliku dvonožnog bića koje je sjedilo u stamenom kućištu iznad glave stroja. Uz pomoć

»teremtaka«, koji je imao i posebnu žlijezdu za imitirajuću pretvorbu svega i svačega, oni iz određene količine brzo pomiješane gline načine točan model dvonošca u prirodnoj veličini, umotaju ga u plastičnu foliju tako da lutka poprimi prirodnu blijedo-ružičastu boju pa prema uputama »teremtaka« i »telepathikusa« oblikuju njen donji dio. Sve je to bilo gotovo za manje od deset minuta. Iz tkanine stvorene na sličan način načine i odjeću poput one koju je imao dvonožac u stroju. Lutku obuku, a potom se NGTRX spretno zavuče u njenu šuplju unutrašnjost. Pod ruku uzme i »telepathikusa«, a njegov prednji EO postavi pred usta lutke. Tako maskiran NGTRX je pomicao sad lijevu, sad desnu nogu lutke hodajući kašastom stazom. PWGDRK ga je, noseći »aldolicho«, slijedio na određenom razmaku. Ispred obojice se, dakako, kretao »teremtak«.

Ta je operacija bila tipična. Aldebaranci su takve »maskerade« iskušali već na desetak planeta — uvijek s potpunim uspjehom. Lutka je uvijek bila navlas slična nekom od običnih stanovnika planeta te među prolaznicima s kojima bi se srela nije pobuđivala ni najmanju sumnju. NGTRX je nesmetano pokretao udove i glavu lutke a pomoću »telepathikusa« mogao se točno sporazumjeti s pravim dvonošcima.

Spustila se mrkla noć. Na obzorju su se tek ponegdje vidjela daleka svjetla kuća. NGTRX je u svojoj »odjeći« udario u nešto što mu je u mraku izgledalo poput mosta. Čuo je žubor vode što je tekla ispod mosta. »Teremtak« se i dalje kretao prvi. Iznenada se začu njegov poziv u pomoć — karakteristično zviždanje, cičanje i škripanje — koji prekine glasan: pljus!

Budući da je NGTRX bio u lutki i ne bi se mogao zavući ispod mosta, PWGDRK se prilično namučio dok »teremtaka« nije sam izvukao iz vode. On je, naime, unatoč oprezu, pao u rijeku kroz rupu u mostu. Nije ni slutio da na mostu može bili rupa jer je preko njega tek nešto prije nesmetano prošao dvonoščev stroj.

— Klopka! — zaključi PWGDRK. — Oni su otkrili naš dolazak!

NGTRX odgovori da ne vjeruje u to, ali ne htjede se prepirati i šuteći pođoše polako dalje. Prešavši most,

ubrzo otkriju da se blatan put kojim su išli razdvaja. Na sredini između dva kraka puta stajao je neki kosi stup, a na njemu daska. Stup je bio klimav, a zašiljeni kraj daske bio je okrenut prema zapadnom dijelu noćnog neba.

»Teremtak« na zapovijed uperi svjetlo svojih šest očiju na stup; Aldebaranci razaznaju natpis

DOLNIE WIES

5 km

Daska je bila već napola trula a slova na njoj jedva vidljiva.

— Ostatak prošle civilizacije — pretpostavi PWGDRK. Iz dubine lutke NGTRX upravi EO »telepathikusa« prema dasci. »Putokaz«, pročita na EO. On pogleda PWGDRK-a. Neobično...

— Stup je od celulozoidalnog drva nagriženog od plijesni vrste »arbaketulio papyraceata garg« — reče PWGDRK poslije kratke analize.

— To ukazuje na civilizaciju iz pretkamenog doba!

Osvijetle donji dio stupa. Dolje, u blatu, opaze komadiće tankog celulozoidalnog materijala na kojem su bila otisnuta neka slova. Vidjelo se samo nekoliko redova:

Iznad našega gra ...

u jutro sat . ..

u sedam i...

»Telepathikus« prevede, a oni se začuđeno pogledaju.

— Ploča pokazuje u pravcu neba — reče NGTRX — Hm, to bi moglo odgovarati.

— Da, taj DOLNIE WIES zacijelo je naziv njihovog trajnog satelita.

— Besmislica. Kako bi oni mogli imati satelit kad ni komad daske ne mogu izrezati ravno? — zapita NGTRX iz unutrašnjosti umjetnog dvonošca.

Neko vrijeme prepirali su se oko toga. Zatim osvijetle stup s druge strane i otkriju nejasan, ukoso urezan natpis: Marija je divna i...

— Ovo je bez sumnje šifrom iskazan podatak o eliptičnoj putanji njihovog satelita — reče PWGDRK.

Upravo je nastavak natpisa premazao posebnom pastom u želji da ga učini vidljivim kadli »teremtak« iz mraka ispusti slabi opominjući ultra-cijuk.

— Pažnja! U zaklon! — javi NGTRX. Oni isključe »teremtak«. S njim i »aldolichom« PWGDRK se skloni uz rub blatnog puta; NGTRX također stane u stranu da ne bude odviše uočljiv. Trenuci napetog iščekivanja. Netko se približava. U prvi tren činilo se da je to razuman dvonožac jer se kretao uspravno. Neobično dvonožno biće razaznavalo se sve jasnije, ali nije hodalo ravno nego po nekoj složenoj iskrivljenoj putanji od jednog ruba ljepljivog puta do drugog. PWGDRK odmah počne bilježiti krivulju, ali shvati da je odviše komplicirana. Iznenada stvorenje posrnu. Začu se mukli udarac a onda frktanje. Neko vrijeme prilika je puzala — bez sumnje: puzala je! — na sve četiri, a potom se pokazala u svojoj veličini. Mrmljajući i dalje se kretala po sinusoidalnoj putanji i prilazila sve bliže. Povremeno je, dapače, snažno dahtala ili zavijala.

— Bilježi! Bilježi i prevodi! Što čekaš? — ljutito NGTRX zaciči na »telepathikusa«. Napeto je osluškivao zvukove bića što im je prilazilo.

I — U ha ha! U ha ha! 'amo štap! U ha ha! — čulo se iz mraka. Stražnji EO »telepathikusa« nervozno je podrhtavao, ali i dalje nije pokazivao ništa.

— Zašto toliko krivuda? Da li je daljinski upravljen? — zapita PWGDRK nagnuvši se iznad »aldolicha« na rubu puta.

Biće je sada bilo tik pred njima. Prošlo je već pored natkrivljenog stupa kad sa strane iznenada iskoči NGTRX,

priđe »telepathikusu« i uključi ga.

— Dobar večer! — umiljato reče »telepathikus« jezikom dvonošca pri čemu je sjajno modulirao glas, a NGTRX je oprugama uobličio masku i ljubazan osmijeh. To se također ubrajalo u đavolski plan Aldebaranaca; bili su vrlo iskusni u porobljavanju planeta.

— Štooo? E — hik! — odgovori stvorenje njišući se na mjestu. Njegove oči polako su se približavale licu umjetnog dvonošca. NGTRX ni ne trepne.

»Visoki stupanj inteligencije, sad ćemo uspostaviti vezu!«, pomisli PWGDRK koji se skrivao na rubu puta i uz bok stiskao »aldolicho«. NGTRX prekopča »telepathikus« na odjel za prevođenje i u svom skrovištu počne razabirati upute za uspostavljanje prvoga taktičkog dodira.

Klimava prilika posve se primakla umjetnom dvonošcu, a iz njenoga komunikativnog otvora začu se:

— Frrranek! Da ti...!

NGTRX se prestraši: zar je u stadiju agresije? Zašto? Zdvojno pritisne na žlijezdu »interglokokoma« na »telepathikusu« i zapita što je rekao došljak.

»Ništa«, oklijevajući signalizira »telepathikus«.

— Kako ništa?! Ta čuo sam ga! — zaciči NGTRX pomoću ultrazvuka.

Istog trenutka stanovnik planete s obje ruke dohvati nakrivljeni putokaz, iščupa ga iz tla i udari njime umjetnog dvonošca po glavi. Plastična folija pukne pod snažnim udarcem, a lutka se sruši u crno blato zajedno s NGTRX-om koji izbezumljen i ne začuje prodorni urlik kojim je neprijatelj objavio svoju pobjedu. »Telepathikus«, kojeg je udarac samo okrznuo, odleti daleko uvis, ali se na sreću pri padu dočeka na svoja četiri nogara; padne tik pred PWGDRK-a koji se ukočio od iznenađenja.

— On napada! — zastenja PWGDRK i posljednjom snagom pokuša naciljati iz »aldolicha«.

Hvataljke su mu drhtale dok je pritiskao okidač —

bezbroj zujećih strelica poleti u noć da posiju smrt i pustoš. Iznenada začuje kako se žešće zujeći vraćaju i nastoje ući u otvor na »aldolichu«.

Svojim osjetilima za miris ispitujući uvuče zrak i strese se od straha. Shvatio je: stvorenje se okružilo neprobojnim oklopom etilnoga vodikovog oksida! Bio je bespomoćan.

Ticalima koja su gotovo otkazivala poslušnost ponovno pokuša zapucati iz »aldolicha«. No, strelice su zujale u svom spremištu, ali nijedna se nije usudila ni samo vrh pomoliti napolje. Osjećao je, čuo je da se biće uputilo prema njemu. Strašan fijuk ponovno propara zrak, tlo zadrhti a »teremtak« se zabije u blato. PWGDRK svojim hvataljkama zgrabi »telepathikusa« i skoči u gustiš.

— Pasji sinovi! — zagrmi za njim. Zrak prezasićen nagrizajućim otrovom, koji je strašno biće neprestano ispuštalo iz svoga komunikativnog otvora, PWGDRK-u oduzme dah.

Krajnjim naporom on preskoči jarak, stisne se iza grma i oslušne. Nije bio osobito hrabar, ali nikada nije zaboravljao svoje dužnosti. Neizmjerna radoznalost znanstvenika bila je njegova propast. Upravo je na ekranskom otvoru »telepathikusa« pročitao prvu prevedenu rečenicu strašnog bića i objašnjenje: »Dvonožni sisavac muškog spola zahvaćen vjerskim obredom...« kad li ga pogodi strašan udarac u glavu i svemu bijaše kraj.

Oko podneva orači iz Dolnie Wiesi našli su u jarku na rubu šume Franeka Jolasa — mrtvog pijanog. Kad je došao k sebi, objasnio je da se prethodnog dana posvadio s Franekom Pajdrakom, rukovodiocem strojarnice u kojoj je radio, a da je osim toga »vodio bitku« i s nekim »ljigavim momcima«. U taj tren iz šume je dojurio Jozek Guskowiak vičući da na križanju leže neke čudne premlaćene prilike.

Uistinu, na križanju nađoše dvije nemani — jednu iza jarka a drugu ispred rupe u koju je bio utaknut stup putokaza; pored njih ležala je i velika lutka razbijene

glave. Nekoliko metara dalje, u žbunju su ubrzo našli i raketu.

Bez mnogo rasprava seljaci se dadoše na posao. Ubrzo se od astronauta nije mogao naći ni najmanji trag. Oplatom rakete Jolas je pokrio krov svog svinjca koji je odavno vapio za popravkom; od kože »aldolicha« načinjeno je osamnaest pari cipela; »telepathikus«, univerzalni »interplanetarni komunikator«, poslužio je kao hrana za perad, jednako kao i ostaci »teremtaka«. Jedino se ostatke dvojice Aldebaranaca nisu usudili baciti nijednoj životinji — plašeći se da se ne razboli. Oni su zbog toga privezani za kamenje i bačeni u močvaru.

Najdulje su stanovnici Doline Wiesi razmišljali o tome što da urade s »ultrapenetronskim« motorom astromata. Napokon se Jedrek Barciak, koji je upravo pošao u kosidbu, dosjetio da bi se ta posebna iznadprostorna oprema mogla iskoristiti za pečenje osobito dobre rakije. Anka, Jozekova sestra, spretno je zalijepila razbijenu glavu lutke i odnijela je u staretinarnicu u obližnjem gradiću. Tražila je za nju 3000 zlota, ali je poslovođi to bila previsoka cijena pogotovo zato što se pukotina na glavi nije mogla sakriti.

Tako je jedino što je uspjelo otkriti budno oko reportera lista »Echo« — kad je još istog poslijepodneva redakcijskim kolima dojurio da načini reportažu — bilo novo, više nego solidno odijelo umjetnog dvonošca koje je sada nosio Jolas. Novinar je, dapače, opipao tkaninu diveći se njenoj izuzetnoj kvaliteti.

— Poslao mi ga je brat iz Amerike — odgovorio je mirno Jolas kad ga je novinar zapitao odakle mu odijelo.

Zbog svega je reporter u tvom članku iste večeri opširno opisao samo uspješno odvijanje otkupa u selu Dolnie Wies. Dakako — nijednom riječju nije spomenuo neuspjelu invaziju Aldebaranaca na Zemlju.

Stanislaw Lem: *BAJKA O KOMPJUTERU KOJI SE BORIO SA ZMAJEM*

Bajka o maszynie cyfrowej, co ze smokiem walczyla

Preveo Drago Bujan

Kralj Poleander Partobon, vladar Kibere, bijaše velik ratnik, a kao pobornik metoda suvremene strategije više od svih ratnih znanosti cijenio je kibernetiku. U njegovom kraljevstvu sve je vrvilo od elektroničkih računala, manjih ili većih »elektronskih mozgova«. Poleander ih je postavio gdje god je mogao — nipošto ne samo u astronomskim opservatorijima ili u školama nego doslovce posvuda: čak je u rubna kamene na ulicama dao ugraditi »elektronske mozgove« koji su glasno upozoravali pješake neka pripaze da se ne spotaknu, a bilo ih je i na stupovima, na zidovima i drveću, tako da ih je svatko u bilo koje vrijeme mogao zamoliti da mu pokažu put. Objesio ih je i ispod oblaka da odozgo jave kad počne padati kiša, razmjestio ih je po planinama i dolinama. Ukratko, na Kiberi se nije mogao načiniti nijedan korak a da se ne naiđe na »elektronske mozgove«.

Lijepo bijaše na planetu Kibera, jer je kralj propisao ne samo da se sve što je do tada postojalo kibernetički usavrši nego je zahvaljujući posebnim zakonima uveo i

potpuno nove odnose. U njegovom su se kraljevstvu proizvodile kiber-pčele, (mehaničke pčele), kiber-ose, pa čak i kiber-muhe koje su, kad bi se odviše namnožile, u svoje mreže hvatali kiber-pauci. Postojali su i mehanički pjevači, kiber-gusle, i tko zna što sve ne, ali je osim civilnih mehaničkih naprava bilo dvostrukio više vojnih, jer kralj bijaše neobično ratoboran vojskovođa.

U podzemnim odajama svog dvorca imao je izuzetno hrabro strategijsko elektroničko računalo, raspolagao je jedinicama kiber-mitraljeza, kiber-topova i najraznovrsnijega drugog oružja, a da se i ne govori o prepunim podzemnim skladištima baruta.

Samo jedno ga je zabrinjavalo — bio je zbog toga vrlo nesretan: nije, naime, imao nikakvih protivnika ili neprijatelja, a nikome nije bilo ni na kraj pameti da napadne Poleanderovu državu, čime bi mu, dakako, pružio, priliku da pokaže svoju odvažnost, da istakne svoju strategijsku oštroumnost i da osvjetla svoje ubojito kiber-oružje.

Budući da je nužno trebao neprijatelje i uljeze, kralj je svojim inženjerima zapovijedio da načine umjetne. Borio se, dakle, s umjetnim protivnicima i redovito pobjeđivao. A bili su to uistinu strašni pohodi i bitke, kojima se stanovništvu stvarala golema šteta. Podanici su gunđali kad su im kiber-neprijatelji razarali naselja i uništavali ljetine, kad su ih umjetni uljezi tjerali iz njihovih domova. Usudili su se, dapače, izražavati nezadovoljstvo čak i kad se kralj pojavljivao kao osloboditelj koji je, uništavajući umjetne neprijatelje, u prah i pepeo pretvarao sve što bi mu se ispriječilo na putu. Žalili su se — nezahvalnici — unatoč tome što je on sve to činio samo zato da ih oslobodi.

Jednog se dana kralj Poleander zasitio ratnih igara na svom planetu te odlučio posegnuti za zvijezdama. Sanjario je već o svemirskim ratovima, o svemirskim pohodima i osvajanjima. Njegova je planeta imala veliki Mjesec, koji bijaše potputno pust i nenastanjen. Svojim podanicima kralj odredi visok danak kako bi namaknuo sredstva da na Mjesecu stvori cijele vojske i uredi nova bojna polja.

Podanici su rado plaćali danak nadajući se da ih kralj

Poleander tada više neće neprestano oslobađati pomoću kiber-topova i da više neće snagu svog oružja iskušavati na njihovim kućama i glavama. A kraljevi su inženjeri uspjeli na Mjesecu stvoriti odličan stroj, koji je proizvodio najrazličnije vojne jedinice i oružja.

Dakako, kralj je osobno imao provjeriti djelotvornost stroja. Nakon nekoliko lakših zadataka — koje je stroj obavio zadivljujuće brzo — kralj mu telegrafskim putem naredi neka načini »elektrosalto« (posebno oružje koje bi ispaljivalo munje) želeći se uvjeriti da li je istina da stroj može baš sve, kao što su tvrdili njegovi konstruktori. Pri prijenosu naredbe došlo je, međutim, do male pogreške tako da je stroj primio zapovijed: »Načini elcktrodrakon (elektro-zmaj)!« Razumije se, stroj je i taj zadatak obavio što je bolje mogao te je umjesto »elektro-salta« izradio »elektro-zmaj«.

Videći kako je stroj vješto obavio prethodne zadatke, kralj nije ni čekao da završi ovaj posljednji nego je krenuo na jedan od svojih uobičajenih ratnih pohoda. Upravo je u jednoj od pokrajina svoga kraljevstva ugušio ustanak kiber-kmetova kad su mu javili da na njegovu planetu s mjeseca dolijeću goleme stijene. Nemalo se iznenadio videći da je velika kamena gromada pala na jedno krilo njegova dvorca i uništila cijelu zbirku kiber-vilenjaka — patuljaka s pojačivačima. Zbog toga je vrlo ljut odmah telegrafirao super-stroju na Mjesecu tražeći vrlo strogim tonom da mu smjesta objasni kako se usuđuje činiti tako nešto. Super-stroj mu, međutim, ne odgovori jer više nije ni postojao; zmaj ga je u međuvremenu progutao do posljednjeg kotačića i pretvorio u svoj vlastiti rep.

Još istog dana kralj je na Mjesec poslao naoružanu ekspediciju. Vodio ju je također vrlo hrabar i sposoban stroj, koji je morao uništiti zmaja. Na Mjesecu je, što nitko nije očekivao, samo jednom bljesnulo i zagrmilo, a istog je trena nestalo cijele ekspedicije; »elektro-zmaj« se, naime, nimalo nije šalio, nego je ratovao punom ozbiljnošću jasno pokazujući kakve namjere ima prema kralju i kraljevstvu. Na to je kralj poslao na mjesec svoga najsposobnijeg kiberala (generala) zajedno s nekoliko kibernika (pukovnika), za njima čak i kiberisimusa (feldmaršala). ali nitko od njih ništa nije mogao »elektro-zmaju«; kralj je pomoću teleskopa zdvojan promatrao

kako oni jedan po jedan nestaju u raljama strašnog zmaja.

Svakim danom zmaj je sve više rastao, a Mjesec je bivao manji. Jer, neman je od njega odgrizala komad po komad, probavljala i pretvarala u dijelove svoga tijela. Kralj i njegovi podanici ubrzo su shvatili da će po sve njih biti još lošije kad neman pojede cijeli Mjesec — tada će bez sumnje doći na planetu i početi ga jesti zajedno sa stanovnicima.

Kralj se vrlo zabrinuo, ali nije znao izlaz iz nastale situacije. Što da uradi? Nije pomagalo da pošalje nove strojeve, a ne bi bilo dobro ni da osobno ode na Mjesec, jer — plašio se »elektro-zmaja«. Jedne od mnogih probdjevenih noći kralj iznenada začuje kucanje teleprintera postavljenog u njegovoj ložnici. Bio je to kraljev aparat — sav od zlata i s briljantnom tastaturom — kojim se održavala neprekidna veza s Mjesecom. Kralj priskoči k teleprinteru i pročita poruku: »Poleanderu Partobonu, gubi se bestraga jer ću ja — 'elektro-zmaj' — preuzeti tvoje prijestolje čim dođem na planetu!«

Kralj problijedi, strese se od straha i — premda je bio u hermelinskoj spavaćici i papučama — potrči u podzemne odaja dvorca u kojima je bilo strategijsko računalo, stari ali vrlo mudri automat. Dosad kralj nije od njega tražio savjet jer se s njim prepirao zbog nekih vojnih operacija još prije nastanka »elektro-zmaja«. No, sada mu nije bilo do svađe — valjalo je spasiti život i prijestolje.

Poleander uključi računalo i tek što se malo zagrijalo poviče:

— Moj mozgiću! Moje najbolje računalo! »Elektro-zmaj« prijeti da će me istjerati iz moga kraljevstva i oduzeti mi moje prijestolje. Pomozi mi i reci što da radim, kako da ga pobijedim?

— A ne — odgovori računalo. — Najprije priznaj da imam pravo u svemu oko čega smo se prepirali. Osim toga, želim da me ne zoveš drukčije nego feldmaršal svih računala, a smiješ me oslovljavati još i sa »Vaše Feromagnetičnosti«.

— Dobro, dobro, imenujem te feldmaršalom i

obećavam ti sve što želiš. Ali, pomozi mi!

Računski stroj počne zujati, škripati, zatim se nakašlja i reče:

— Stvar je jednostavna. Mora se načiniti »elektro-zmaj« snažniji od onoga na Mjesecu. On će svladati zmaja na Mjesecu, slomiti mu električni kostur i tako postići željeni cilj.

— Sjajno! — klikne kralj. — Možeš li razraditi planove tog zmaja?

— Bit će to superzmaj — odgovori računski stroj. Mogu ne samo razraditi planove nego načiniti i samog zmaja. Ako se strpiš trenutak, kralju moj, učinit ću to odmah. — Na računalu se uistinu počnu naizmjence paliti mnoge žaruljice, u njemu je sada škripalo i zujalo jače nego prije. Nekoliko minuta poslije toga iz otvora na boku računala pojavi se svojevrsna golema električna užarena pandža.

Opazivši je, kralj krikne:

— Stani, staro računalo!

— Kako me to oslovljavaš?! Ja sam feldmaršal svih računala!

— Ah, da — potvrdi kralj. — Vaša Feromagnetičnosti, »elektro-zmaj« kojeg upravo stvaraš svladat će, doduše, onoga na Mjesecu, ali će sam ostati na njegovome mjestu. Kako da potom uklonim njega?

— Trebat će načiniti još snažnijega — objasni računalo.

— O ne! Ne poduzimaj onda radije ništa, molim te. Što imam od toga da se na Mjesecu pojavljuje sve veći i sve opasniji zmaj?! Želim da tamo ne bude nikakvog zmaja!

— Stvar onda postaje znatno drukčija — mirno će računalo. — Zašto mi nisi to odmah rekao? Vidiš i sam kako se nelogično izražavaš. Pričekaj dok razmislim...

Opet se začu zujanje, pištanje, škripanje, dok nakon nekoliko minuta računalo ne progovori:

— Treba načiniti anti-Mjesec, na njemu postaviti anti-zmaja i lansirati ga u putanju oko Mjeseca... — Odjednom se začuje neko pucketanje a kad ono prestane, računalo nastavi: — ... sažvače i zapjeva: 'Robot sam mali, ne bojim se vode, kad dođem do jarka, zaletim se i — hop — preskočim, tra-la-la, tra- la- la!'

— Što to govoriš? — začudi se kralj. — Kakve veze ima anti-Mjesec s tom pjesmicom o mladom robotu?

— Kakvog to robota spominješ? — zapita računalo. — Ah, shvaćam; to je zabuna. Čini mi se da u mojoj unutrašnjosti nešto nije u redu; zacijelo je negdje nešto pregorjelo.

Kralj počne tražili kvar. Nakon dvadesetak minuta otkrije da je jedna elektronska cijev pregorjela; zamijeni je i zapita računalo što da učini s anti-Mjesecom.

— Kakvim anti-Mjesecom? — začudi se računalo koje je u međuvremenu zaboravilo što je malo prije govorilo. — Ništa ne znam o anti-Mjesecu... Čekaj, da razmislim.

Ono zaškripi, zazuja i nastavi: — Mora se načiniti opća teorija o borbi protiv »elektro-zmajeva«; njena primjena protiv zmaja na Mjesecu bit će tada dječja igra.

— Postavi mi takvu teoriju, molim te! — zavapi kralj.

— U tu svrhu moram najprije stvoriti više eksperimentalnih »elektro-zmajeva«.

— O ne! Hvala lijepa! — poviče kralj. — Onaj jedan zmaj želi mi oteti prijestolje, a što bi tek bilo kad bi ti stvorio mnoštvo nemani?

— Tako misliš? Dobro, onda moramo primijeniti drugu metodu: strategijsku varijantu postupnog približavanja. Podji do teleprintera i javi zmaju da ćeš mu ustupiti svoje prijestolje ako obavi tri potpuno jednostavne matematičke operacije...

Kralj pošalje brzojav, a zmaj ubrzo odgovori da

prihvaća prijedlog. Na to se kralj žurno vrati k mudrom računalu.

— Sada mu — reće on — postavi prvi zadatak: neka se podijeli sam sa sobom!

Kralj ga posluša. »Elektro-zmaj« se podijeli sam sa sobom, ali budući da je u jednom »elektro-zmaju« samo jedan »elektro-zmaj«, to je on i dalje ostao na Mjesecu — ništa se, dakle, nije promijenilo.

— Ah, što si učinilo! — jadikovao je kralj dok je trčao u podzemne odaje tako brzo da su mu papuče ispadale s nogu.

— Zmaj se podijelio sam sa sobom, ali to nimalo nije pomoglo — on je i dalje na Mjesecu.

— Ne smeta — odgovori računalo. — Dobro znam što radim; bio je to potez da se on zavara. Javi mu sada neka iz sebe izvadi korijen.

Kralj prenese poruku, a zmaj počne vaditi korijen. Vadio ga je i vadio, izvijao se, cičao, šištao, pištao i tutnjao kad li se najednom smiri — izvadio je korijen!

Kralj se vrati k računalu.

— Zmaj je mumljao, cičao, pištao, ali je izvadio korijen te mi i dalje prijeti! — poviče još s vrata. — Što sada da uradim. staro ra..., hoću reći: Vaša Feromagnetičnosti?

— Sve će biti u redu — umiri ga računalo. — Javi mu sada neka oduzima od samog sebe.

Kralj pojuri u ložnicu, pošalje brzojav, a zmaj počne oduzimati od samog sebe. Najprije si je oduzeo rep, zatim noge, pa trup, a kad je napokon opazio da nešto nije u redu, na trenutak je zastao, ali je oduzimanje bilo uzelo već toliko maha da se nastavilo samo od sebe. Zmaj si je oduzeo još i glavu, te je na kraju ostala nula, to jest ništa — »elektro-zmaj« više nije postojao!

— Nema više »elektro-zmaja«! Nema više »elektro-zmaja«! — radosno je kliktao kralj žureći u podzemne

odaje. — Mnogo ti hvala, staro računalo, mnogo ti hvala. Dovoljno si radilo, odmaraj se sada. Isključit ću te, slažeš li se.

— O ne, dragi moj — odgovori računski stroj. — Rob je obavio svoj posao i sada neka ode? Htio bi me isključiti, a ne oslovljavaš me više ni sa »Vaša Feromagnetičnosti«! Oh, to je grozno!... Sada ću se ja pretvoriti u »elektro-zmaja«, dragi moj, istjerat ću te iz tvoga kraljevstva i sam vladati bez sumnje bolje nego što vladaš ti; uostalom ti si me i onako molio za savjet u svakoj važnoj prilici, tako da sam zapravo vladao ja a ne ti...

Istog trena računalo se zujeći i škripajući počne pretvarati u »elektro-zmaja«; iz njegovih bokova već su izvirivale plamene elektro-pandže kadli kralj bez daha priskoči k njemu i počne nasumce udarati po njegovim cijevima. Stroj zastenje, u njemu nešto zapucketa, programi se pobrkaju — zadana riječ »elektro-zmaj« promijeni se u »elektro-smola«. Pred kraljevim očima računalo se drhćući stade pretvarati u golemu hrpu smole. Praskalo je i škripalo sve dok se sav elektricitet iz njega nije ispraznio u plavičastim iskricama. Do nogu kralja Poleandera ležala je tada samo još velika lokva smole...

Kralj odahne, navuče svoje papuče koje je izgubio kad je udarao po računalu i vrati se u svoju ložnicu. Otada se, međutim, vrlo promijenio; nakon zgode koju je doživio nestalo je njegove ratničke sklonosti kao da ju je otpuhnuo vjetar — do svoje smrti kralj Poleander bavio se samo još civilnom kibernetikom, a vojne se potpuno okanio.

Charles Van de Vet: SPECIJALNA EMISIJA

Special Feature

Prevela prof. Mihaela Vekarić

Pentizel iziđe iz rijeke kroz rupu na zaleđenoj površini podupirući se samo žilavim i snažnim podlakticama. Ostade nepomična, krzna osuta blistavim kapljicama što se začas pretvarahu u inje. Vrebala je, napeto osluškivala i najmanji znak života. Ali obala rijeke bijaše gola i pusta. Slušala je daleke neodređene šumove usnuloga grada. Nikakav drugi zvuk nije narušavao tišinu.

Uspravi se i polako uputi prema obali, ogledavajući se oprezno. U blizini je stajao niz praznih teretnih vagona. Malo dalje stršale su zgrade, pročelja kojih se teško naziru u sjeni. Znala je da su te zgrade za nju opasne i da mora biti vrlo oprezna. Diva može savladati i pleme pigmejaca ako on ne zna snagu povezati s lukavošću.

Da bi postigla prednost, morala se dokopati siromašnih četvrti grada. Ako joj to uspije, i ostane neopažena, bit će na najboljem mjestu da se uključi među domoroce ove planete. U mislima se ponovno prisjeti onih

neznatnih obavijesti što je dobila s vrpca o tom tipičnom zemaljskom gradu. Zove se Saint Paul, ima 780.000 stanovnika; to je stari grad, glavni grad oblasti.

Hodajući gipko, pokušavala je dokučiti sociološki profil grada. To je trgovačko središte, gdje se prijevoz robe vjerojatno odvija željezničkom prugom od rijeke do zračnih luka. Na krajevima pruge morale bi se nalaziti stare četvrti. Za Pentizel je bila čista igra kliznuti neopazice preko mračnih uličica i od zgrade do zgrade stići napokon do podzemlja Lactonatowna.

Zasad se sve odvijalo prema njenom planu. U slijedećoj etapi trebalo je dobaviti odijelo i, po mogućnosti, mjesnog novca.

Gotovo čitav sat Pentizel je ostala skrivena u sjeni jedne slijepe ulice, strpljivošću koju joj je nalagao životinjski lovački nagon. Nije joj smetala temperatura od dvadeset pet stupnjeva ispod ništice: u njenom svijetu je hladnije. Upravo zbog te surove klime ona je i odabrala ovu točku sjeverne hemisfere.

Napokon, ledeni vjetar donese joj jak miris. Malo kasnije začu kako joj se približavaju nekakvi koraci. Prikrije se i prepusti osjetljivom senzornom procesu. Njena buduća žrtva bijaše osoba muškog spola, krupne građe, bolesna izgleda, zbog visokih godina ili velika umora.

Žrtva stiže u visinu slijepe ulice, na ulazu koje je Pentizel stajala u zasjedi. Ona naglo skoči naprijed.

Sve se dogodilo vrlo brzo, kao i s onim drugim članom te degenerirane rase kojeg je napala: čovjek se ukočio, skamenjen od iznenađenja; obuzeo ga je užas, mahnito je pokušavao pružiti slab otpor; zatim je s uzvikom predavanja podlegao pred tom snagom, jačom od njegove.

U toku putovanja prema Zemlji Pentizel je pažljivo proučila fotografije i filmove što prikazuju stanovnike te planete. Ali dosad je vidjela samo jednoga živog, i to tek na trenutak. Razodijevajući brzo onesviještena čovjeka, ona izbliza ispita njegovu građu i crte.

Tjelesna struktura bila je vrlo nalik na njenu, upravo

kako je i očekivala. Lice, iako drukčije, bilo je unatoč različitosti odljeva, ista vrsta kalupa. Ako je htjela biti nalik na Zemljanke, morala je provesti nekoliko temeljnih izmjena na svom licu, no to nije bilo neizvodivo.

Čovjekove noge pokrivala je kožnata obuća, Pentizel ih razodjene i navuče na svoje. Nije se opterećivala rubljem, odjećom za stopala ili druge dijelove tijela. Zadovoljila se samo hlačama, kaputom od sintetičnoga krzna i pokrivalom za glavu, koje joj je bilo po mjeri. Ta slaba čeljad nedvojbeno osjeća veliku potrebu da se zaštiti od svega i svačega.

Pentizel je postajala sve sigurnija. Spusti krajeve kape preko šiljastih vrhova ušiju, podigne ovratnik kaputa i u nj sakrije donji dio lica. Bijaše zadovoljna: s malo sreće neće pobuditi pozornost.

Sad je trebala naći mjesto gdje će se sakriti i odmoriti.

Žurno se udalji od svoje žrtve i malo dalje, u bloku od dvadesetak kuća, ugleda svijetleći natpis nekog hotela. Bez straha uđe u zdanje, osjećajući se sposobnom da korektno govori domaći jezik (bića njene rase bijahu posebno nadarena za usvajanje jezika, a najveći dio svog putovanja provela je učeći ga preko snimljenih traka). Čak je naučila izraze šatrovačkoga familijarnog jezika.

Uronivši lice dublje u podignuti ovratnik, pristupi činovniku na recepciji. On je pogleda pospano; ona se potapša po bokovima. »Kakva zima!«, promrmlja dajući svom glasu mušku boju.

Činovnik klimne glavom i rukom prikrije zijevanje.

— Želite sobu?

— Da. Za dvije noći.

Pentizel pregleda novčanik što je našla u jednom od džepova hlača i u njemu nađe više pravokutnih listova papira zelene boje. Nedvojbeno, ovdašnji novac. Ona uze list s najvećim brojem — deset — i stavi na pult.

Činovnik uze novčanicu ne pokazavši nikakvo zanimanje.

— Šest i pedeset — reče i pruži Pentizel tri listića s brojem jedan i jedan okrugli metalni novčić. Priloži ključ sobe dodavši:

— Gore stubama. Treća vrata desno.

Kad je ulazila, Pentizel je jednim pogledom ispitala predvorje. Bez oklijevanja se uputi prema stubama.

Našavši se u sobi, ona spusti zasun, duboko udahne i polako izdahne zrak iz pluća, dok joj se čitavo tijelo opuštalo.

Vern Nelson osjeti da ga hvata san. Budući da nije mogao zaspati, prije dva sata se vratio u kontrolnu stanicu da preuzme dežurstvo u noćnoj službi. To je bila javna služba, poklon službenika grada, koji su u tome uvijek pronalazili nekih zanimljivosti! Nehajno su rukovali komandnim volanom i slika, prenesena na veliki ekran, šetala je gradom. Slika obuhvati skladišta, zaustavi se na trenutak na obali rijeke, zatim prijeđe gradom duž željezničke pruge.

Nekoliko ulica dalje Nelson opazi u uglu ekrana kratki brzi pokret. Vrati se natrag. Ono što je izazvalo pokret mora da je sad bilo skriveno iza jedne zgrade.

Trenutak kasnije prilika iziđe iz sjene i nestane u sjeni druge zgrade na drugoj strani ulice. Nelson je nije mogao jasno raspoznati, ali je lako mogao pratiti njeno kretanje.

Na kraju bloka kuća silhueta šmugne u jednu slijepu ulicu i skvrči se iza kante za otpatke.

Protekao je čitav sat. Nelsonu se činilo da se osoba u zasedi nikada neće pomaknuti. Ponovno ga je hvatao san.

Tada se dogodi ono! Licem prema kameri nailazio je proaznik. Približavao se ulazu u ulicu. Zaokupljen promatranjem prilike u sjeni, Nelson samo površno zapazi došljaka. Tek kad je skvrčena osoba skočila, on shvati sudbinu tog čovjeka.

Sve se dogodilo munjevitom brzinom: nakon kratkog

otpora pješak je bio onemogućen.

Nelson se ukoči na sjedalu. Napadač je bio obično odjeven. Izdaleka bi se reklo da je to krzneni kaput s crno-bijelim prugama.

Nelson spoji IBM aparat, sinhroniziran s televizijskom kamerom. Začu se lagano zujanje aparata.

— Identifikacija! naredi Nelson.

Napadač je svukao žrtvu i navukao njezino odijelo. Zatim se udaljio — dugim gipkim koracima na četiri šape!

Nelson odgurne stolicu i ustane. Sitne kapi znoja orosiše mu čelo. Nešto nije prirodno. To što se tamo dogodilo nije običan napad. Nestrpljivo pritisne tipku za odgovor na aparatu IBM.

— Nepotpuni podaci, zakriješti aparat.

— Nastaviti promatranje, reče Nelson zaboravljajući da je to bilo sasvim suvišno naređenje.

Svakako je bilo prerano očekivati rezultat. Aparat je samo mogao prikupljati opis čovjeka — ili životinje — koja hoda na četiri šape.

Ispred nekoga osrednjeg hotela prije ulaska u zgradu osoba se uspravi, poprimajući ponovno uspravno držanje čovjeka. Nelson se spoji s kamerom u unutrašnjosti hotela i stane pratiti njeno kretanje prema recepciji. Izgubio ju je iz vida između prizemlja i prvoga kata, ali ponovno uhvati njen trag u trenutku kada je ulazila u sobu. Nova kamera pokaže mu unutrašnjost sobe.

Ne mičući pogled s ekrana, Nelson pritisne tipku interfona na pisaćem stolu. Iz kutije se začu unjkav glas:

— Noćna služba.

Okrećući glavu — ali ne i pogled — prema aparatu Nelson reče:

— Jedan prolaznik je napadnut u Osmoj ulici, pokraj Cedar Street, na ulazu u slijepu ulicu. Brzo pošaljite ljude

da mu priteknu u pomoć: oduzeta mu je odjeća. Ako je još živ, mogao bi umrijeti od hladnoće.

— Kola će biti tamo za dvije minute, odgovoriše mu preko interfona.

Za to vrijeme čovjek u sobi hotela — ukoliko je to bio čovjek — mirno je skidao ukradeni kaput i hlače i zajedno s kapom bacio na pod. Tada ga Nelson prvi put jasno vidje. Čitavo tijelo, čak i veliki dio glave, bijaše pokriven krznom s crnim i bijelim prugama. To je prirodno krzno, nije odijelo! Pokapalo se da su točne njegove prve sumnje: sigurno je riječ o nekom izvanzemaljskom biću. Vjerovao je da zna iz kojeg svijeta potječe. Ponovno pritisne tipku za odgovor na IBM aparatu.

— Velika vjerojatnost da to nije ljudsko biće, izgovori aparat jednolično. Iako se još ne mogu donositi zaključci, najvjerojatnije je riječ o članu mačkaste rase s planete Paarae.

Nelsonu je to bilo dostatno. Ovo što se pojavilo moglo je biti njegova životna prilika. Trebalo je samo da zna uzeti svoj dio. On ponovno uključi interfon:

— Spojite me s policijom, brzo.

Dok je čekao, on se spoji s policijskom stanicom, slika koja se pojavi na ekranu upravo u trenutku kad je narednik s izrazom dosade odgovarao preko videofona.

— Ovdje Nelson iz kontrolne stanice RBC, reče on naredniku. Prije nekoliko trenutaka zabilježili smo jedan napadaj pokraj raskršća Osme ulice — Cedar Street. Jedna od naših ekipa za pomoć uputila se prema mjestu događaja. Slažete li se da se sami pozabavimo tim slučajem?

Narednik slegne ramenima:

— Zašto ne? Vi ste uočili incident. Još uvijek pratite napadača?

— Da. Željeli bismo dobiti vaše odobrenje da osobno osiguramo jurisdikciju slučaja.

Narednik podigne glavu, ali Nelson je znao da ga ne vidi jer je veliki ekran bio jednosmjeran.

— Prihvaćate potpunu odgovornost?

— Dakako. Hvala vam na suradnji. To neću zaboraviti. Nelson prekine vezu ne dajući vremena naredniku da odgovori.

Sad je trebalo djelovati brzo i vješto. U trenutku kad se okrenuo prema interfonu, IBM aparat zausti: »Prvi podaci dosad provjereni«. Zaboravio ga je isključiti, pa to sad uradi.

Trebalo mu je šest minuta da dobije majora Gowera, kojeg je, dakako, probudio. Nelson nije okolišao:

— Žao mi je što sam vas probudio, majore. Mislim da sam u gradu ugledao čovjeka-mačku.

— Čovjeka-mačku? — ponovi major, još uvijek pospanim glasom.

— Da, došljaka s planete Paarae. Ilegalno je stigao na Zemlju. To je opasna krvoločna vrsta, koju svi ljudski svjetovi drže daleko od sebe. Već smo ga otkrili u jednom napadu. Ne znamo da li je žrtva mrtva. Na mjesto zločina poslana je ekipa za prvu pomoć.

Sad je Gower već budno slušao:

— Ne gubite ga iz vida, reče pružajući ruku prema hlačama prebačenim preko stolice uz krevet.

— Pratimo ga neprekidno. Sad se sklonio u neki jeftini hotel u Robert Streetu.

Ovo je trenutak za veliku igru; Nelson doda:

— Za nas bi ovo mogao biti sjajan posao, majore. Moramo biti odlučni. Dajete li mi zeleno svjetlo?

Gower nestrpljivo odmahne rukom.

— Vi ste dežurni, reče. — Što ste dosad učinili? Jeste li pozvali policiju?

— Jesam. Javio sam im, ali, samo sam ih obavijestio. Ako mi date svoj pristanak, pojurit ćemo četvrtom brzinom. Predlažem da se bez odgađanja povežemo s našim suradnicima. Svaka minuta je dragocjena. To je događaj koji će dignuti neviđenu prašinu. Za ekskluzivnost suradnici će nam pružiti desnu ruku.

— Osobno ću se pobrinuli za to, izjavi major. (Nelson se divio njegovu živom duhu: u nekoliko razmijenjenih rečenica shvatio je situaciju.) Nastavite nadziranje, doda Gower. Bez oklijevanja upotrijebite sva sredstva; ne zaboravite da stojim iza vas.

Da, to je ono! Došao je trenutak da se počne raditi. Kad je prekinuo vezu, Nelson protrlja vlažne dlanove. Na trenutak mu stane mozak, kao da mu je glava prazna. Je li dorastao vođenju takva pothvata? Treba misliti na stotine sitnica. Odakle da započne? Nesigurnost prođe: sad je potpuno vladao svojim mogućnostima, bio je gospodar situacije.

Nagne se prema interfonu:

— Jesi li sve čuo, Benny?

— Jesam, odgovori Benny. Kome da se najprije obratim?

— Svima. Poveži me sa šefovima svih službi u četvrti. (Obuzet euforijom trenutka Nelson je govorio glasno i s oduševljenjem). Želim da za petnaest minuta svi budu na liniji. Ako se s nekima ne uspiješ povezati, obrati se njihovim pomoćnicima. U svakom slučaju želim po nekoga iz svake službe. Jasno?

— Pokušat ću, reče Benny sa sumnjom u glasu.

— Nemoj pokušavati, odbrusi Nelson. Snađi se da bi uspio. Dok je čekao, on pozove Noćnu službu:

— Jeste li doveli žrtvu?

— Da. U bolnici je. — Živ?

— Ništa ozbiljno. Prošao je prvi strah od šoka i sad se počinje ljutiti.

— Smirite ga. Obećajte mu da će mu odijelo biti nadoknađeno i osigurajte mu besplatnu liječničku pomoć. Ako ustreba, dajte mu odštetu prije odlaska iz bolnice.

— Razumijem.

Nelson je nestrpljivo odbrojio sto koraka dok ga zujanje interfona nije vratilo u sobu. Pogleda na sat. Prošlo je sedamnaest minuta. Nije loše.

— Svi su na izravnoj liniji, obavijesti ga Benny, osim Holmgrena iz službe osoblja, koji je odsutan i...

— Nije važno, reče Nelson.

On duboko udahne i započe:

— Dakle, slušajte me pažljivo, momci. Major mi je dao punu slobodu. Nemamo vremena za razgovor, pa ću se ograničiti samo na to da vam u glavnim crtama prenesem što se dogodilo. Neka svaki zabilježi ono što se odnosi na njegovu službu, a kad završim, požurite. Ako nam uspije, ovaj će događaj uzbuditi cijeli svijet.

»A sada slušajte priču. Prije otprilike jednog sata otkrili smo čovjeka-mačku u Osmoj ulici, blizu Cedar Streeta. Ukoliko niste potkovani u planetologiji, znajte da su ti ljudi-mačke krvoločna vrsta, koja je izvan zakona u svijetu ljudi, pa i u drugim svjetovima. Policija nam je prepustila slučaj. Nadzirat ćemo čovjeka-mačku u svakom trenutku da nam ne promakne nijedan njegov pokret. Skupite svu dokumentaciju što imamo o toj vrsti da je popunimo ukoliko prijenos postane dosadan. Ali, ne bojim se da ćemo se dosađivati s takvom ptičicom.

»Drugo: treba naći tragove njegovoga svemirskog broda. Vjerojatno je skriven negdje u okolici Mississipija. Kad otkrijete kako je stigao i gdje je smješten, napravite umanjenu konstrukciju modela — ali da izgleda kao pravi! Znam dobro da će kritika sumnjati da smo prizor mogli izravno snimiti, ali ko još čita kritike! A televizijski gledaoci će progutati. Priključite i čovjeka-mačku kako napušta svoju spravu — priliku viđenu izdaleka u krznu s crnim i bijelim prugama. Bit će to dobar posao. Pokazat ćete ga kako se zaputio Osmom ulicom i kako se približava Cedar Streetu. Tada se film može spojiti sa

stvarnim prizorom koji smo snimili. Sada čovjek-mačka spava u hotelu u Robert Streetu. Ako se dobro organiziramo, film ćemo moći uključiti u sutrašnji program.

»Dok očekujemo daljnje događaje, vijest treba proširiti. Bez straha pretjerujte. Obavještavajte svim sredstvima kako bismo gledaoce držali u napetosti. Moramo ih zagolicati, ali još ne smijemo točno reći o čemu je riječ. Nek im mašta radi. Probudite njihovu znatiželju, nestrpljenje, recite im da se pripreme na najsenzacionalniju televizijsku reportažu »uživo«; da momci više ne mogu izdržati; da tog čovjeka-mačku traže, i opet traže; nek' izgore od želje da saznaju što će napraviti i onda kad spava.

»No, ostavimo sad to, ne zaboravite da je to opasan stvor. Neka se nitko od vas ne približava. I upozorite sve ostale službe da se drže po strani. Pripazite da se ne nađe nekakav idiot koji će sve pokvariti gurajući nos u naš posao. A sve svoje predviđene planove odgodite na neodređeno vrijeme.«

»Mislim da je to sve. U slučaju potrebe nazovite mene, ali samo ako je doista potrebno, jer odsad nemam ni minuta viška vremena.«

Nelson prekine vezu i uspravi se na stolici. Potkošulja mu je bila natopljena znojem.

Imao je deset slobodnih minuta da malo predahne. Onda se ponovno oglasi interfon:

— Halo, još ste tamo?

— Slušam vas.

— Ovdje Noćna služba. Žrtva se zove John Bowman. To smo izvukli iz njega dajući mu odštetu od petsto dolara.

— Odlično.

Nelson se nalakti na stol, rukama obuhvati čelo. Sad kad je prošla najveća napetost, on osjeti lagani umor. Upravo je htio malo zadrijemati, kad ponovno odjekne

zvonjava aparata.

— Da?, javi se on.

— Inspekcija krenula u potragu za tragom svemirskog broda, zvijesti glas. Neidentificirani objekt radarom otkriven na dnu Mississipija, istočno od Lambert's Landinga. U istoj razini otkrivena je rupa u ledu. Najvjerojatnije je tu sprava koju tražimo. Želite li da pošaljemo čovjeka-žabu da provjeri?

— Nema vremena. Riskirat ćemo.

On se spoji s Odjelom za snimanje.

— Svemirski brod nađen na dnu rijeke, u blizini Lambert's Landinga, reče. Pripremite se na izradu filma s modelom broda, kako se spušta, roni ispod leda, a nekoliko trenutaka kasnije izranja čovjek-mačka.

— O. K. Već smo složili scenu u kojoj se uputio prema mjestu napada. Prije toga ćemo prikazati sekvencu ateriranja. Više ništa?

— Ništa.

— Ne prekidajte vezu, začuje se glas Bennyja. Major želi govoriti s vama.

— Slušam vas, gospodine. Oglasi se suh odsječan glas majora Growera:

— General Motors & Transportation već je dao svoj pristanak da uloži novac u emisiju, Verne. To vam se isplati.

— Ne brinite, gospodine, umiri ga Nelson. Koliko nude?

— Milijun i pol.

— Nadao sam se da će biti više, reče Nelson, a u glasu mu se osjeti razočaranje.

— Ne brinite, predvidjeli smo da zadržimo isključivo pravo ustupanja za sve nove emisije. Zauzvrat oni su potpisali klauzulu koja im daje prvenstvo u otkupljivanju

tih prava, a taj eventualni otkup procijenjen je na tri i pol milijuna.

— Nije loše, prizna Nelson. Ako uspije, to je pet milijuna, a ako stvar propadne još uvijek dobivamo milijun i pol.

— Još nešto: našu odgovornost osigurali smo kod Lloyds de Minneapolisa na sto tisuća dolara. Dakle, bez oklijevanja.

Osigurali smo se za svaki nesretni slučaj ili tjelesnu ozljedu koju bi mogao izazvati čovjek-mačka.

* * *

Unutrašnjim kablom Nelson se poveže s televizijskim programom. Spiker je dramatično deklamirao:

— Ne mičite se sa svojih naslonjača, gospođe i gospodo. Za manje od jednog sata na ekranu vidjet ćete najneobičniji, najsenzacionalniji prijenos, prijenos kakav vam naš kanal dosad nije mogao pružiti. IZRAVNO, kako nikada niste vidjeli!

Ali, pažnja, važna obavijest: usrdno vas molimo ne dopustite djeci da prate ovaj program. Prizori koje ćete vidjeti isključivo su i SAMO ZA ODRASLE. Što se tiče ženskog dijela naših gledalaca, možemo im samo savjetovati da budu krajnje oprezne.

Ukoliko mogu podnijeti prizore nasilja, ako se mogu sučeliti s NAJGRUBLJIM DIVLJAŠTVOM, neka slobodno ostanu ispred ekrana. Ako ne mogu, molimo ih da se povuku i prepuste svoje mjesto gledaocima muškog spola. Ponavljamo: program koji ćete uskoro vidjeti ISKLJUČIVO JE ZA ODRASLE. I to je IZRAVNI prijenos... vidjet ćete sve kao da ste u tom trenutku na mjestu događaja. Slušajte pažljivo; uskoro ćemo vas o svemu podrobnije obavijestiti.

Nelson se nasmiješi. Dobar posao. Pravi lijepak, ono »isključivo za odrasle«. Što se tiče žena, dakako, ostat će

prikovane na svojim stolcima. On pozove Odjel za snimanje.

— Predvidite početak specijalnog prijenosa za... (pogleda na sat) 21.30; to je za dvadeset pet minuta. Nastavite obavještavati svakih pet minuta. Sad me povežite s montažom.

Sačeka trenutak i začuje znak da je dobio vezu.

— Ovdje Nelson. Krećemo u devet sati i trideset minuta. Ne više od pet minuta uvoda prije nego što nas odvedete na mjesto napada. Treba brzo prijeći na glavni dio. Kasnije, dok mačka spava u svojoj hotelskoj sobi, ubacit ćemo nekoliko arhivskih slika, ali što je moguće kraćih i zanimljivijih. To će nam omogućiti jedan sat prijenosa između snimanja i transmisije ukoliko bude trebalo nešto izbacivati. Jasno?

— OK. Već smo pripremili arhivske sekvence i one su pregledane. Sjajno su uspjele.

— Imam povjerenja u vas, završi Nelson.

* * *

Prizor napada djelovao je užasno: upravo kako je Nelson i htio. Čak je i njemu, koji je sve to već vidio »uživo«, ponestalo daha: brzina, surovost, nasilje, sve što treba.

Dok je čovjek-mačka spavao, program je nastavljen arhivskim snimcima posvećenim svijetu odakle je potekao. Kamera je bila uperena prema nekoj dalekoj zvijezdi, približavala joj se i stvarala dojam da ateriira na zaleđenoj pustoj planeti. Povremeno su se mogli vidjeti ljudi-mačke, snimljeni uživo u svojim rupama. Druge scene, vrlo žive, prikazivale su tamošnju faunu, primjerice pleme poluinteligentnih medvjeda koji su vodili pradjedovski rat s ljudima-mačkama.

Zatim su puštene sekvence što prikazuju spuštanje

broda sa Zemlje i uspostavljanje dodira njegove ekipe s mačjom rasom. Jedna je prikazivala napad jedne mačke ubojice na jednog Zemljanina.

Umiješa se spiker tonom svečane ozbiljnosti, dostojnim profesora s vrha katedre:

— Još se ne zna kakvim je sredstvom ovaj čovjek-mačka uspio napustiti svoju planetu, bogatu rijetkom rudačom. Najnovija pretpostavka je slijedeća: jednoga neopreznog istraživača, koji je aterirao na planetu i time prekršio Svemirski kod, vjerojatno je čovjek-mačka ubio i ukrao mu brod. Te sprave su poluautomatske, a ljudi-mačke imaju nevjerojatnu sposobnost prilagođavanja. Dovoljne su im kratke upute o radu ili sažet pregled pa da uzmognu upravljati vrlo složenim mehanizmima. Međutim, još nismo pouzdano odredili da li je sprava kojom se on spustio brod sa Zemlje ili ne...

Odjednom se slika izgubi i prizor se prenese u sobu hotela u Robert Streetu. Čovjek-mačka se micao, budio se...

Pentizel se probudi mučena zvjerskom glađu, što joj je razdirala utrobu. Praktički nije ništa pojela u toku cijelog puta od devet dana kroz svemir, osim konzervi što su pripadale čovjeku kojeg je ubila, a koje je njen probavni sustav mogao apsorbirati. Pojela je samo onoliko koliko je dostajalo da ne umre od gladi. A sad je prošlo šesnaest sati od posljednjeg obroka. Bila je gotovo bolesna od gladi. Trebalo joj je mesa, crvenoga mesa, sirovoga, svježeg, krvavog mesa...

Znala je da bi bilo preodvažno izići: odsad je sve svoje napore morala uložiti na izmjenjivanje svog izgleda, da bude što više nalik na ljudsko biće. Ali glad je ponese, ona zaboravi na oprez. Na brzinu navuče ukradeno odijelo i iziđe iz sobe.

Vani je dočeka snježna oluja. Ona zaprede od zadovoljstva. Snijeg joj je pružao potrebnu zaštitu. Prolaznici su se trudili da se zaštite od užasne hladnoće, što im je odvraćalo pažnju od nje. Skrivajući se iza

uzdignuta ovratnika, Pentizel krene ulicom. Kad god je srela nekoga užurbanog prolaznika morala je zatomljivati kruljenje od gladi što joj se penjalo do grla. U nekoliko navrata usne su joj se već napola otvorile i jedva se uspjela obuzdati. Izdali bi je njeni zašiljeni očnjaci.

Da bi napala žrtvu, morala je odabrati mjesto gdje je nitko neće vidjeti i gdje će sigurno moći i pojesti žrtvu. Taj strašni apetit stavljao je u iskušenje njene mogućnosti razborite kontrole. Morala je misliti na to da polurastrgani leš čovjeka ne može ostati neopažen. Dosad je njena prisutnost na Zemlji bila nezapažena; trebalo je, ako je ikako moguće, da tako i ostane.

Trčeći niz vjetar, jedno pseto zaplete joj se među noge i zamalo je obori. U prvi mah se ona razbijesni, ali odmah se predomisli: pala joj je na um nova misao. Okrene se i stane pratiti psa koji se uputio prema praznom parkingu.

* * *

Jadan pas, promrmlja Nelson sliježući ramenima.

Fiksirajući ekran s pomalo gadljivom opčinjenošću, vidio je čovjeka-mačku kako trga tijelo nesretne životinje. Koljač je klečao između dvaju parkiranih automobila. Dok je žderao, krv mu je tekla iz usta. Kad se najeo, zakopao je ostatke svoje žrtve u nanos snijega uz rub parkinga.

Mačketina se zatim vrati u hotel, izvali se na postelju i odmah zaspi. Ponosan, spiker se ponovno pojavi na ekranu i nastavi:

— Mogli ste opaziti da čovjek-mačka ždere hranu ne žvaćući. Zbog šiljastih očnjaka koji prelaze preko unutrašnjih zuba čeljusti ne može micali s jedne strane na drugu, pa ne mora žvakati poput nas. Takav način trganja hrane omogućava mu da stalno oštri očnjake, zbog čega su oni opasni i ubojiti. Stvorenja koja imaju takvo zubalo jedu sirovo meso.

Mi, ljudi, iz ove opaske možemo izvući jednu

zadovoljštinu: to da smo daleko iznad te vrste. Budući da je svežder, čovjek može konzumirati sve što može probaviti.«

Odlično, sjajne besmislice, pomisli Nelson. Novi zov interfona privuče njegovu pažnju.

— Samo jedna sitnica, reče glas. Prekinuli smo spikera i ubaciti sliku, jer je mačka... (kratkotrajno oklijevanje). Pa, shvaćate, ima nekih prirodnih potreba koje...

— Jasno, odgovori Nelson, pozabavit ću se tim problemom. Napokon, to bi mogao biti dodatni začin, ako...

Pozove Freda Matthewsa iz odsjeka za cenzuru.

Halo, Fred, reče veselo čovjeku koji se pojavio na unutrašnjem ekranu. Pratite li naš posebni prijenos?

— Vidio sam, odgovori ovaj bez komentara.

— Slušajte, ovo je poseban slučaj. To nije ljudsko biće, shvaćate: jedva nešto više od životinje. Očito je da ne može biti čist poput nas u nekim higijenskim stvarima.

Matthews ga prekine:

— Znam što želite. Nemoguće.

— Ali gledajte, Frede, to je samo bezazlena pojedinost.

— Nećete me nagovoriti da kršim zakon, stari moj. Postoje pravila, a osim toga doličnost je doličnost. Uostalom, kad bi se to samo mene ticalo, odmah bih prekinuo čitavu ovu komediju; ali to nije u mojoj nadležnosti. U svakom slučaju, ne očekujte od mene da ću popustiti skatologiji.

— U redu, promrmlja Nelson prekidajući vezu. Pozove opet svoga prvog sugovornika:

— Odgovor negativan. I dalje treba cenzurirati svaki put kad mačka... Jeste li me razumjeli?

* * *

Drugog dana rano ujutro Pentizel ustane i stane se pripremati, što je trebala mnogo ranije napraviti. Sjedne ispred zrcala, između toaletnog pribora odabere aparat za brijanje.

Ispita kako radi i upotrijebi ga da bi uklonila dlake što joj pokrivaju obraze, čelo i vrat. Kad je završila, rezultat je ugodno iznenadi. Ne bi mogla prevariti pažljivo oko, ali za površan pogled mogla je proći kao ljudski lik.

Ponovno iziđe na ulicu i ovaj put ostavi otkriveno lice, Podigla je ovratnik samo toliko da pokrije donji dio vrata, koji nije bio obrijan. Oluja je i dalje bjesnila. Mačka je lutala Lactonatownom, ali nije nalazila ono što je tražila,

Sad je bila prisiljena upustiti se u nužan rizik. Hodala je puni sat dok nije primijetila čovjeka kržljava stasa, odjevena u dronjke, koji je ulazio u neku oronulu kuću. Ona pođe za njim. Došapne mu nekoliko riječi pružajući novac što joj je preostao. Čovjek glupo zatrese glavom. Činilo se da ne razumije.

U drugom pokušaju imala je više sreće. Čovjek kojeg je sad odabrala vodio ju je ulicama do jedne ogromne zgradurine koju je hitno trebalo ponovno ožbukati. Čovjek uze novac i nestane. Pentizel je oklijevala. Napokon odluči sačekati noć, ocijenivši da će tada biti sigurnije.

* * *

Glas spikera probudi Nelsona iz kratkog sna u koji je utonuo na divanu u svom studiju:

— ... što bi nam moglo izgledali kao šesto osjetilo. Zapravo to nije ništa. Ljudi-mačke imaju samo pet osjetila, jednako kao i mi. Međutim, oni imaju strahovito razvijene instinkte. Osim toga, znanstvenici koji su proučavali tu vrstu pretpostavljaju da ona ima unutrašnju vezu sa

svojom podsvijesti. Činjenica je da jedan dio njihova mozga, svjestan ili ne, trenutno prima sve što vidi, sve što čuje, svaki pokret oko njih, a to dovodi do logične procjene situacije i svih njenih dodirnih točaka. Oprostite mi što možda previše zalazim u pojedinosti, ali moglo bi se reći da oni svjedoče o začuđujućoj mogućnosti rekonstrukcije zbilje...

Nelson zadovoljno promrmlja. Taj tip ga razveseljava. Pedant, da, to je prava riječ. Pruži ruku prema interfonu, ali u tom trenutku slika se promijeni i scena se vrati na čovjeka-mačku. Hodao je gore-dolje ispred neke trošne zgrade i razgledao je sa živim zanimanjem. Zatim se nakon nekoliko minuta udalji.

Kamera se približi pokazujući u krupnom planu natpis iznad prozora prizemlja:

Dr R. L. Groggins ESTETSKA KIRURGIJA

Nelson odmah shvati. Dakako, mačka će se pokušati prilagoditi ljudskom izgledu. Pogleda na ekran i vidje da se ponovno uputila prema svom hotelu...

Nagne se prema interfonu.

— Benny — pozove on — pošalji momka tom doktoru Gogginsu. Neka nađe bilo kakvu izliku da dopre do njega. Neka kaže da je došao pregledati plin ili bilo što. Mora prodrijeti u operacionu salu i namjestiti skrivenu džepnu kameru s mikrofonom. Nadam se da tip neće praviti problema.

Kad je pala noć i ulice opustjele, Pentizel se vrati liječniku. Dugo se vrtjela oko mjesta ogledavajući se na sve strane, dok se napokon ne odluči i pozvoni. Nije bilo odgovora, ali ona ostade uporna dok napokon neki glas ne zapita:

— Tko je?

Kroz odškrinuta vrata, zakračunala lancem, proviri lice starca. Pentizel se svom težinom nasloni na krilo. Prsten lanca iskoči i vrata se silovito rastvore, odbacivši

doktora nekoliko metara.

Pentizel nasrne na njega, obgrli ga i zarije mu oštre nokte u kožu. Starcu ponestane daha. Pokuša se otimati, no ona ga drugom rukom snažno stegne oko pojasa, toliko da bi mu pokazala kako je svaki otpor uzaludan.

Nakon nekoliko trenutaka doktor se prestane boriti i ona odnese njegovo opušteno tijelo u pokrajnu sobu. Baci ga napola onesviještenog na stol, još neraspremljen od večere. Starac otvori oči i s užasom je stane promatrati. Zatim ga uhvati drhtavica, sruši jedan tanjur i strese se na zvuk razbijenog porculana.

Sporim i prijetećim pokretom Pentizel pruži ruku, raširi kandže nekoliko centimetara iznad čovjekova lica.

— Mogu vas usmrtiti jednim potezom kandža — prosikta. Ne zaboravite na to.

Kratko mu objasni što želi od njega. Tri slijedeća sata stari je kirurg poslušno izvršavao njene naredbe, previše zaplašen da bi pokušao upotrijebiti instrumente i situaciju u svoju obranu, ali ipak dovoljno pametan da dobro obavi svoju dužnost.

U toku operacije Pentizel dva puta dopusti liječniku da se odmori i otpije iz boce koju je držao na ormariću. Mislila je da sadrži piće što smiruje nerve. Ali nije mu dopustila da popije više od gutljaja.

Zahtijevala je da učini sve što je moguće da bi ona postala nalik na ženu sa Zemlje. Počeo je sa šišanjem runa, s glave i rezanjem nokata. Zatim je odrezao zašiljene vrhove ušiju pokrivajući žive rane plastičnom kožom. Odbila je bilo kakvu anesteziju jer tako nešto nije poznavala, pa se bojala kako bi na to reagirao njen organizam. Međutim, kad joj je stao brusiti očnjake, bol je postala toliko nepodnošljiva da mu je dopustila da joj u desni uštrca malo novokaina. Liječnik je mogao nastaviti za nju bezbolno smanjivanje zuba.

Podvrći se takvom tretmanu nije za Pentizel bilo toliko teško zbog boli koliko zbog njenih estetskih uvjerenja. Bila joj je teška pomisao da će joj tek za šest mjeseci uši opet postati šiljaste, a za koju godinu očnjaci zadobiti

prvotna duljinu.

Na kraju se razodjene do gola da joj liječnik obrije čitavo tijelo.

* * *

Nelson priguši uzvik.

— To čudovište je ženka!

Postajao je sve napetiji od neispavanosti, nervi su mu popuštali, počeo je govoriti sam sa sobom. Promatrajući obrijano tijelo izvanzemaljske ženke na operacionom stolu, bio je sretan što cenzura nije dopustila prikazivanje tog stvorenja u obavljanju prirodnih funkcija. Činjenica da je ženskog spola pokolebala bi vjerodostojnost emisije.

Sa strepnjom je očekivao poziv cenzure koja će prosvjedovati protiv izlaganja golog tijela. Pripremio je argumente: to nije pornografija nego objektivna zbilja, nerazdvojiva od prikazanog predloška. Ali cenzura se nije oglasila.

Sve pažljivije je pratio liječnikov rad i izvanzemaljsku ženku. Zanosan prizor koji će oduševiti — zaključi on.

Ovako uređeno lice ženke-mačke lako se moglo zamijeniti licem zemaljske žene; čak se moglo reći da nije bilo bez stanovite ljepote. Ali u tijelu nije bilo zabune: bilo je previše žilavo i mišićavo. Zapita se kako nije i prije posumnjao u njen spol; ali napokon, nije ni čudno. Jedino dojke nisu bile ni najmanje nalik na one ljudskog bića. Bilo ih je šest, poredanih u dva reda na trbuhu. Premalene su da bi se vidjele ispod krzna. U vrijeme trudnoće sigurno nabujaju.

Kad je obavio zadatak, liječnik priđe divanu, sjedne i zarije glavu među šake. Ispit je za njega u najmanju ruku bio jednako težak kao i za ženu-mačku.

Odjednom Nelson poskoči i uspravi se na stolici. Bez

ikakva uvoda zvijer je prešla u napad. U jednom skoku našla se na liječniku, svladala ga i stezala mu ruke oko vrata sve dok se tijelo nakon nekoliko trzaja nije umirilo.

Sve se odvilo u roku od jedne minute. Žena-mačka napusti stan kroz stražnji izlaz, uvjerivši se prethodno da je nitko nije vidio. Odmah se vratila u hotel, legla i zapala u nemiran san. Povremeno je nešto mrmljala i neprekidno češala svoje ogoljelo tijelo, koje se uskoro orosilo znojem.

— Tako se mačka vratila u svoj brlog da poliže rane, protumači spiker.

* * *

Noć poslije operacije Pentizel se još mučila, ali jači je bio osjećaj stalne, sve nepodnošljivije gladi, koji je na kraju istjera iz sobe. Međutim, nije zaboravila na oprez. Zadovoljila se samo napadom iz zasjede na dva bezazlena prolaznika kojima je otela onoliko novaca koliko je držala da će joj dostajati. Tim je novcem kupila žensku odjeću i veliki komad mesa u trgovini što radi do ponoći. Zatim iznajmi sobu u drugom hotelu. Te je večeri jela umjereno i bez užitka. Zubi su je još uvijek strahovito boljeli, a meso, koje nije bilo sasvim svježe, krvavo, nije joj osobito prijalo.

Gotovo cijeli slijedeći dan provela je spavajući. Navečer se njen snažni organizam oporavio. Sa snagom se vratila i glad, veća nego ikad!

Jedva je suzdržavala nestrpljenje očekujući da padne mrak. S promijenjenim licem osjećala se sigurnijom, ali još uvijek je prevladavao njen atavistički oprez.

Dok je mahnito grabila po sobi, Pentizel otkrije u košari za otpatke nekakvu bočicu sa smeđom tekućinom. Utroba joj je urlala od gladi. Zaželi da okusi piće. Potegne jedan gutljaj. Tekućina joj sprži grlo, ali ubrzo nakon toga imala je osjećaj da joj kroz vene protječe nekakva čudna toplina. S manje zazora potegne drugi gutljaj. Toplina se pretvori u plameni val. Ona isprazni ostatak boce.

* * *

Nestalo je sve mudrosti i razboritosti u Pentizel. Ona iziđe iz hotela i baci se na prvog prolaznika na kojeg je naletjela. Sruši ga na zemlju i zarije mu nokte u vrat. Ali nokti bijahu odrezani i prsti Pentizel skliznu po krvi što je tekla iz rana. Žrtva se stane braniti i, oslobodivši grlo od njena zagrljaja, stane zvati u pomoć glasom punim neopisiva užasa.

Pentizel mu pokuša očnjacima rastrgati vrat, ali i oni bijahu izbrušeni. Bijesna, ona prevrne čovjeka na trbuh i stane na njega. Ščepavši ga objema rukama za vrat, izvrtala mu je glavu u svim smjerovima sve dok mu nisu popucali vratni pršljenovi.

Nakon svega samo podigne glavu i ogleda se oko sebe. Ljudi su se urličući, sa svih strana ustremili prema njoj. Životinjski instinkt za samoodržanjem ponese Pentizel i ona se zaleti naprijed, gurajući one koji su je pokušavali zadržati.

Lako je izmakla goniocima. Ali i dalje se čula njihova galama, što je izazivalo uzbunu među prolaznicima koje je susretala. Tek kada se dokopala Lactonatowna, uspjela ih se napokon osloboditi. Zadihana je trčala nasumce ulicama dok nije stigla do nekoga velikog skladišta. Nije znala kako da uđe. Na kraju ipak nađe zaklon u šupi pored zgrade. Nitko je nije vidio kad je ušla i ona se osjeti sigurnom. Dok se njeno uzbuđenje smirivalo, ponovno osjeti djelovanje alkohola, od kojeg ju je sada hvatao teški san. Legne na zemlju u prašinu i zaspe.

Probudi se nekoliko sati kasnije, svježih osjetila, u punoj snazi. Prva misao zaustavi joj se na gladi što ju je opet morila i od koje se i probudila. Ležeći nepomično nedaleko od sebe začuje šum polakog pokreta. Osjeti isparavanje teškoga ustajalog slatkastog vonja. Poluotvorenih očiju promatrala je oko sebe. U njenom vidokrugu oprezno se micalo nešto malo sivo. Pokretom brzim poput munje ona se digne, baci se na životinjicu i

ubije je jednim udarcem. Pentizel slasno proždere štakora. Zatim strpljivo pričeka, pa ubije i pojede još dva.

— Šteta što nije bilo skrivene kamere, promrmlja za sebe Vern Neison. Izišla je s krvavim odijelom i rukama. Vjerojatno je ubila štakora.

Zamišljao je sliku te lijepe žene — izvana potpuno nalik na ženu sa Zemlje — kako kleči u prašini i golim zubima ždere štakora. Strahovit prizor! Ali, na žalost, sad je prekasno!

Doskora druge stvari zaokupe Nelsonovu pažnju. Prvo se pa videofonu pojavi policijski narednik!

— Povlačimo dozvolu isključivosti u aferi žene-mačke, izjavi narednik bez uvoda.

Zašto? — upita Nelson nevina izraza, iako je savršeno dobro znao odgovor.

— Ubojica onog prolaznika prešao je sve granice, reče zajedljivo narednik, to vam ne moram ni govoriti. Stari kirurg je bivši zatvorenik, bez obitelji koja bi žalila za njim: to se još moglo progutati. Ali da jedan časni i uvaženi građanin bude tako...

— Samo nekoliko dana, zamoli Nelson.

— Ne. Ne mogu se izložiti riziku da se dogodi novo ubojstvo. To je preveliki rizik za mene.

Nelson pokuša drukčijom taktikom:

— Zajedno smo napravili ugovor. Iako samo usmeno, ipak zakonski.

— Ja ga sad poništavam. Afera dobiva značajke javnog interesa. Uhvatit ćemo tu ženu-mačku.

— Još samo petnaest minuta, pokuša Nelson. Zaklinjem vas.

On prekine vezu prije nego što je komesar uspio odgovoriti.

— Spoji me s majorom, Benny, reče u interfon.

To mu je bila posljednja nada. Samo je major mogao utjecati na narednika. Sad će se vidjeti kolika je moć Growera u ovome gradu.

Nelson izloži majoru situaciju i prepusti mu odgovornost da to sredi.

Dvadeset minuta kasnije major Grower pozove Nelsona i obavijesti ga da se zabrana emisije odgađa za dvanaest sati. Jedan sat kasnije on osobno posjeti Nelsona u uredu.

— Dobar posao, Verne — reče veselo i sjedne. — Uspjeh emisije prešao je naše nade.

— Drago mi je, majore — odgovori Nelson.

Bio je oprezan jer još nije znao što kani njegov sugovornik. Posjet majora nedvojbeno je imao neki cilj.

— Pa, kakvi su vam sada planovi? — upita major pripalivši cigaru.

— Trenutno se bavimo čišćenjem Mississipija da bismo pronašli brod žene-mačke. Mislio sam da bi reportaža o tome bila izvanredno zanimljiva.

— Bravo, pohvali ga major, ali morate voditi računa o tome da sve bude gotovo do osam sati uvečer. Od komesara nisam uspio dobiti odgodu dužu od dvanaest sati. Zar sam smio riskirati da opozove i tih dvanaest? Što mislite napraviti?

— Prokletstvo, nisam o tome mislio. U svakom slučaju nemam ideje. Jednostavno sam mislio da će se, u trenutku kad se policija dokopa žene-mačke, dignuti takva prašina da će to pružiti materijala za konačnu šokantnu sekvencu.

— Nije loše, Verne, ali to nije dovoljno. Koliko znamo, ona nije naoružana. Dakle, policija će je ubiti i to će biti sve. Ne baš uzbudljivo, zar ne?

Nelson zausti da nešto kaže, ali major ga zaustavi.

— Ne želim vam prigovarati, Verne, pobuni se on. Sjajno ste obavili ovaj posao. Nitko drugi ne bi tako uspio.

Ali pogledajmo kako stoje stvari. Pružili ste nam doista senzacionalnu emisiju. Reportažu stoljeća. Možda više nikad neće biti emisije na toj razini. Takva stvar ne smije imati usrani završetak. Ne smijemo dopustiti da to tako padne.

Nelson je morao priznati da major govori ispravno.

— Možete li mi nešto predložiti? — upita.

Grower žalosno odmahne glavom.

— Računam s vama, stari moj. Na vama je da dođete na genijalnu ideju.

On skupi s Nelsonova stola rukavice i kapu, značajno se nakloni i ode.

* * *

Nelson nije otišao na ručak. Jutro i početak poslijepodneva proveo je trčeći po arhivama i pregledavajući stare programe, mozgajući. Nazvao je sve svoje prijatelje i znance u potrazi za genijalnom idejom. Sve je bilo uzalud.

Znao je da mu nije bila potrebna neka senzacionalna činjenica. Ni dokazi krvoločnosti također, jer je žena-mačka već sasvim dovoljno napravila i pokazala da bi trebalo išta dodavati. Ne, trebalo mu je nešto što bi održalo klimu, što bi efektno okončalo priču, neka vrsta konačnog spuštanja zastora.

Oko jednog sata poslije podne počela se rađati ideja. Nije sumnjao da će mačka još danas umrijeti. Ali bila bi šteta da kao protagonist emisije strada od policijskog metka, a da joj se ne pruži čak ni mogućnost da se brani. Kad bi joj se kojim slučajem mogla pružiti ta prilika...

Mogao bi se, na primjer, na nju poslati samo jedan profesionalni lovac. Da, ali to nije ništa bolje od policije. On bi je isto tako progonio i naočigled sviju ubio. Ne, da

bi uspio konačni prizor, on mora imati element suparništva, to mora biti utakmica oštroumnosti i lukavstva između čovjeka sa Zemlje i bića s jedne druge planete. Više od običnog lova. Ali koga da angažira osim profesionalnog lovca?

Nakon jednog sata provedenog u prelistavanju novina našao je odgovor. Ubojica. To je melodramski nadimak što su ga reporteri nadjenuli čovjeku kad je uklonio svoju prvu žrtvu prije osam godina. Otada se stalno pojavljivao u nekim od novina.

Nelson nije ništa znao o njemu. Prekopao je arhivu dok nije našao dosje te osobe.

Pravo ime mu je Frank Hall. Stanuje u Anoki u Minesoti, oko trideset kilometara od Saint Paula. Mogli bi ga lako dovesti na vrijeme — izračuna Nelson.

Frank je bio čudna vrst ekscentrika. Bio je na svoj način izvršilac pravde — izvršilac koji je sam krojio pravdu. Sudovi Zemlje, opsjednuti maksimom po kojoj »je bolje tisuću krivaca na slobodi nego jedan nedužan osuđen«, često su griješili u presudama. Mnogo krivaca izbjeglo je kazni.

Prije osam godina jedan kriminalac, poznat u bogatoj sudskoj kartoteci, pucao je na svoje gonioce bježeći nakon jedne provale i ubio jedno dijete. Uz pomoć nekoga sumnjivog advokata i potplaćenih svjedoka bio je oslobođen.

Drugog dana dobio je od Halla pismo: »Vi ste krivac. Umrijet ćete do kraja tjedna.« Cedulja je bila potpisana, što je dokazivalo da Hall igra otvorenu igru i da rado prihvaća rizik. Tri dana kasnije čovjek je bio mrtav. Poginuo u automobilskoj nesreći. Nitko nije ni na koji način mogao optužili Halla.

Jedan drugi oslobođeni kriminalac primio je sedam mjeseci kasnije istu poruku. Našli su ga mrtvog u podrumu njegove kuće. Sve je navodilo na zaključak da je to bilo samoubojstvo. Ni tu se nije moglo ni na koji način utvrditi veza između Halla i tog slučaja.

Kasnije je Hall još petnaest puta poslao sudbonosno

pismo. Umro je svaki kome je bilo upućeno. Devetorica su prema poznatim pokazateljima ili poginula u automobilskoj nesreći ili izvršila samoubojstvo. Šestorica su pokušala izbjeći sudbini pokušavajući ubiti Halla prije nego što on njih dotuče. Uvijek je uspio izići na kraj s njima i dokazati da je bilo u samoobrani. Časno je zaradio nadimak Ubojica.

* * *

Žena Hallova — ljupka djevojka — odgovori na Nelsonov poziv preko videofona. Njen muž je odsutan, obavijesti ga. Otišao je u Grand Forks pratiti prijenos praćenja žene-mačke!

Nelson izračuna i zaključi da bi Hall još uvijek mogao stići na vrijeme ukoliko dođe avionom. Na drugi poziv ga nađe.

— Halo, Hall, započne on bez okolišanja, zovem se Vern Nelson. Ja sam odgovoran za specijalnu emisiju o ženi-mački. Nudim vam dvadeset tisuća dolara da je ubijete.

Jednu sekundu Hallovo lice je pokazivalo iznenađenje i nevjericu. Zatim se nasmije, a oči mu podrugljivo bljesnuše.

— Jeste li sigurni da kucate na prava vrata?, zapita. Ja nikada nisam nikoga ubio, osim u samoobrani, dakako.

Nelson suspregne želju da se nasmiješi.

— Ako netko mora poći u lov na ženu-mačku, zar se ne može s razlogom očekivati da će se vrlo brzo naći u situaciji samoobrane?

— Točno, odgovori Hall nakon kratkog razmišljanja. Ali zašto se niste obratili policiji?

— Policija nam je dopustila da vodimo slučaj do osam sati navečer. Nakon toga ona uzima stvar u svoje ruke.

— Razumijem. Žena-mačka protiv Ubojice, to je senzacija za televiziju.

— To niste morali reći. Vidite da igram otvorenim kartama. Onda, što mislite o dvadeset tisuća dolara?

Hall odrečno zakima glavom.

— Žao mi je. Možda vam se to čini smiješnim, ali ja nemam prava da nekoga hladnokrvno ubijem. Čak i ako je to biće s druge planete. Mislim da ne možete sa mnom računati.

Nelson se nije predavao. Istrest će glavni argument, koji je čuvao za rezervu:

Dakle, recimo da je žena-mačka jedna od vaših uobičajenih žrtava. Napravite to kao što ste i sve dosad: da ne prekršite zakon. Ako uspijete, povećavam nagradu na sto tisuća. A poklanjam vam pedeset ako je uhvatite živu. Što kažete na to?

Hall se očito zainteresirao.

— Ona je vrlo opasna — reče sanjarski. — To će biti borba jednakim oružjem: ona je također savršeno sposobna da me ubije.

Prekine i odluči:

— Vaš sam čovjek — reče jednostavno.

* * *

Pentizel je znala da se mora priviknuti na drukčije ponašanje. Odsad više nije bila sigurna u gradu Saint Paul. Sada će je prepoznati, čak ako još i ne znaju tko je ona. Razmišljajući duže, zaključi da više nije sigurna nigdje na ovom svijetu. Bolje je da napusti Zemlju u svom svemirskom brodu.

Uputi se prema rijeci s gorkim okusom poraza. Morala je biti sposobnija i razoriti taj svijet fizički i mentalno

nižih bića. Umjesto toga ona je sad morala bježati, tjedan dana nakon dolaska. Bijesno zdere zemaljsku odjeću sa sebe.

Bez teškoća je stigla do rijeke. U te rane jutarnje sate nije bilo prolaznika. Ali tek što je nestala iza grmlja uz rijeku, stala je nadolaziti rijeka vozila što je vodila ljude na posao, te njeno kretanje postane sve teže.

Izgubila je gotovo cijeli dan da bi prešla tri kilometra uz obalu, koja su je dijelila od broda. Srce joj se sledi kad je stigla do mjesta: sve je upućivalo na to da je sprava izvađena iz rijeke! Bila je odsječena, zatočenica toga negostoljubivog svijeta...

Ne htijući izgubiti posljednju nadu, Pentizel uđe u vodu kroz rupu u ledu kojom je i došla i zaroni do dna, do mjesta gdje je ostavila brod. Nestao je. Minutu kasnije ona izroni na površinu stenjući očajno.

Jedina nada da preživi, zaključi ona, jest da dođe do nekog šumovitog kraja. Nije znala kako bi se orijentirala, ali činilo joj se da bi trebala poći prema sjeveru.

Odjednom su sva osjetila Pentizel reagirala istodobno, priopćavajući joj nagli osjećaj opasnosti. Opasnost je lebdjela iznad nje!

Ona legne uz obalu i pokuša odrediti prirodu opasnosti. Do nje su dopirali samo tihi zvukovi. Ostala je nepomična, dišući polako i pravilno. Shvatila je samo to da njen život ovisi o njenim reakcijama koje će se iskušati u idućim trenucima.

Prošlo je pet minuta dok Pentizel nije shvatila da se iznad nje nalazi samo jedna osoba. Osjetila se sigurnijom i neopazice okrenula glavu. Prva stvar što je ušla u njen vidokrug | bila su jedna kola. Nema sumnje da ju je zato gonilac tako brzo dostigao. Vjerojatno je stigao na obalu dok je ona bila pod vodom.

Klečeći, Pentizel još više podigne glavu. I tada se našla u klopci!

Čovjek pored automobila bio je nepomičan, tako da je Pentizel prije opazila uperen revolver nego što je jasno shvatila u kakvom je položaju.

— Jedan pokret i pucam — reče čovjek ravnodušno.

Zamka je postavljena — brzo procijeni situaciju Pentizel. Mogla se popeti na obalu s druge strane — ali ona je znala, jer je i sama iskušala, moć zemaljskog oružja. Dobit će smrtonosni metak prije nego što uspije doći do napadača.

Dok je Pentizel tražila drugi izlaz, sine joj nova spoznaja. Nešto u ponašanju tog čovjeka, u glasu s prostudiranim modulacijama, govorilo joj je da je on ne kani ubiti. To je zagolica. Ne nada li se da je živu uhvati? Ako je tako, onda će napraviti strahovitu glupost — a njene mogućnosti bijega neizmjerno rastu.

Kako se više nije osjećala u neposrednoj opasnosti, Pentizel se ispruži i opusti mišiće. Kad bi samo taj čovjek bio toliko nesmotren pa je pustio da mu se malo približi...

Kako da pogađa njene tajne misli, upravo u tom trenutku on progovori:

— Dođite ovuda i ne pokušavajte napadati.

Polako, gipkim pokretima, Pentizel se uzvere uz padinu obale. Čovjek ju je pratio opreznim glasom:

— Ostanite s druge strane automobila... Ne, ovuda... Polako... Bez naglih pokreta... Hodajte polakše... Stanite... Sad se ne mičite dok ne stigne policija... Ne zaboravite, ako pokušate bježati, pucat ću.

Pentizel je stajala ispred svoga goniča, dijelila ju je samo širina automobila. Kad ne bi bilo te smetnje između njih, čovjek bi već bio mrtav. Ako i nije mogla ništa bolje napraviti, uvijek je mogla pokušati skočiti prema njemu. Možda potcjenjuje svoju brzinu i reflekse. Još uvijek je imala izgleda da ga ubije, čak ako je i pogodi.

* * *

Protjecale su sekunde. Pentizel je promatrala čovjeka snažne pojave, neustrašiva pogleda, tijela čvrsto stojećeg na zemlji, čija je ruka čvrsto stezala dršku teškokalibarskoga pištolja. Taj posljednji pogled probudi nadu u srcu Pentizel! Otkrila je grešku!

Držao je pištolj izravno uperen u nju — ali prst nije bio na okidaču. Lakomislen ili previše siguran u sebe? Pentizel nije oklijevala. Tijelo joj se pokrene brzinom munje.

U skoku prema naprijed preko krova automobila nije uspjela sasvim uhvatiti čovjeka, ali nije se previše preračunala. Ona zgrabi revolver. Sad ga je ona držala!

Okrene se i pritisne okidač.

* * *

Posljednji prizor još nije nestao s ekrana kad major podigne glavu i pogleda Nelsona. Njegove uzdignute obrve bile su rječitije od najsrdačnije čestitke.

Obojica pažljivo pogledaju na ekran, gdje se odvijao svršetak specijalne emisije. Kad je eksplodirao, revolver koji je bio čista podvala, raznio je glavu Pentizel. Dugo je ostala kao ukopana, još se odupiralo to krvavo tijelo. Zatim se savije i beživotno sklizne s krova automobila.

Začuje se blagi glas spikera:

— Gospođe i gospodo, završena je naša specijalna emisija...

Gerhard Zwerenz - ZAR DA TI SE POPNU NA GLAVU

Nicht alles gefallen lassen…

Preveo Drago Bujan

Stanovali smo u trećem katu kuće u središtu grada i nikome nismo dopuštali da nam bilo što ostane dužan. Dakako, ni Dörfeltovima iz kuće preko puta. S njima nas je vezalo dugogodišnje prijateljstvo sve do onog dana kad je gospođa Dörfelt još prije nove godine pozajmila naš okvir za tortu i nije ga vratila.

Kad ju je moja majka poslije tri puta uzalud upozoravala da nam ga vrati, popustilo joj jednog dana strpljenje te je na stubištu rekla gospodi Muschg — koja je stanovala u četvrtom katu — da je »gospođa Dörfelt najobičnija šlampavica.«

Netko je zacijelo to ispripovijedao gospodi Dörfelt jer su već sutradan njeni sinovi Klaus i Achim pretukli mog najmlađeg brata Hansa da je sav bio plav.

Upravo sam bio u veži kad je Hans dotrčao plačući. Uto opazih gospodu Dörfelt kako izlazi iz kuće. Potrčah preko ceste, dohvatih njenu torbu s kojom je odlazila u trgovinu i istresoh joj je na glavu. Ona odmah stade izbezumljeno zvati u pomoć kao da sam joj učinila bogznašto. A samo joj je nekoliko komadića razbijenog

stakla pritiskalo glavu jer je u torbi nosila prazne boce mlijeka.

Možda bi sve ostalo na tome da nije bilo baš vrijeme ručku — gospodin Dörfelt je kolima upravo dolazio kući.

Hitro pođoh kući. No, moja sestra Elli, koja je također u podne dolazila na ručak, padne u šake gospodina Dörfelta. On je udari u lice i razdere joj suknju. Čuvši njene prestrašene krike moja majka poleti na prozor i, vidjevši što se događa, baci teglu s cvijećem na gospodina Dörfelta.

Otada nas je od Dörfeltovih dijelio nepremostivi ponor neprijateljstva.

Nismo htjeli da se bilo tko od nas više susretne s Dorfeltovima, te je Herbert — moj najstariji brat, koji je učio zanat kod jednog optičara — na kuhinjski prozor postavio dalekozor. Tako je naša majka mogla nadgledati Dörfeltove kad nas nije bilo kod kuće i upozoravati nas na eventualnu opasnost pri povratku.

Čini se, međutim, da su i Dörfeltovi nabavili sličnu napravu jer su jednog dana iz zračne puške zapucali na naše prozore. Neprijateljski dalekozor odmah sam onesposobio preciznim pogotkom iz malokalibarske puške, ali je iste večeri u zrak odletio naš »volkswagen« parkiran u dvorištu.

Naš otac — koji je radio kao šef sale u uglednom »Cafe Imperialu«, dobro zarađivao i učio nas da sa svakim valja imati čiste račune — predloži da o svemu obavijestimo policiju i od nje tražimo pomoć.

No, to nije odgovaralo našoj majci, jer je gospođa Dörfelt po cijeloj ulici razglasila da smo mi — to znači: cijela obitelj — »toliko prljavi da se kupamo najmanje dva puta svakog tjedna te da smo mi krivi za to što se u cijeloj zgradi troši mnogo vode koju plaćaju svi stanari zajedno«. Odlučili smo, dakle, da vlastitim snagama nastavimo borbu bez obzira na njenu žestinu. Zapravo, nismo se više mogli povući jer je cijelo susjedstvo napeto iščekivalo nastavak sukoba.

Slijedećeg jutra ulicu probudi nečiji bolni krik.

Mi smo se, međutim, valjali od smijeha videći da je gospodin Dörfelt — koji je ustajao vrlo rano i prvi izlazio iz zgrade — pao u duboku jamu ispred svoje kuće.

Sav se zapleo u bodljikavu žicu koju smo tamo postavili — jedino mu je lijeva noga stajala nekako po strani; trudio se da je ne miče, jer — bila mu je slomljena.

Uza sve to još je sretno prošao; ukoliko bi opazio jamu i zaobišao je, dočekalo bi ga iznenađenje u garaži. Upaljač plastične bombe bio je, naime, povezan s elektropokretačem njegovih kola. Umjesto Dörfelta u zrak je nekoliko minuta poslije odletio njegov podstanar Paul, koji je htio kolima odjuriti po liječnika.

Znali smo da će to razbjesniti Dörfeltove. Nismo se zbog toga iznenadili kad su već u deset sati po našem pročelju počeli padati meci iz protuavionskog topa. Loše su, međutim, gađali te je tek poneka granata pala blizu naših prozora. To nas je obradovalo jer su tako stjecajem okolnosti ostali stanari automatski prešli na našu stranu. Čak se i gospodin Lehmann, kućevlasnik, pobojao za svoje mališane. Neko vrijeme nije poduzimao ništa, ali kad su dvije granate eksplodirale u njegovoj sobi, postao je i on nervozan te nam je bez pogovora predao ključeve od prizemlja.

Za samo nekoliko minuta skinuli smo pokrivače s atomskog topa. Sve nam je išlo kao po loju — bili smo odlično uvježbani. »Sada će oni preko vidjeti svoje!«, slavodobitno je kliktala moja majka zatvorivši lijevo oko kao pravi nišandžija.

Kad smo cijev uperili ravno u prozor Dörfeltove kuhinje, opazih kako iz jedne prostorije u prizemlju njihove zgrade proviruje jednaki top. No, ništa se više nije dalo učiniti. Elli, moja sestra, nije mogla preboljeti udarce i gubitak suknje, sva crvena u licu izdala je zapovijed: »Pali!«

Uz nezaboravno šištanje atomska granata izleti iz cijevi, ali istog trena začu se šištanje i na suprotnoj strani ulice. Dvije granate sudare se točno na sredini između naše i Dörfeltove zgrade.

Dakako, svi smo mi sada mrtvi, a na mjestu gdje je nekada bio naš grad prostire se golema sivo-smeđa mrlja. No, jedno se mora reći: učinili smo svoje; ne može se svakome dopustiti da nam uradi što se sjeti.

Tko to dopusti, susjedi će mu se popeti na vrh glave.

Paul Anderson: NE MIRI SE S KRALJEVIMA

No Truce with Kings

Preveo Krsto Mažuranić

— Pjesmu, Charlie! Povedi pjesmu!

— Ajde, Charlie!

Oficirska kantina bila je u metežu pijanstva, mlađi oficiri na dnu stola tek malo bučniji nego njihove starješine uz pukovnika. Tepisi i zavjese nisu mogli prigušiti graju, uzvike, toptanje čizama, bubanje šaka o hrastovinu i zveku uzdignutih čaša, što su odjekivali o kamene zidove. Visoko gore, među sjenama što su pokrile stropne grede, visjeli su pukovski stijegovi, komešajući se na propuhu, kao da žele naglasiti vrevu. Malo niže, mutno svjetlo fenjera i vrckavi jezici plamena u ognjištu namigivali su preko trofeja i oružja.

Jesen stiže rano na visoki Echo Summit. Vani je bjesnjela oluja, uz urlik vjetra oko stražarskih tornjeva i zavjesa kiše preko kasarnskoga kruga, a njena je huka tumarala i prodirala kroz zidove i hodnike kao da je istinita ona priča o poginulim ratnicima puka što svakoga devetnaestog rujna izlaze iz groblja i pokušavaju se pridružiti slavlju, ali su zaboravili kako se to radi. Ovdje to nikoga nije uzbuđivalo. Treću diviziju, Risove, bio je

glas najrazuzdanije družine u Armiji Pacifičkih Država Amerike, a od svih su njenih pukova Vagabundi, koji su držali tvrđavu Fort Nakamura, bili najžešći.

Hajde, momče! Povedi! Ono što ti radiš najbliže je pjevanju u cijeloj prokletoj Sierri! — uzviknuo je pukovnik Mackenzie. Bio je razgalio ovratnik na crnoj tunici svoje svečane uniforme i zavalio se u stolac, protegnuvši noge, s lulom u jednoj i čašom viskija u drugoj ruci: čovjek zdepast, plavih očiju uokvirenih borama na istučenome licu, kratko ošišane gotovo sijede kose, za razliku od brkova koji su se još arogantno crvenjeli;

Charlie je moje zlato, moje zlato, moje zlato, — zavijao je kapetan Hulse. A onda se larma donekle utiša i on ušuti. Mladi poručnik Amadeo ustane, nasmiješi se i započne onu koju su svi dobro znali.

»Graničar sam, ljuti Ris, uvijek željan njupe.

Kad god čuvam gorski vis, nahladi mi...«

— Gospodine pukovniče. Oprostite.

Mackenzie se okrene i zagleda u lice narednika Irwina. Izraz njegova lica ga potrese. — Da?

»Veteran sam okićeni, nemam slabe točke...«

— Ovoga je trenutka stigla poruka, gospodine. Major Speyer vas moli da smjesta dođete.

Speyer, koji se nije volio opijati, dobrovoljno se bio javio da večeras dežura; inače je za praznike odlučivala kocka. Sjetivši se prijašnje vijesti iz San Francisca, Mackenzie osjeti žmarce.

Pripita je družba urlala pripjev i nitko nije primijetio kako pukovnik gasi lulu i ustaje.

»Puške čine bum! A rakete vrum!

Strijele zuje zum! Hej, zuma zum!

Od metka do metka

Kratak ti je drum!«

Svaki Ris koji do sebe nešto drži tvrdio je da se njegova jedinica tuče nalivena do ušiju bolje nego bilo koja druga trijezna poput baruta. Mackenzie se nije osvrtao na žmarce u žilama; zaboravio je na to. Sigurnim se koracima uputio prema vratima, nesvjesno uzimajući svoje osobno oružje dok je prolazio mimo soški. Pjesma ga isprati u hodnik.

»Jer crve nam kantina nikad ne uskrati.

Zagrizeš u sendvič, a on ti ugriz vrati!«

Fenjeri su visjeli daleko jedan od drugoga u hodniku. Portreti bivših zapovjednika promatrali su pukovnika i narednika očima sakrivenim u grotesknome mraku. Koraci su ovdje klopotali bučno.

Mackenzie prođe između dva poljska topa — zarobljenih u bitki kod Rock Springsa za vrijeme vajominškog rata, generaciju prije — i krene uza stube. U ovoj se tvrđavi čovjek nahoda više nego što njegovim starim nogama odgovara. Ali, prastara je, generacije su dograđivale svaka ponešto; i mora biti čvrsta, masivna, granitna, jer je ključ nacije. Nije malo vojski slomilo zube na njenim zidinama, i iz te je baze u ratovanje protiv gnjevnih stranaca krenulo i tamo ostavilo kosti više mladih boraca nego što se Mackenzie želio sjetiti.

Ali, nikad nije doživjela napad sa zapada. Bože, ili već šta si, ne dopusti to, možeš li?

Kancelarija Komande je samotno mjesto u ovo doba noći. Soba u kojoj je narednik Irwin imao svoj pisaći stol bila je tako pusta: nema pisara da škripuću perima, nema kurira da užurbano ulaze i izlaze, nema oficirskih supruga da je razvedre živim bojama svojih haljina dok čekaju na red da se pukovniku prituže na neku sitnicu dolje u Selu.

— Pukovnik je došao, gospodine, — rekao je Irwin nesigurno, otvarajući vrata u sobu Komande. Gutnuo je slinu i zatvorio vrata za Mackenzijem.

Speyer je stajao uz Komandantov pisaći stol. Bijaše to istrošen, otrcani stari predmet, gotovo prazan: tintarnica,

kutija za poštu, interfon, Norina fotografija, izblijedjela u toku onih deset godina od njene smrti. Major bijaše visok, suhonjav čovjek, kukasta nosa, proćelav. Uvijek je uspijevao da mu uniforma izgleda nekako neizglačano. Ali, bio je najoštrijeg uma među Risovima mišljaše Mackenzie; Isuse, kako je moguće da jedan čovjek pročita toliko knjiga kao Phil! Službeno bio je ađutantom; a zapravo, bio je glavni savjetnik.

— Dakle? — reče Mackenzie. Alkohol mu, čini se, nije naudio, prije bi se moglo reći da mu je izoštrio zapažanje: kako fenjeri smrde i isijavaju vrućinu u lice (kad će se već jednom domoći dovoljno jakoga generatora da uvedu električnu rasvjetu?), kako je pod tvrd pod njegovim nogama, i kako je napuklina u žbuci na sjevernom zidu mnogo dulja, i kako peć gubi bitku protiv studeni u sobi. Glumeći hrabrost, on zatakne palce za opasač i zanjiše se na petama. — Dakle, Phil, što sad ne valja?

— Brzojav iz Frisca, — reče Speyer. On prestane savijati nekakav komadić papira pa ga pruži Mackenziju.

— Ha? A zašto ne radiom?

— Brzojav je teže uhvatiti. Ovaj je i kodiran, povrh svega. Irwin ga je dešifrirao.

— Kakva je to sad igra, dođavola?

— Pogledaj sam, Jimbo, pa ćeš znati. Ionako je naslovljen na tebe. Izravno iz Glavnog štaba.

Mackenzie zaškilji u Irwinovo črčkanje. Uobičajene formalnosti kojima počinje svaka zapovijed; a dalje:

Ovim vas se obavještava da je Senat Pacifičkih Država izglasao zakonsku uredbu o smjenjivanju Owena Brodskog, bivšeg suca Pacifičkih Država Amerike. Za novog suca PDA postavljen je s današnjim datumom, u 20.00 sati, dosadašnji Zamjenik Humphrey Fallon, a u skladu za Zakonom o nasljedstvu. Postojanje disidentskih elemenata, koji znače opasnost po mir i red u zemlji, čini nužnim proglašenje izvanrednog stanja, koje stupa na snagu danas, u 21.00 sati. U svjetlu gore navedenog, izdaju vam se slijedeće zapovijedi:

1. Gornja obavijest je strogo povjerljiva do časa službene

proklamacije. Nijedna osoba koja je za vrijeme predaje ove obavijesti stekla bilo kakvo znanje o njoj ne smije ni jednoj drugoj osobi povjeriti nijedan njen dio. Prekršitelji ovog stava naredbe i njihovi suučesnici bit će smjesta uhapšeni i stavljeni u samicu do prijekog suda.

2. Rekvirirat ćete sve oružje i municiju osim deset posto, i držat ćete ga pod jakom stražom.

3. Sve svoje ljudstvo u granicama područja Fort Nakamure zadržat ćete do svog smjenjivanja. Smijenit će vas pukovnik Simon Hollis, koji će krenuti iz San Francisca sutra ujutro u pratnji jednog bataljona. Očekuje se da će stići u Fort Nakamuru u roku od pet dana, kada ćete mu predati komandu. Pukovnik Hollis će imenovati oficire i vojnike koje će zamijeniti pripadnicima svog bataljona, koji će zatim integrirati u vaš puk. Vi ćete zadržati zapovjedništvo nad smijenjenim ljudstvom do dolaska u San Francisco, gdje ćete se javiti brigadnom generalu Mendozi u New Fort Baker. Da bi se izbjegle provokacije, ti će vojnici biti razoružani, osim oficira, koji će zadržati osobno oružje.

4. Ova je obavijest za vas privatno: kapetan Thomas Danielis imenovan je starijim ađutantom pukovnika Hollisa.

5. Još jednom vas podsjećamo da se Pacfičke Države Amerike nalaze pod uvjetima izvanrednog stanja zbog državne sigurnosti. Od vas se zahtijeva potpuna lojalnost legalnoj vladi. Svaki čin pobune se mora oštro kazniti. Svatko tko bi pružio bilo kakvu podršku ili pomoć frakciji Brodskog čini akt veleizdaje i bit će odgovarajuće kažnjen.

Gerald O' Donnell, Gen. APDA, VK

Grmljavina je odjeknula planinom poput artiljerijske paljbe. Mackenzie se nije odmah pomaknuo, a i tada samo zato da bi papir metnuo na stol. Sporo je prikupljao svoje emocije, osjećajući se poput prazna, ispuhana balona.

— Usudili su se — reče Speyer šuplje, kao navijen. — Zaista su se usudili.

— Hm? — Mackenzie polako okrene oči prema majorovu licu. Speyer mu ne uzvrati pogled. Zurio je netremice u svoje ruke kako motaju cigaretu. Ali riječi su praštale iz njega grubo i brzo:

— Mogu pogoditi što se dogodilo. Jastrebovi su zahtijevali smjenjivanje još odonda kad je Brodsky kompromisom riješio granični spor sa Zapadnom Kanadom. A Fallon, daa, ima on i svojih ambicija. Ali, njegova je klika u manjini, i on to zna. Njegov izbor za zamjenika donekle je umirio jastrebove, ali on nikad ne bi postigao da ga izaberu za suca na redovan način, jer Brodsky svakako neće umrijeti od starosti prije njega, a uopće, pedeset posto Senata su trijezni, zadovoljni gazde, koji ne misle da je bogom dano pravo PDA da opet ujedine kontinent. Ne vidim načina da se smjenjivanje progura u Senatu poštenom igrom. Prije bi izglasali nogu u tur Fallonov«.

— Ali, Senat je bio sazvan — reče Mackenzie. Činilo mu se kao da to netko drugi govori. — Tako su barem javile vijesti na radiju.

— Pa naravno. Sazvan je jučer »da bi debatirao o ratifikaciji sporazuma sa Zapadnom Kanadom«. A gospodari su raštrkani po cijelome kraju, svaki na svojoj Postaji. Do San Francisca im valja putovati. Nekoliko namještenih zastoja... dođavola, pa neka samo željeznički most kod Boisa ode u zrak, i dobar tucet Brodskyjevih najžešćih pristaša će zakasniti... i tako je Senat imao kvorum, u redu, ali bili su prisutni svi Fallonovi pristaše, a toliko je ostalih manjkalo da su jastrebovi imali glatku većinu. A sjednica je bila u nedjelju, kad se nitko ne zanima za politiku. Hokus-pokus, smjenjivanje, i evo ti novoga suca! — Speyer je smotao cigaretu i sad ju je stavio među usnice i čeprkao po džepu tražeći šibicu. Jedan mu se mišić trzao u bradi.

— Jesi li siguran? — mrmljao je Mackenzie. Mislio je kako je sve ovo nalik na ovaj njegov posjet Puget Cityju, kad ga je čuvar pozvao da s njime jedri pa se spustila magla. Bilo je hladno i ništa se nije vidjelo, ništa nisi mogao dohvatiti rukom.

— Dakako da nisam siguran! — zareži Speyer. —

Nitko neće biti siguran dok ne bude kasno. — Šibica mu se tresla u ruci.

— Oni, uh, izabrali su novoga Vrhovnoga komandanta, kako vidim.

— Aha. Pa moraju smijeniti svakoga tko nije za njih, što je moguće brže, a de Barros je bio Brodskyjev čovjek. — Šibica je zablještala i Speyer stane vući dimove. — Uključivši i tebe i mene. Puku je reducirano naoružanje, da ne bi nekome palo na pamet da se odupre novome pukovniku. A ipak ga prati cijeli bataljon, tako, za svaki slučaj. A mogao je avionom, bio bi ovdje već sutra.

— Zašto ne vlakom? — Mackenzija zagolica dim cigarete i on posegnu za lulom.

— Vjerojatno su sva vozila upućena na sjever. Da transportiraju trupe koje će u korijenu ugušiti moguću pobunu gazdi. Nizine su sigurne, mirni rančeri i Esperske kolonije. Oni neće stati na put Fallonovim vojnicima u njihovome maršu u baze Echo i Donner. — Iza Speyerovih riječi cerilo se grozno preziranje...

— Što da uradimo?

— Pretpostavljam da je Fallon formalno slijedio zakon; da je bilo kvoruma — reče Speyer. — Nikad se neće saznati da li je postupak bio sasvim ustavan... Čitao sam tu prokletu poruku valjda stotinu puta. Ima mnogo toga između redaka. Na primjer, vjerujem da je Brodsky na slobodi. Da je uhapšen, stajalo bi to u poruci i bilo bi manje nervoze oko pobune. Možda ga je nekoliko vjernih vojnika prokrijumčarilo na sigurno mjesto. Gonit će ga kao divlju životinju, to se razumije.

Mackenzie je bio izvadio svoju lulu, ali je na nju zaboravio. — Tom je među onima koji dolaze da nas smijene, reče tiho.

— Da. Tvoj zet. To je lukav potez, zar ne? Neke vrste jamstvo tvoga dobrog ponašanja, a istovremeno prešutno obećanje da ti i tvoji nećete doživjeti ništa ružno ako se javiš kako ti je naređeno. Tom je dobar dječak. On neće ostaviti svoje na cjedilu.

— Ovo je njegov puk — reče Mackenzie. On se uspravi. — Želio se boriti protiv Zapadne Kanade, znam to. Mlad je, i... i mnogo je Pacifikanaca poginulo u borbama za Idaho. I žena i djeca.

— No — reče Speyer, — ti si pukovnik, Jimbo. Što ćemo?

— Ne znam. Ja sam samo vojnik. — Lula se slomi u Mackenzijevoj ruci. — Ali mi nismo osobna milicija jednog od šefova. Zakleli smo se da ćemo čuvati Ustav.

— Ako mene pitaš, ne shvaćam kako je napuštanje nekih naših zahtjeva u Idahu moglo dovesti do smjenjivanja Brodskog. Mislim da je imao pravo.

— Hm...

— Nazovi ti državni udar bilo kojim imenom, on to ostaje. Čini mi se da se baš ne razumiješ u tekuće događaje, Jimbo, ali ti ipak mora biti jasno što će donijeti Fallonovo sudovanje. Rat protiv Zapadne Kanade od svega je možda najmanja nevolja. Fallon želi centralizirati vlast. On će naći načina da podreže krila šefovskim klanovima. Mnogo će ih poginuti u izravnim sukobima. Ostale će optužiti za šurovanje s Brodskim, a tu i neće mnogo pogriješiti, pa ih osiromašiti globama. Esperske kolonije će dobiti lijepa velika imanja, pa će njihova konkurencija slomiti ostatak šefova. Zatim će ratovi odvući šefove s njihovih imanja, koja će stoga otići k vragu. I tako, eto, stupamo prema slavnome cilju ujedinjenja.

— Što ćemo ako ga podrže Esperi? Slušao sam dosta o psiudarima. Ne mogu zahtijevati od svojih ljudi da im se suprotstave.

— Mogao bi ti od njih zahtijevati i da se suoče i sa samom Paklenom bombom, Jimbo, i oni bi to učinili. Vagabunde vode Mackenziji već pedeset godina.

— Da, mislio sam da bi Tom jednoga dana...

— A mi već dugo vremena sumnjamo da se kuha nešto slično ovome. Sjeti se onoga što smo razgovarali prošlog tjedna.

— Aha.

— A mogao bih te podsjetiti da u Ustavu izričito stoji da je sastavljen »da bi branio drevne sloboštine pojedinih regija«.

— Ostavi me na miru! — uzvikne Mackenzie. — Ja više ne znam što je pravo a što krivo, velim ti! Daj mi mira!

Speyer ušuti, promatrajući ga kroz oblake ustajala dima. Mackenzie je koračao amo-tamo, lupajući čizmama o pod kao da lupetaju bubnjevi. Napokon, on hitne slomljenu lulu o zid tolikom snagom da se sva razbila.

— U redu. — Svaku riječ mora protiskivati kroz stegnuto grlo. — Irwin je čovjek na mjestu i sposoban je da drži jezik za zubima. Pošalji ga neka pokida telegrafske žice dva — tri kilometra daleko od tvrđave. Neka izgleda kao da ih je pokidala oluja. Žice ionako svaki čas pucaju. Službeno mi nismo primili nikakvu poruku od Generalštaba. To će nam dati vremena da stupimo u dodir s Komandom Sierre. Neću se protiviti naredbi generala Cruikshanka... ali sam siguran na koju će stranu ako samo bude imao prilike za to. Sutra se pripremamo za akciju. Neće nam biti teško zadržati Hollisov bataljon, a trebat će im vremena da pošalju jače snage protiv nas. A dotle će i zima, pa ćemo biti odsječeni do proljeća. Samo smo mi vični skijama i krpljama i tome slično, pa ćemo biti u stanju povezati se s drugim jedinicama. A na proljeće... vidjet ćemo.

— Hvala, Jimbo. — Zavijanje vjetra gotovo je ugušilo Speyerove riječi.

— Ja bih ... volio bih obavijestiti Lauru.

— M-hm. — Speyer stegne Mackenzijevo rame. U majorovim očima zasvjetlucaše suze.

Mackenzie iziđe, ukrućen, ignorirajući Irwina: kroz predsoblje, niza stube, mimo straže kojoj uzvrati pozdrav automatski, ne primjećujući ih, do svog stana u južnom krilu.

Kći je već spavala. S fenjerom u ruci on uđe u njenu

sobu. Ona se bila vratila ovamo, a njen je suprug ostao u San Franciscu.

U prvi se mah Mackenzie nije mogao sjetiti zašto je Toma poslao u San Francisco. On prevuče rukom preko kratko ošišanog tjemena kao da iz njega želi nešto ižmikati... ah, da, tobože da pospješi sljedovanje zimskih uniformi; a zapravo htio je da mladić bude na sigurnu dok ne prođe politička kriza. Tom je jedna božja poštenjačina, zagrijan za Fallona i za Esperski pokret. Njegov ga je prostodušni jezik često uvaljivao u sukob s kolegama oficirima. Oni su većinom dolazili iz šefovskih klanova ili bogatih namjesničkih obitelji, kojima je odgovarao postojeći poredak. A Tom Danielis je započeo karijeru kao mali na ribarskom brodu iz jednoga bijednog ribarskog sela sa Mendosinške obale. U slobodno ga je vrijeme jedan Esper učio čitanju i pisanju. Tada je otišao za profesionalnog vojnika i stekao čin golom hrabrošću i urođenom inteligencijom. Nikad nije zaboravio da Esperi pomažu siromašne i da je Fallon obećavao pomagati Espere... A svakako i bitke, slava, ujedinjenje, savezna demokracija... to su snovi mladenačkog oduševljenja.

Laurina se soba neznatno promijenila otkako je otišla da bi se udala prošle godine. A bilo joj je tada jedva sedamnaest. Bilo je tu sitnica koje obično pripadaju maloljetnim osobama s pletenicama i pjegicama na licu — plišani medo, izlizan od djetinje ljubavi, kućica za lutke koju joj je izradio otac, majčina slika, koju je nacrtao kaplar prije nego što je zaustavio tane kod Slanog jezera. Bože, kako je slična svojoj majci!

Mackenzie je prodrma što je god mogao nježnije. Ona se istoga trena probudi i on pročita stravu u njenim očima.

— Tata! Ima li vijesti o Tomu?

— Sve je u redu. — Mackenzie spusti fenjer na pod, pa sjedne na rub kreveta. Prsti kojima je zgrabila njegovu ruku bijahu hladni.

— Nije — reče ona. — Poznajem te dobro.

— Nije mu se još ništa dogodilo. Nadam se da i neće.

Mackenzie se sabere. Ona je vojnička kći i zato joj je kazao istinu u nekoliko riječi; ali nije imao snage gledati je u oči. Kad je završio, ostane sjediti nepomično, šutke, slušajući kišu.

— Pobunit ćeš se — šapne ona.

— Konzultirat ću se s Komandom Sierre i slijediti naredbe svog starješine — reče Meckenzie.

— Znam kakve će one biti.. kad sazna da ćeš ga podržati.

Mackenzie slegne ramenima. Glava ga je počela boljeti. Mamurluk poslije pijanke? Morat će se još dobro naliti da bi noćas zaspao. Ne, nema vremena za spavanje... ili da, bit će. Sutra će biti dovoljno vremena da postroji puk u dvorištu i da im održi govor s parapeta Južne kule, kao i svi Mackenziji prije njega, i... On utone u besmisleno razmišljanje o izletu na jezero Tahoe, kad su se on, Nora i njihova mala kći vozili u čamcu po vodi zelenoj poput Norinih očiju, tako bistroj da ni svjetlucanje sunca po glatkoj površini nije skrivalo pogledu svaki kamenčić na dnu jezera; trgne se, ulovivši sama sebe kako se prisjeća Laurine male starke kako strši uvis dok objema rukama bućka po vodi, nagnuvši se preko krme čamca.

Ona prozbori bez ikakve emocije u glasu.

— Pretpostavljam da te neću moći nagovoriti... — On zatrese glavom. — Mogu li onda krenuti sutra, rano ujutro?

— Da. Naći ću ti kočiju.

— K vragu i kočija. Bolje se držim u sedlu nego ti.

— U redu. Ipak, dvoje ljudi da te prate... — Mackenzie duboko udahne. — Možda bi mogla nagovoriti Toma da...

— Ne. Ne mogu. Molim te, ne traži od mene, tata.

On joj pokloni posljednje što mu je preostalo:

— Ne želim te nagovarati da ostaneš. Reci Tomu da ga unatoč svemu smatram pravim čovjekom za tebe. Laku

noć. zlato. — To je izbrbljao prebrzo, ali se nije usudio oklijevati. Kad ona zaplače, morat će odmaknuti njene ruke od svoga vrata i napustili sobu.

— Ali ja nisam očekivao toliko ubijanja!

— Ni ja... u ovoj fazi. Bit će ga još, bojim se, dok najvažniji cilj ne bude postignut.

— Ti mi reče...

— Rekoh ti naše nade, Mwyr. Ti znaš kao i ja da je Velika Znanost precizna samo u najširem smislu. Pojedinačni događaji ovise potpuno o statističkim fluktuacijama.

— To je prikladan način, zar ne, da se opiše umiranje svjesnih bića u blatu?

— Ti si ovdje novajlija. Teorija je jedno, prilagođenje praktičnim potrebama nešto sasvim drugo. Zar doista misliš da me ne boli kad gledam kako se događaju nesreće u planiranju kojih sam i sam pomagao?

— Oh, znam, znam. Ali to mi nimalo ne olakšava savjest.

— Hoćeš reći, ne olakšava ti teret odgovornosti.

— Fraza.

— Ne, to nije semantičko nadmudrivanje. Razlika je stvarna. Čitao si izvještaje, gledao snimke, ali ja sam ovamo stigao s prvom ekspedicijom. Ovdje sam već više od dva stoljeća. Njihova agonija mi nimalo ne smeta.

— Ali, bilo je sve drukčije kad smo ih otkrili. Posljedice njihovoga nuklearnog rata tako su se grozno osjećale. Tada smo im bili potrebni — siromašnim izgladnjelim usijanim glavama — ali ne: mi smo samo promatrali, ne maknuvši malim prstom.

— Histeriziraš. Pa zar smo mogli tako banuti, ne znajući o njima baš ništa, i očekivati da budemo bilo što drugo osim još jednoga disruptivnog faktora? Faktora čije posljedice ni mi sami ne bismo mogli predskazati? Bio bi to kriminal, bili

bismo slični kirurgu koji krene u operaciju pacijenta a da ga i ne pogleda. Mi smo im morali dopustiti da stvari rješavaju kako znaju i umiju, dok ih ne proučimo. Ti nemaš pojma koliko smo se namučili dok nismo sakupili dovoljno podataka da ih shvatimo. A taj se posao nastavlja. Prošlo je tek sedamdeset godina otkako smo se osjetili sposobnima da uvedemo prvi novi faktor u ovaj uzorak njihovog društva. Plan treba adaptirati našim novim saznanjima o njima. Proteći će možda i tisuću godina dok ne privedemo kraju našu osnovnu misiju.

— A u međuvremenu, oni su opet stali na svoje noge. Oni pronalaze svoje vlastite odgovore na pitanja koja ih muče. Odakle nam pravo da...

— Počinjem se pitati, Mwyr, odakle tebi pravo da se nazivaš psihodinamičarem-pripravnikom. Razmisli malo, na što se svode ti njihovi »odgovori«. Veći dio planete još se uvijek nalazi u stanju barbarstva. Ovaj je kontinent najdalje odmakao prema oporavku, jer je prije uništenja uživao najširu raspodjelu tehničkih vještina i opreme. A u kakvu se socijalnu strukturu razvio? Kaos prgavih državica. Feudalizam, gdje ravnoteža političke, vojne i ekonomske moći leži u agrarnoj aristokraciji — ni više ni manje! Cijeli niz inkompatibilnih supkultura i jezika. Slijepo nasljedno obožavanje tehnologije što će ih, ako ih ne zaustavimo, odvesti ravno natrag u istu onakvu bjesomučnu mehaniziranu civilizaciju kakva ih je već jednom, prije trista godina, upropastila. Zar jadikuješ nad nekoliko stotina mrtvih do čega su doveli naši agenti izazvavši revoluciju, koja nije uspjela baš onako glatko kako smo se nadali? Velika ti Znanost prisiže da bi bijeda ove rase akumulirana u slijedećih pet tisuća godina nadmašila, ako im sad ne pomognemo, ovo malo jada što smo prisiljeni izazivati, barem za tri reda veličine.

— ...Da. Naravno. Popustio sam emocijama. Čini mi se da im je u početku teško odoljeti.

— Morao bi biti sretan što si u početku bio izložen samo blažim aspektima plana. Bit će i gore.

— Tako mi rekoše.

— Apstrakcija. Zamisli se malo nad zbiljom. Vlada, koja je opsjednuta ambicijom da obnovi nestalu naciju, postupat će

agresivno, zaglibivši tako u dugotrajne ratove protiv moćnih susjeda. Aristokraciju i slobodne posjednike ti će ratovi posredno i neposredno iscrpiti ekonomskim problemima koje neće, u svojoj naivnosti, znati riješiti. Naslijedit će ih anemična demokracija, nad kojom će najprije dominirati korumpirani kapitalizam, a zatim, golom silom, centralna vlast. Ali, za mnogobrojni proletarijat, propale zemljoposjednike i osvajanjem adoptirane strance neće biti mjesta. Oni će biti plodno tlo za demagogiju. Carstvo će potresati neprekidne pobune, ustanci, despotizam, propadanje iznutra i invazije izvana. Oh, bit ćemo mi odgovorni za još mnogo štošta prije nego što dovršimo posao!

— Misliš li... kad plan privedemo kraju... hoćemo li moći sprati krv s naših ruku?

— Ne. Mi plaćamo najvišu cijenu.

Proljeće u visokoj Sierri je hladno, vlažno, velike mrlje zaostaloga prljavog snijega pokrivaju šumovite padine, vjetar mreška površinu lokvi na cesti. Prvi dašak nježnog zelenila na jasikama djeluje krhko među mrkim borovima i omorikama. A tada prijeđeš granicu visoke šume i svijet postaje neizmjerno sivo-plavo prostranstvo, na kojem sunce bliješti preko snijega a vjetar ti šuplje huji u ušima.

Kapetan Thomas Danielis, artiljerija, Lojalistička Armija Pacifičkih Država, okrene konja. Bio je to crnomanjast mladić, vitak, prćasta nosa. Iza njega je vod vojnika, kližući se u blatu i psujući, napeo sve snage da iz kala izvuče lafet topa. Alkoholni motor tegljača bio je preslab da uradi bilo što korisno. Pješadija se provlačila mimo utonulih kotača, glava uvučenih u ramena, iscrpljena rijetkim zrakom, spavanjem u promočenim šatorima i teretom ljepljiva blata na čizmama. Kolona je krivudala iz krševitoga klanca na cestu, pa se gubila iza planinskog sedla. Zapuh vjetra donese Danielisu miris znoja.

Dobri su to momci, mislio je. Prljavi i ustrajni, trudili su se koliko su mogli. Njegova će četa večeras dobiti topli obrok, pa makar bude svojim rukama morao skuhati intendanta.

Potkova njegova konja udari o komad prastarog betona koji je virio iz blata. Kad bi bilo kao u ona vremena... puste želje. Iza ovog sedla prostire se pusta zemlja koju svojataju Sveci: njihova je moć prošla i zaboravljena, ostalo je još samo nešto malo trgovine. Stoga se ta planinska cesta nije smatrala vrijednom popravka, a željeznička pruga završava kod Hangtowna. Zbog svega toga ekspedicione snage moraju gacati kroz nenaseljene šume i studenu visoravan, sam Bog im pomogao!

Sam Bog neka im pomogne u Nakamuri, mislio je Danielis. Usne mu se stegnu i on podbode konja jače nego što je trebalo. Iskre vrcnu ispod kopita dok je životinja kloparala uz cestu prema vrhu sedla. Sablja mu zazveketa o boku.

Pritegnuvši uzde, on dohvati svoj dalekozor. Odavde je imao otvoren pogled preko razbacanih planinskih vrhunaca i u duboki, zasjenjeni kanjon pred sobom. Zamak još nije mogao vidjeti. Nije još, uostalom, ni očekivao da će ga već ugledati. Dobro je on poznavao ovaj kraj... i te kako dobro!

Ipak, možda ugleda kakav znak neprijateljske aktivnosti. Bilo je nečega sablasnog u činjenici da su doprli čak dovde a da nisu ni naslutili prisutnost neprijatelja ili bilo koga živog; da patrole nisu našle nikakva traga pobunjenicima; da već danima nehotice skupljaju ramena očekujući da ih pogodi snajperova strijela, koja nikako da dođe. Stari Jimbo Mackenzie nije od onih što čekaju ušančeni iza zidova. Vagabundi nisu slučajno stekli svoj nadimak.

Ako je Jimbo živ. Tko zna? Možda mu je baš onaj lešinar tamo kljuvao leš.

Danielis se ugrize za usnu i prisili se da ne misli na Mackenzija, koji ga je nadurlao, nadlokao i nadsmijao a da mu to on nikad nije zamjerio, na Mackenzija koji se mrštio nad šahovskom pločom gubeći partiju za partijom a da ga to nikad nije smetalo, na Mackenzija, ponosnoga i sretnog na vjenčanju... Da ne misli na Lauru, koja se trudila da sakrije svoj plač noću, koja je nosila dijete pod srcem i budila se sama u San Franciscu. Svaki od ovih

soldata što gacaju prema zamku koji uništava svakog tko mu se usudi približiti, svaki od njih ima ponekog kod kuće i svaki od pobunjenika ima nekog... Bolje da pripazi na neprijatelja i da ne misli više.

Čekaj! Danielis se ukruti. Jahač... On dovede okulare u fokus. Jedan od naših. Fallonova je vojska dodala plavu vrpcu uniformi. Izviđač se vraća. Srsi mu prođu leđima. On odluči saslušati izvještaj iz prve ruke. Ali momak je bio još daleko, sporo jašući preko nemogućeg terena. Nema potrebe da mu žuri u susret. Danielis nastavi promatrati zemljište.

Pojavio se i izviđački avion, nezgrapan i spor. Njegovo je brundanje ispunilo kotlinu među kamenim visovima, i tumaralo, odjekujući, amo-tamo. To je pomoćni izviđač, nema sumnje, koji održava radio-vezu. Kasnije će poslužiti kao artiljerijski izviđač. Nema nikakva smisla preurediti ga u bombardera: tvrđava Nakamura je prečvrsta da bi joj moglo nauditi ono što su današnji slabašni avioni u stanju baciti na nju. Uostalom, mogli bi ga i oboriti.

Iza Danielisa zaškripi cipela. Konj i čovjek se okrenu kao jedan, pištolj uperen munjevito.

Cijev se spusti.

— Oh. Oprostite, Mislioče.

Čovjek u plavoj odjeći kimne. Smiješak mu ublaži strogo lice. Mora da ima najmanje šezdeset godina, ovako sijed i izboran, ali se ipak penje po ovim gudurama poput koze. Simboli Yanga i Yina zlatili su mu se na prsima.

— Nemaš razloga za nervozu, sine, — reče on. Jedva primjetan trag teksaškog naglaska razvlačio mu je riječi. Esperi su se pridržavali lokalnih zakona, gdje god živjeli, ali nijednu državu nisu priznavali svojom: priznavali su samo čovječanstvo kao cjelinu, čak možda i šire, sve živo u svemirskom kontinuumu prostora i vremena. Ipak, prestiž Pacifičkih Država nevjerojatno je porastao kad je Red osnovao svoju nepristupačnu Centralu u San Franciscu u vrijeme velike obnove grada. Nije bilo protivljenja želji da Mislilac Woodworth slijedi ekspediciju u svojstvu promatrača. Naprotiv. Čak se ni

svećenici nisu bunili: religije su napokon shvatile da Espersko naučavanje nema nikakve veze s religijom. Danielisu uspije smiješak.

— Zar me korite?

— Nije prijekor. Savjet. Vaše ponašanje nije korisno. Samo iscrpljuje. Bijete ovu bitku tjednima, prije nego što je i započela.

Danielis se sjeti propovjednika koji je posjetio njegov dom u San Franciscu, pozvanog u nadi da će pomoći Lauri da nađe duševni mir. Njegova je usporedba bila još slikovitija: — Tanjuri se peru jedan po jedan. — Sjećanje na to zamagli Danielisove oči. On reče grubo:

— Ja bih se umirio kad biste upotrijebili svoje sposobnosti da mi kažete što nas čeka.

— Ja nisam vidovit, sine. Preveliki materijalist, bojim se. Netko se od nas mora brinuti i za praktične stvari. Jednoga ću dana valjda imati vremena da se povučem i istražim svoju nutrinu. Ali potrebno je da se time započne u mladosti i ustraje čitava života, da bi se sposobnosti razvile do kraja. — Woodworth se zagleda u daljinu, pridružujući se njihovoj samoći.

Danielis je oklijevao: da li da prekine meditaciju? Mučila ga je zagonetka Misliočeva praktičnog razloga da prisustvuje ovome maršu. Da se vrati s izvještajem koji će biti precizniji od onog što ga mogu pripremiti neizvježbana osjetila i nekontrolirane emocije? Da, to će biti. Esperi bi još mogli aktivno sudjelovali u ovome ratu. Premda oklijevajući, Centrala je povremeno dopuštala oslobađanje užasne psi-energije kad god je Red bio u opasnosti; a Sudac Fallon im je ipak naklonjeniji nego što su bili Brodsky i prijašnji Senat Gazdi i Dom Narodnih Delegata.

Konj zatopće kopitima i zafrče. Woodworth podigne pogled prema jahaču.

— Ipak, ako mene pitate, — reče on, — mislim da ovdje nećete naći bogzna što. Bio sam ja izviđač kod kuće, prije nego što sam spoznao Pravi put. Ovaj teren izgleda prazan.

— Kad bismo barem znali! — eksplodira Danielis. — Imali su cijele zime vremena raditi što žele, dok nas je sprečavao da dođemo u planine. Ono malo izviđača što su se uspjeli probiti javljali su da je ovdje živo kao u košnici... još prije dva tjedna. Koga su đavola naumili?

Woodworth ne odgovori.

Riječi provale iz Danielisa, nije se mogao zaustaviti, morao je prigušiti sjećanje na Lauru kako sa ispraća u njegovu drugom pohodu na njena oca, šest mjeseci pošto se prvi vratio kući masakriran:

Kad bismo barem imali više materijala! Nekoliko jadnih željezničkih pruga i automobila; šačica aviona; opskrbu dovlačimo mazgama; kako da budemo pokretniji? I što me najviše uzrujava... mi znamo kako da izradimo sve što su imali u stara vremena. I više, možda. Imamo knjige, imamo znanje U Fort Nakamuri promatrao sam električara kako izrađuje tranzistore dovoljne valne dužine da prima televizijske signale, a cijeli uređaj nije bio veći od moje šake. Vidio sam znanstvene časopise, laboratorije; biologija, kemija, astronomija, matematika! I sve beskorisno!

— Ne baš, — Woodworth odgovori blago. — Znanost postaje nadnacionalna, kao i moj Red. Tiskarski strojevi, radiofoni, telepisači...

— Velim, beskorisno! Beskorisno jer ne sprečava ljude da se ubijaju, jer nema autoriteta koji bi ih natjerao da se bolje ponašaju. Beskorisno jer ne oslobađa farmera konjskoga pluga. Imamo znanje, a ne znamo ga primijeniti.

— Primjenjujete ga, sine, kako ne, gdje god se ne traži previše energije i prevelika industrijska postrojenja. Sjetite se da je svijet mnogo siromašniji prirodnim bogatstvima nego što je bio prije Paklenih bombi. Ja sam na svoje oči vidio Crni Kraj, gdje je vatrena oluja zbrisala teksaška naftna polja. — Woodsworth izgubi nešto od svoje vedrine. On skrene pogled prema vrhovima planina.

— Nafte ima drugdje, — uporno će Danielis. — I ugljena. željeza, urana, svega što nam je potrebno. Ali

svijet nije organiziran, zato mu je to izvan domašaja. Pa zato u Središnjoj dolini uzgajamo samo one kulture od kojih možemo destilirati alkohol, za ono nekoliko motora što su još u pogonu; a ostalo uvozimo u smiješno malim količinama preko nevjerojatnog lanca posrednika; a većinu svega proždere vojska. — On trgne glavom prema komadu neba preko kojeg je bio preletio rukom izrađeni avion. — I to je jedan od razloga za ujedinjenje. Obnova.

— A drugi? — tiho upita Woodsworth.

— Demokracija... opće pravo glasa... — Danielis proguta slinu. — Da se očevi i sinovi više ne moraju međusobno tući... nikad više.

— To su već bolji razlozi, — reče Woodworth. — Dostojni Esperske podrške. Ali što se tiče mehanizacije... — On potrese glavom. — Ne, tu nemate pravo. To nije pravi način da ljudi žive.

— Možda i nije, — reče Danielis. — Premda moj otac ne bi danas bio bogalj od preteška rada da je imao bilo koji stroj da mu pomogne... Oh, ne znam. Sve po redu. Najprije završimo ovaj rat, pa se onda uvjeravajmo. — On se sjeti izviđača, koji je u međuvremenu nestao s vidika. — Oprostile, Mislioče, moram nešto obaviti.

Esper podigne ruku u znak mira. Danielis odjaše.

Pljuskajući uz cestu, on primijeti čovjeka kojeg je tražio kako razgovara s majorom Jacobsenom. Ovaj ga je vjerojatno i poslao u izviđanje. Sad je sjedio na konju blizu kolone pješadinaca. Izviđač je bio Indijanac iz plemena Klamath, krupan čovjek, odjeven u životinjske kože, luka prebačena preko ramena. Mnogi sjevernjaci su luk i strijele pretpostavljali puškama: jeftinije, bešumne, manji domet ali ista vatrena moć kao i puška. Za teških vremena, prije nego što su Pacifičke Države formirale svoju uniju, luk i strijela su spasili mnoge gradove od osvajanja.

— Ah, kapetane Danielis, — pozove Jacobsen. — Stigli ste u pravi trenutak. Poručnik Smith je upravo htio izvijestiti što je njegovo odjeljenje otkrilo.

— I avion, — reče Smith ne dajući se smesti — Ono,

što nam je javio pilot dalo nam je hrabrosti da odemo i uvjerimo se sami.

— I?

— Ni žive duše.

— Što?

— Tvrđava je evakuirana. I naselje. Nema žive duše.

— Ali... ali... — Jacobsen se sabere. — Nastavite.

— Prostudirali smo tragove što smo bolje mogli. Čini se da su civili otišli mnogo ranije. Saonicama i skijama, rekao bih, možda na sjever u neko uporište. Pretpostavljam da su istovremeno prebacili i opremu, ono što nisu mogli ponijeti sa sobom, postupno. Jer puk i prateće jedinice, čak i artiljerija, odoše tek prije tri dana. Tlo sve razoreno. Uputili se nizbrdo, kao na zapad-sjeverozapad, koliko smo mogli vidjeti.

Jacobsen se zagrcne. — Kamo su se uputili?

Zapuh vjetra udari Danielisa u lice i zamrsi konjske grive. Iza sebe je čuo polagano plopkanje i šuškanje čizama, škripu kotača, dahtanje motora, zveket metala, uzvike i pucanje bičeva. Sve se to činilo nekako daleko. Pred očima mu se pojavi imaginarna zemljopisna karta.

Lojalistička je vojska prolazila kroz divlje borbe u toku cijele zime, od Alpi Svetoga Trojstva do Puget Sounda — jer je Brodsky uspio stići do Mount Rainiera, gdje mu je lokalni gospodar ustupio radio-stanicu, a Rainier je bio predobro utvrđen da bi se mogao osvojiti u prvom naletu. Gospodari i samostalna plemena ustadoše na oružje, uvjereni da uzurpator želi pogazili njihova beznačajna lokalna prava. Ostalo im se stanovništvo pridružilo, jer seljake nitko nije naučio drugoj lojalnosti osim one prema svome gospodaru. Zapadna Kanada, u strahu pred onim što bi Fallon mogao uraditi kad ugrabi priliku, pomagala je pobunjenike na način koji bi se jedva mogao nazvati tajnim.

Ipak, nacionalna je armija bila jača: više materijala, bolja organizacija, a iznad svega vizija bolje budućnosti.

Cinc O'Donnell zacrtao je strategiju: usredotočiti lojalne snage u nekoliko točaka, skršiti otpor, uvesti red i mir i uspostaviti baze, a tada proslijediti na slijedeće mjesto. Strategija se pokazala uspješnom. Vlada je sad kontrolirala cijelu obalu, mornarica drži na oku Kanađane u Vancouveru i štiti važne trgovačke linije prema Havajima; sjeverna polovica Washingtona gotovo do granice Idaha, dolina Columbije, središnja Kalifornija gotovo do Reddinga na sjeveru, bile su sigurno u njenoj vlasti. Preostale pobunjene postaje i gradovi su ostali izolirani u planinama, šumama, pustinjama. Gospodarstvo za gospodarstvom padalo je pred nastupanjem Lojalista. Jedina preostala briga bila je Cruikshankova Komanda Sierra, cijela jedna armija za sebe — velika, iskusna, izvrsno vođena. Ova ekspedicija na Fort Nakamuru bila je tek djelić velike i teške kampanje.

A sada su Vagabundi nestali. Bez ikakva otpora. To je značilo da su najvjerojatnije i njihove kolege Risovi također napustili svoje položaje. Ne vadi se samo tako jedna karika iz lanca kojim se želi zadržati nastupanje protivnika. Dakle?

— Dolje, u ravnice, — reče Danielis; a u ušima mu zazvoni Laurin glas kako pjeva omiljelu pjesmicu: Dolje, u ravnice, ravnice tako ravne.

— Juda! — uzvikne major. Čak je i Indijanac zagunđao, kao da je primio udarac u želudac. — Ne, nemoguće. Mi bismo saznali.

— Mnogo je šumskih puteljaka, — reče Danielis — Pješadija i konjica onuda mogu proći ako su navikle na njih. A Risovi su navikli. Vozila, veliki topovi, s time je teže. Ali njima je dovoljno da nas zaobiđu — pa da nas razbiju na komadiće ako pokušamo krenuti u potjeru. Bojim se da nas imaju i šakama.

— Istočna padina... — reče Jacobsen bespomoćno.

— A zašto? Da okupiramo jedno veliko polje kadulje? Ne, ovo je stupica u kojoj ćemo se koprcati dok se oni ne razviju u ravnici. — Danielis je jednom rukom stezao jabuku sedla tolikom snagom da su mu članci sasvim pobijelili. Kladim se da je to ideja pukovnika Mackenzija.

To mu je stil.

— Ali to znači da su između nas i Frisca! A gotovo sve naše snage na sjeveru...

Između mene i Laure, mišljaše Danielis.

Glasno reče:

— Predlažem, majore, da zauzmemo Komandu, i to smjesta. A zatim, bit će nam bolje da se prihvatimo radija. — Odnekud je smogao snage da uspravi glavu. Vjetar mu je tjerao suze na oči. — Ne znači da smo izgubljeni. Uostalom, lakše ćemo ih tući na otvorenom, kad ih jednom uhvatimo.

Kiše koje natapaju nizinsku Kaliforniju zimi bile su na izmaku. Cestom prema sjeveru, uz kloparanje kopita po asfaltu, jahao je Mackenzie kroz bujno zelenilo. Eukaliptusi i hrastovi uz cestu kupali su se u novom lišću. Iza njih protezao se mozaik polja vinograda, sve do dalekih, niskih brežuljaka s desne, i viših, bližih s lijeve strane. Ovdje se više nisu viđale kuće malih zemljoposjednika. Ovaj rub Doline Napa pripadao je koloniji Sv. Helena. Povjetarac je nosio miris uzorane zemlje.

Iza njega se čuo topot ljudstva. Vagabundi marširaju. Glavnina puka držala se ceste, tri tisuće čizama treskajući o asfalt ukorak, uz drndanje kola i topova. Nije bilo neposredne opasnosti od kakvog napada. Ali se konjica, pridodana puku, ipak razvila. Sunce je blještalo o njihove šljemove i vrškove kopalja.

Mackenzijeva pažnja bila je usmjerena naprijed. Među stablima šljiva nazirali su se žućkasti zidovi i žarkocrveni krovovi. Ova je kolonija velika, ima nekoliko tisuća ljudi. Želudac mu se stegne.

— Misliš li da im možemo vjerovati? — upita on, ne prvi put. — Pristanak na pregovore dobili smo samo preko radija.

Speyer, koji je jahao do njega, kimne glavom:

— Vjerujem da će biti pošteni. Pogotovo dok su momci uz nas. Uostalom, Esperi propovijedaju nenasilje.

— Lijepo, ali ako dođe do borbe... znam, da među njima zasad još nema mnogo vještaka. Red nije imao dovoljno vremena za to. Ali kad se na jednome mjestu okupi toliko Espera, možeš se okladiti da ćeš naći nekoliko njih koji se razumiju u tu njihovu prokletu psioniku. Ne želim da mi netko spaljuje ljude ili ih diže u zrak i pušta da padnu natrag na zemlju, i slične svinjarije.

Speyer ga pogleda iskosa. — Bojiš li ih se, Jimbo? — promrmlja.

— Ne, dođavola! — Mackenzie se pitao da li je sad slagao ili nije. — Ali ih ne volim.

— Oni čine mnogo dobra. Osobito među siromasima.

— Svakako, svakako. Premda se svaki pravi gospodar brine za svoje ljude, a osim toga, imamo domove za nemoćne. Samo ne vidim kako im njihovo milosrđe — a to si mogu priuštiti uz profite koje izvlače iz svojih imanja — ne vidim kako im to daje prava da odgajaju nahočad i siromašnu djecu na taj način da jadni klipani više ne mogu živjeti izvan njihovih kolonija.

— Cilj im je, kako i sam znaš, da ih orijentiraju prema takozvanoj unutrašnjoj granici, zato što se američka civilizacija kao takva baš i ne zanima previše. Iskreno rečeno, ako odbacim čudnovate sposobnosti koje su neki od ovih Espera tako uspješno razvili, ja im zavidim.

— Zar ti, Phile? — Mackenzie je izbečio oči u svog prijatelja.

Speyerovo se lice ispuni borama.

— Ove sam zime pomogao ustrijeliti mnogo svojih sunarodnjaka, — prošapće on. — Moja majka, žena i djeca guraju se s ostalima iz Naselja u tvrđavi Mount Lassen, a kad sam se s njima opraštao znali smo, da je to vrlo vjerojatno posljednji oproštaj. A u prošlosti sam pomogao ustrijeliti mnogo drugih ljudi koji mi nikad nisu učinili ništa nažao. — On uzdahne. — Često se pitam kakav je to osjećaj kad upoznaš mir, iznutra i izvana.

Mackenzie istjera Lauru i Toma iz svojih misli.

— Naravno, — nastavio je Speyer, — osnovni je razlog zbog kojega ti — a i ja, kad već o tome govorim — nemamo povjerenja u Espere je taj što oni zbilja predstavljaju nešto što nam je strano. Nešto, što bi konačno moglo ugušiti svaki pojam o životu na kakav smo navikli. Vidiš, prije nekoliko tjedana, u Sacramentu, skoknuo sam do sveučilišnoga istraživačkog laboratorija da vidim što se tamo zbiva. Nevjerojatno! Običan bi vojnik stavio ruku u vatru da je to magija. Bilo je bez sumnje čudnije od... od običnog čitanja misli ili pomicanja predmeta putem misli. Ali za tebe i mene to je samo divna nova igračka.

— A zašto je tako? Zato što je to znanost. Ti ljudi rade s kemikalijama, elektronikom, subatomskim česticama. To se uklapa u sliku svijeta obrazovanog Amerikanca. Ali mistično jedinstvo stvaranja... ne, nije to za nas. Jedini način da ikada postignemo Jedinstvo jest da se odreknemo svega u što smo ikad vjerovali. U našim godinama, Jimbo, čovjek je rijetko kad spreman zaboraviti na svoj dotadašnji život i početi ispočetka.

— Možda. — Mackenzija više nije zanimao razgovor. Naselje je već bilo sasvim blizu.

On se okrene prema kapetanu Hulseu, koji je jahao nekoliko koraka iza njega.

— Evo nas, — reče. — Pozdravi potpukovnika Yamaguchija i kaži mu da je šef dok se ja ne vratim. Ako mu što bude sumnjivo, neka postupi kako mu se učini najbolje.

— U redu, gospodine. — Hulse salutira i okrene konja. Nije bilo nikakve potrebe da Mackenzie ponavlja što je već odavna dogovoreno, ali je znao koliko je ritual važan za moral ljudi. On podbode svoga velikog riđana u kas. Iza njega se oglase trube i odjekne lajanje narednika na svoje vodove.

Speyer je držao korak. Mackenzie je ustrajao na tome da dovede još jednog čovjeka na pregovore. On vjerojatno nije dorastao Esperima visokoga ranga, ali bi to Phil

mogao biti.

Da se umiri, on se usredotoči na realnost oko sebe, na topot kopita, na dizanje i spuštanje sedla pod njim, na škripu i zveckanje sablje o boku, na miris životinje — i tada se najednom sjeti da Esperi preporučuju upravo takav trik.

Nijedna od njihovih kolonija nije bila opasana zidom, za razliku od većine gradova i svih gospodarskih postaja. Oficiri skrenu s ceste i upute se niz ulicu između kuća ukrašenih kolonadama. S obje su se strane odvajale pokrajnje ulice. Naselje nije zauzimalo mnogo prostora jer se sastojalo od grupa koje su živjele zajedno, bratimstava, veleobitelji, ili kako su se već zvale. Mnogo je nepristojnih priča i antagonizma prema Redu izazivala takva praksa! Ali Speyer, koji je valjda znao što govori, nije vjerovao da tu ima više promiskuiteta nego u vanjskom svijetu. Namjera je, jednostavno, bila da se izbjegne egoizam, ja protiv tebe, i da se odgajaju djeca kao dio cjeline a ne kao izolirane jedinke.

Djeca su bila vani, zureći u njih, na stotine djece. Izgledala su zdrava, i osim prirodnog straha pred nepoznatim ljudima, sretna. Ali i ozbiljna, mislio je Mackenzie. I sva odjevena u istu plavu odjeću. Bilo je i odraslih, bez ikakva izraza na licu. Svi su napustili polje kad se puk približio. Tišina je bila nalik na zid. Mackenzie osjeti kako mu znoj curi niz rebra. Kad je osvanuo na središnjem trgu, stane mu dah.

Fontana, bazen u obliku lotosa, puna vode, usred trga. Drveće u cvatu oko nje. Lijevo i desno masivne zgrade, vjerojatno skladišta. Sprijeda nešto manje zgrada u obliku hrama, na vrhu mala, skladna kupola, očito upravna zgrada i zborište. Na najnižoj stepenici pola tuceta u plavo odjevenih ljudi, petorica krupni mladići. Šesti je bio srednjih godina. Jang i Jin izvezen u zlatu na prsima. Njegovo lice, inače sasvim obično, odisalo je nesmiljenom mirnoćom.

Mackenzie i Speyer pritegnu uzde. Pukovnik salutirajući nemarno, reče:

— Mislilac Gaines? Ja sam Mackenzie, ovo je major

Speyer. — On opsuje samoga sebe što je to izveo tako nespretno, i zabrine se kuda će s rukama. Mladiće je razumio, manje-više; promatrali su ga s mukom prikrivajući neprijateljstvo. Gainesa, pak, nije pogledao u oči mirne duše.

Vođa naselja lagano nagne glavu.

— Dobrodošli, gospodo. Izvolite ući.

Mackenzie sjaši, omota uzdu svoga konja oko stupa i skine kacigu. Njegova izlizana crvenkastosmeđa uniforma izgledala je nekako još bjednije.

— Hvala. Uh, nemamo mnogo vremena — reče.

— Dakako. Molim, slijedite me.

Mladići su ukočeni slijedili starije kroz ulaznu komoru i niz kratko predsoblje, Speyer se osvrne, gledajući mozaike.

— Lijepo, — promrmlja.

— Hvala, — reče Gaines. — Ovdje je moj ured. — On otvori vrata i kretnjom pozove posjetitelje unutra. Akoliti ostanu vani, pred vratima.

Soba je bila spartanska, okrečeni zidovi, jedan pisaći stol, polica za knjige i nekoliko stolaca bez naslona. Prozor prema vrtu. Gaines sjedne. Mackenzie i Speyer također, osjećajući se nevoljko medu namještajem na kakav nisu navikli.

— Bilo bi dobro da odmah prijeđemo na stvar, — izlane pukovnik.

Gaines ne reče ništa. Napokon je Mackenzie bio prisiljen nastaviti:

— Stvari stoje ovako. Naše će trupe okupirati Calistogu, uz detašmane s obje strane okolnih brda. Tako ćemo kontrolirati doline Napa i Mjesečevu... bar sa sjevera. Najprikladnije mjesto za glavni stan istočnog krila je upravo ovdje. Planiramo uspostaviti utvrđeno uporište u polju iza Kolonije. Žalim zbog štete koju ćemo nanijeti

vašim usjevima, ali će vam to biti nadoknađeno kad se jednom vrati legalna vlada. A hrana, lijekovi... razumjet ćete da smo prisiljeni rekvirirati sve što nam je potrebno, ali ćemo pripaziti da vam ne naškodimo previše, a dobit ćete i priznanice. Ah... predostrožnost nam nalaže da smjestimo nekoliko ljudi u vašem naselju, da vas, recimo to tako, drže na oku. Miješat će se u vaše stvari što je manje moguće. U redu?

— Povelja našeg Reda jamči nam izuzeće od vojnih obaveza, — Gaines odgovori mirnim glasom. — Štoviše, naoružanim osobama nije dopušteno kročiti na tlo pod upravom Esperskih naselja. Ne tražite od mene da budem suučesnik u kršenju zakona, pukovniče.

— Ako već želite tražiti dlaku u jajetu, Mislioče, — reče Speyer, — podsjetit ću vas da su i Fallon i sudac Brodsky proglasili izvanredno stanje. Redovne zakonske odredbe stavljene su izvan snage.

Gaines se nasmije.

— Kako samo jedna vlada može biti legalnom — reče — svaka proklamacija neke druge vlade je ništavna. Neutralnom se promatraču momentalno može činiti da sudac Fallon ima više autoriteta, pogotovo otkako njegove pristaše kontroliraju veliko, neprekinuto područje, za razliku od nekoliko raštrkanih gospodarstava.

— Ne više, nipošto — odreže Mackenzie.

Speyer ga umiri pokretom ruke.

— Možda niste pratili razvoj događaja ovih nekoliko posljednjih tjedana, Mislioče, — reče on. — Dopustite mi da rekapituliram. Komanda Sierra je izigrala faloniste i sišla s planine. U središnjoj Kaliforniji nije ostalo gotovo ništa što bi nam moglo spriječiti napredovanje, pa smo je lako osvojili. Osvajanjem Sacramenta stekli smo kontrolu nad riječnim i željezničkim prometom. Naše se baze prostiru na jug sve do iza Bakersfielda, gdje nam obližnji Yosemite i Kraljev Kanjon pruža idealne mogućnosti za postavljanje krajnje snažnih uporišta. Pošto konsolidiramo sjeverni rub osvojenog područja, faloniste oko Reddinga će se naći u kliještima između nas i snažnih gospodarstava

koja se još drže u regijama Trinity, Shasta i Lassen. Pa i sama činjenica što se mi nalazimo ovdje natjerala je našeg protivnika da evakuira dolinu Columbije, kako bi mogao braniti San Francisco. Zato pitanje koja strana danas ima jače adute ostaje sasvim otvoreno.

— A što je s trupama koje su krenule u Sierru protiv vas? — Gaines upita lukavo. — Jeste li ih zadržali?

Mackenzie se namrgodi.

— Ne. To nije tajna. Pobjegle su nam kroz Mother Lode i obišle nas. Sad su u Los Angelesu i San Diegu.

— Opasan protivnik. Nadate li se da ćete ih vezati na neograničeno vrijeme?

— Trudit ćemo se, vraški ćemo se truditi — reče Mackenzie. — Ovdje uživamo prednost internih komunikacija. A većina će slobodnih seljaka jedva dočekati priliku da nam jave sve što vide. Bez po muke ćemo koncentrirati naše snage u svaku točku neprijateljeva napada.

— Šteta plodne zemlje koju će uništiti rat.

— Šteta, zar ne?

— Naš je strateški cilj sasvim jasan, — reče Speyer. — Neprijateljeve smo komunikacije presjekli napola, osim na moru, što i nije neka pomoć kopnenim trupama. Onemogućujemo mu pristup većini njegovih izvora hrane i tehnike, a osobito alkohola za gorivo. Kičma naše strategije su gospodarstva, samostalne ekonomske i socijalne jedinice. Neće proći dugo pa će biti u mnogo povoljnijem položaju od armije bez temelja, kojoj se suprotstavljaju. Mislim da će sudac Brodsky ući u San Francisco prije jeseni.

— Ukoliko vam se planovi ostvare, — reče Gaines.

— To je naša briga. — Mackenzie se nagne naprijed. — U redu, Mislioče. Znam da biste voljeli vidjeti Fallona kao pobjednika, ali mi se čini da niste toliko nesmotreni da se vežete uz izgubljeni slučaj. Hoćete li surađivati?

— Red se ne miješa u politiku, osim ako se sam nađe u opasnosti, pukovniče.

— Ah, dajte si mira. Pod »suradnjom« podrazumijevam samo da nam ne stojite na putu.

— Pa i to bi bio oblik suradnje. Mi ne možemo dopustiti bilo kakve vojne instalacije na našem zemljištu.

Mackenzie je buljio u Gainesovo lice i pitao se da li je dobro čuo.

— Zar nam naređujete da odemo? — upita on glasom koji ni on sam ne prepozna.

— Da, — reče Mislilac.

— Naša je artiljerija nanišanjena u vaše naselje.

— Zar biste zbilja bombardirali žene i djecu, pukovniče?

— To nam neće biti potrebno. Umarširat ćemo.

— U susret psi-udarima? Molim vas, ne tjerajte svoje momke u propast. — Gaines zastane, a onda nastavi. — Mogao bih također istaći da bi gubitak vašega puka imao kobne posljedice po vaš cilj. Nećemo vam braniti da proslijedite prema Calistogi.

Ostavljajući falonitsko gnijezdo iza svojih leđa, upravo usred mojih komunikacija prema jugu. Zubi u Mackenzijevim ustima zaškrguću. Gaines ustane.

— Sastanak je završen, gospodo, — reče. — Imate jedan sat vremena da odete s našeg zemljišta.

Mackenzie i Speyer su također ustali.

— Nismo još gotovi — reče major. Znoj mu je pokrio čelo i dugački nos. — Htio bih vam još nešto objasniti.

Gaines priđe vratima i otvori ih.

— Pokažile put gospodi — on reče petorici akolita.

— Ne, tako mi bog pomogao! — vikne Maokenzie. On

se maši oružja.

— Obavijesti vještake — reče Gaines.

Jedan od mladića krene. Mackenzie je čuo klopkanje sandala po kamenom podu. Gaines kimne:

— Bolje je da krenete.

Speyer se ukoči. Oči mu se raširе i on dahne:

— Obavijestiti vještake?

Mackenzie ugleda kako se Gainesovo lice izdužuje. Nije bilo vremena za zbunjenost. Njegovo tijelo krene u akciju. Revolver mu se pojavi u ruci istovremeno kad i Speyerov.

— Teklića, Jimbo — zalaje major. — Ove ja pokrivam.

Dok je hrlio naprijed, Mackenzie ulovi sama sebe kako se brine o vojničkoj časti. Da li je u redu započeti neprijateljstva ako su došli na pregovore? Ali Gaines je sam prekinuo...

— Zaustavi ga! — zaurla Gaines.

Četvorica akolita priskoče. Dvojica stanu na vrata braneći prolaz, ostali se primaknu s obje strane.

— Stoj ili ću pucati! vikne Speyer, ali ga nitko ne posluša.

Mackenzie nije mogao pucati u nenaoružane ljude. On gurne cijev pištolja ravno u zube mladića pred sobom. Okrvavljeni Esper zatetura natrag. Mackenzie odgurne napadača slijeva. Treći je pokušavao zagraditi prolaz kroz vrata, a Mackenzie stavi nogu među njegove i gurne. Dok je ovaj padao, Mackenzie ga tresne čizmom po glavi i preskoči ga.

Četvrti akolit mu se prilijepi za leđa. Mackenzie se pokuša okrenuti. Mladićeve ruke oko njegova pasa, blokirajući mu ruku s pištoljem, bijahu jake poput medvjeđih. Mackenzie namjesti svoje zapešće pod protivnikov nos i gurne. Akolit je morao popustiti.

Mackenzie mu zarine koljeno u trbuh, okrene se i potrči.

Iza njega je bilo tiho. Phil ih vjerojatno pokriva pištoljem. Mackenzie pojuri prema izlazu. Sunce ga zaslijepi. Disao je teško, hripljući, i osjećao žiganje u slabinama, da, godine su tu.

Plava odjeća zalepršа niz ulicu. Mackenzie prepozna teklića. Prstom je pokazivao u zgradu gdje su ovako naglo prekinuti pregovori. Žamor glasova dopre do Mackenzija. Vidio je sedam ili osam muškaraca — starijih ljudi, nikakve oznake na odjeći... ali je Mackenzie prepoznavao visokog oficira kad bi ga ugledao. Akolita otpuste, pa se upute dugim koracima preko trga.

Strah zgrči Mackenzijevu utrobu. On se strese. Ris nikad ne paničari, čak ni pred nekim tko je u stanju da ga izvrne poput rukavice običnim pogledom. Ipak, nemoćan je. Ako me dokrajče, to bolje. Bar neću bdjeti noćima i noćima u brizi za Lauru.

Vještaci su se već približili stubama. Mackenzie zakorači prema njima. On mahne pištoljem.

— Stoj! — Vlastiti mu se glas učini slabašnim u tišini koja je pokrila naselje.

Oni se nevoljko zaustave i ostanu tako, u grupi. Lica im poprime bezosjećajan izgled, poput maski. Nitko ne progovori ni riječi. Naposljetku Mackenzie ne izdrži.

— Ovo je mjesto okupirano prema zakonima rata, — reče on. — Vratite se svojim kućama.

— Što ste učinili našem vođi? — upita visoki čovjek. Glas mu bijaše jednolik i dubok.

— Pročitaj mi misli, pa ćeš znati, — naruga se Mackenzie. Ne budi dijete. — Nije mu ništa i neće mu biti ništa ako se bude lijepo ponašao. I vi. Gubite se.

— Mi ne bismo željeli da psioniku uprljamo nasiljem, — reče visoki. — Molim vas, ne prisiljavajte nas.

— Vaš je šef prvi počeo. Poslao je po vas a da ga nismo ni prstom taknuli — uzvrati Mackenzie. — Čini mi

se da je nasilje njegova metoda. Odlazite.

Esperi se zgledaju. Visoki kimne glavom. Ostali se polako udalje.

— Htio bih vidjeti Mislioca Gainesa — reče visoki.

— Uskoro.

— Da li sam pravilno shvatio da ga držite zarobljenog?

— Shvati kako hoćeš. — Ostali su Esperi zamicali za ugao zgrade. — Ne bih htio pucati. Udalji se prije nego što me na to prisiliš.

— Nešto nalik na pat-poziciju — reče visoki. — Ni jedan ni drugi ne želimo povrijediti protivnika kojeg smatramo nemoćnim da se brani. Dopustite mi da vas izvedem odavde. Mackenzie ovlaži usnice. Bijahu mu ispucale od vjetra.

— Ako me možeš začarati, samo naprijed — izazove. — Inače, magla!

— Pa, neću vam braniti da se pridružite vašim ljudima. Čini mi se da je to najlakši način da vas se riješimo. Ali vam najsvečanije obećavam da će svaka vojna jedinica koja pokuša ući u ovo naselje biti uništena.

Možda je i bolje da odem k momcima. Phil ne može čuvati one momke zauvijek.

— Koji je vaš? — raspita se uljudno.

Visoki ode do konja.

Dao bi pola života samo da me se riješiš ha, mom... Dođavola! Mora da postoje stražnja vrata.

Mackenzie se okrene kao uboden. Esper uzvikne. Mackenzie jurne natrag. Ne, ne lijevo, tamo je ured... da... oko ugla...

Pred njim se protegne dugačak hodnik. Stube. Esperi su već na njima.

— Sloj! Stanite ili ću pucati!

Dvojica na čelu požure uza stube. Ostali se okrenu i pođu natrag, prema njemu.

Pucao je pažljivo, ne želeći da ubije. Hodnik je podrhtavao od pucnjave. Jedan za drugim su padali, od metka u nogu, u kuk, u rame. Sitni ciljevi, neki hici promaše. Kad se visoki pojavio na ulazu u hodnik, pištolj samo škljocne.

Mackenzie potegne sablju i opali ga pljoštimice po glavi. Esper zatetura. Mackenzi ga zaobiđe i jurne uza stube. Nikad im kraja, uokrug, uokrug, kao u ružnom snu. Mackenzie je mislio da će mu se pluća raspasti.

Na vrhu željezna vrata. Jedan od one dvojice je petljao oko brave. Drugi krene u napad.

Mackenzie mu gurne sablju među noge. Esper se spotakne, a pukovnik ga tresne šakom u čeljust. Čovjek spuzne na tlo. Mackenzie zgrabi drugoga za plavu odjeću i obori ga.

— Gubite se! — zaškrguće.

Oni se usprave, gledajući ga bijesno. On mahne sabljom.

— Odsad ubijam! — zareži.

— Idi po pomoć, Dave, — reče onaj koji je pokušavao otvoriti vrata. — Ja ću paziti na njega. — Dave ode nesigurnim koracima niza stube. Onaj prvi stajaše izvan domašaja sablje. — Zar želite da vas uništimo? — upita on.

Mackenzie okrene ručicu na vratima, ali su ona bila zaključana.

— Ne vjerujem da bi vam to pošlo za rukom. Bar ne dok se ne dočepate onoga što je tu unutra.

Esper se borio da se sabere. Čekali su. Tada se začuje buka na dnu stuba. Esper pokaže prstom:

— Ovdje nemamo ništa od alata za rad u polju. Ali ni vi nemate do ove jedne sablje. Hoćete li se predati?

Mackenzie pljune na pod. Esper se okrene i krene dolje.

Napokon se pojave napadači. Mogla ih je biti stotina sudeći po buci, ali je zavoj sakrivao sve osim prvih desetak, kršnih seljaka, odjeće podignute da im se ne plete oko nogu, podignutih alatljika. Tarasa pred vratima preširoka je za obranu. Mackenzie se primakne stubama, gdje su ga mogli napadati najviše po dvojica najednom.

Dva pilasta noža za sijeno krenu prema njemu. Mackenzie parira udarac i zamahne. Njegova se oštrica zaustavi na kosti. Poteče krv, nevjerojatno crvena, čak i u ovom polumraku. Čovjek zavrišti i padne na ruke i koljena. Njegov drug zamahne, Mackenzie se ukloni udarcu. Sablja zadrži nož, metal zvekne o metal. On ugleda široko, suncem opaljeno lice. Njegova nadlanica se zaustavi na čovjekovu vratu. Ovaj zakrklja, sruši se na Espera iza sebe i obojica padnu.

Začuje se zvuk vojne trube. Štektanje puščanih hitaca. Rulja na stubama se sledi. Netko vrisne.

Iz prizemlja dopre topot kopita. Netko vikne:

— Dosta je bilo! Bacite oružje i siđite! Prvi koji nešto pokuša dobit će metak.

Mackenzie se nasloni na zid boreći se za dah. Jedva je vidio kako Esperi nestaju pred njim.

Kad se malo oporavio, on priđe prozorčiću i pogleda van. Trg je vrvio konjanicima. Pješadiju još nije mogao vidjeti, ali je jasno čuo kako se približava.

Stiže i Speyer, u pratnji jednog narednika inženjerije i nekoliko redova. Major pohita do Mackenzija.

— Jesi li dobro, Jimbo? Ranjen si!

— Ogrebotina — reče Mackenzie. Prikupljao je snagu, ne osjećajući se kao poslije pobjede nego samo samim, napuštenim. Rana ga počne peći. — Nije vrijedno

spomena. Vidi.

— No, preživjet ćeš. U redu, ljudi, otvorite ova vrata. Inženjerci dohvate svoj alat i prihvate se posla žarom izazvanim napola strahom.

— Kako vam je uspjelo, momci, da stignete tako brzo? — upita Mackenzie.

— Pomislio sam da bi moglo biti problema, — reče Speyer — a kad sam čuo hice, iskočio sam kroz prozor i otrčao do konja. To je bilo samo malo prije nego što su te ove seljačine prikliještile tu gore. Vidio sam ih kako se skupljaju dok sam jahao. Konjica je ušla odmah, a ni prašinari nisu mnogo zaostali.

— Bilo je otpora?

— Ne, kad smo ispalili nekoliko hitaca u zrak. — Speyer baci pogled na trg. — Situacija je pod našom kontrolom.

Mackenzie promotri vrata.

— No — reče on — sad mi je lakše pri duši što smo na njih potegli oružje dolje u uredu. Čini se da njihovi vještaci ovise o običnom oružju, ha? A Esperske kolonije tobože nemaju oružja. Njihova to povelja izričito kaže... Dobro si to pogodio, Phil, vrag te odnio! Odakle ti ta ideja?

— Bilo mi je čudno što šef mora slati teklića po momke koji za sebe tvrde da su telepati. Ah, evo!

Brava je zveknula. Narednik otvori vrata. Mackenzie i Speyer uđu u prostranu sobu ispod kupole.

Tumarali su prostorijom, dugo, bez riječi, među oblicima od metala i nekih drugih materijala o svrsi kojih nisu imali pojma. Ništa im se nije činilo poznato. Mackenzie se napokon zaustavi pred spiralom koja je izvirivala iz prozirne kocke. Unutar kocke kovitlala se bezlična mračna masa, iskreći se.

— Računao sam da su možda Esperi otkrili kakvo zaboravljeno skladište starinskog oružja prije Paklenih

bombi — reče on prigušenim glasom. — Ultratajno oružje, koje nikad nije upotrijebljeno. Ali ovo ovdje baš ne izgleda kao nešto takvo. Što ti misliš?

— Ne, — reče Speyer. — Ne izgleda mi ni kao da su to izradile ljudske ruke!

— Ali, zar ne razumiješ? Okupirali su jedno naselje! To dokazuje svijetu da Esperi nisu neranjivi. A da katastrofa bude potpuna, otkrili su arsenal.

— Neka te to ne plaši. Neuka osoba ne može rukovati tim instrumentima. Strujni krugovi su interni sve dok ih ne aktiviraju određeni mozgovni bioritmovi, koje, opet, može proizvesti samo kondicionirana osoba. Istodobno, to kondicioniranje onemogućuje vještacima da svoje znanje otkriju neupućenima, pa dogodilo se što mu drago.

— Da, to znam. Ali nisam na to mislio. Plaši me pomisao da će se vijest o tome proširiti. Svatko će znati da Esperi ne vladaju nikakvim tajanstvenim psihičkim silama nego samo naprednom fizičkom znanošću. Ne samo što će to dati poleta pobunjenicima nego još gore, mnogi će članovi Reda, možda čak većina, pobjeći razočarani.

— Neće odmah. Danas novosti sporo putuju. Osim toga, Mwyr, potcjenjuješ sposobnost ljudi da ignoriraju činjenice koje se kose s uvriježenim vjerovanjima.

— Ali...

— No, dobro, zamislimo ono najgore. Zamislimo da je povjerenje izgubljeno i da se Red raspao. Bio bi to ozbiljan iako ne koban zastoj u odvijanju našeg plana. Psionika je bila samo djelić folklora koji nam je poslužio da motiviramo nove nazore o životu. Ima drugih sredstava, na primjer, vjerovanje u magiju među neobrazovanima. Možemo čak započeti i nečim sasvim novim ako baš bude nužno. Struktura vjere, kao takva, nema nikakve važnosti. To su samo skele oko zagrade: samo društvena organizacija, kojoj se okreće sve više i više ljudi, jer se jednostavno više nemaju kome drugom obraćati u propadajućem carstvu. Na kraju, nova će civilizacija odbaciti sve praznovjerice koje su u početku izazvale njeno nastajanje.

— Ovo će nas vratiti najmanje sto godina unatrag.

— Točno. Sad bi bilo mnogo teže unijeti radikalno tuđ element u igru, sada kad je autohtono društvo razvilo vlastite snažne institucije. Jedino bih rekao da zadatak još uvijek nije nemoguć. Čak ne predlažem da odemo tako daleko. Znaš, Esperi se još uvijek mogu spasiti.

— Kako?

— Moramo intervenirati neposredno.

— Kompjutorska analiza kaže da je to neizbježno?

— Da. Matrica daje nedvosmislen odgovor. Ni meni se to ne sviđa, kao ni tebi. Ali, izravno upletanje događa se mnogo češće nego što to vi pripravnici učite u školi. Najlegalnija procedura je dakako, ona kad uspijemo namjestiti takvo početno stanje da društvo kasnije automatski evoluira u željenom smjeru. Osim toga, to bi nam omogućilo da se oslobodimo grižnje savjesti. Na žalost, Velika Znanost se ne bavi sitnim, svakodnevnim pojedinostima.

— U ovom slučaju pomoći ćemo vladi da skrši pobunu. Ona će se zatim oboriti na pobijeđene protivnike takvom žestinom da će preostati malo živih svjedoka događaja kod Sv. Helene. U redu, još će se neko vrijeme šaputati. Pa što? One koji vjeruju u Red samo će osokoliti napor da negiraju takve ružne glasine. S vremenom, kako sve više običnih građana i Espera bude odbacivalo materijalizam, legenda će se činiti sve nevjerojatnijom. Postat će očito da su preci izmislili tu priču kako bi sakrili svoju nesposobnost da shvate što se zapravo događalo.

— Shvaćam...

— Ovdje nisi sretan, eh, Mwyr?

— Ne znam. Sve je tako izopačeno.

— Zahvali sreći što te nisu poslali na neku zbilja egzotičnu planetu.

— Gotovo da bi mi to bilo draže. Opasna bi mi okolina zabavila misli, pa ne bih toliko mozgao o dalekom domu.

— Dalekom? Tri godine puta.

— Ti to kažeš tako olako. Kao da tri godine provedene na brodu ne odgovaraju punih pedeset kozmičkog vremena. Kao da nam smjena dolazi svakoga dana a ne jednom u stoljeće.

I... kao da područje koje su istražili naši brodovi nije veće od komadića ove jedne galaktike!

— Jednoga će dana obuhvatiti cijelu galaktiku.

— Znam, znam, znam. Znam. Što misliš zašto sam izabrao da budem psihodinamičar? Zašto sam ovdje, zašto se pletem u sudbinu jednoga svijeta kojem ne pripadam? »Da pomognem stvoriti zajednicu svjesnih bića, svaka nova učlanjena rasa korak bliže pobjedi života nad univerzumom«. Parola i po! Ali u praksi, kako mi se čini, samo nekoliko odabranih rasa smije upoznati taj univerzum!

— Nije baš tako, Mwyr. Zamisli se malo nad ovima u koje se mi, kako ti to kažeš, pletemo. Zamisli se malo, pa se sjeti kako im je korisna bila nuklearna energija kad su je stekli. A kako sad napreduju, imat će je opet za nepuno stoljeće. Nedugo zatim gradit će svemirske brodove. Čak ako se uzme u obzir da vremenska retardacija ublažuje efekte svemirskog kontakta, ti su efekti, ne zaboravi, kumulativni. Zar želiš da jedna ovakva banda mesoždera stane haračiti svemirom?

Ne, neka se najprije duhovno civiliziraju; tada ćemo vidjeti možemo li im vjerovati. Ako ne, bit će bar zadovoljni na svojoj planeti, živeći onako kako im to propiše Velika Znanost. Sjeti se, oni oduvijek teže prema miru na Zemlji; ali njega sarni neće nikad dostići. O sebi ne mislim kao o nekoj vrlo dobroj osobi, Mwyr. A ipak, ovo što radim umiruje me u uvjerenju da sam bar malo koristan.

Te se godine brzo napredovalo u službi, kako to već obično biva u ratu. Kapetan Thomas Danielis unaprijeđen je u majora pošto je odigrao vidljivu ulogu u gušenju pobune stanovnika Los Angelesa. Uskoro zatim lojalisti su u krvavoj bitki kod Maricope uzalud pokušali skršiti pobunjenike sa Sierre opsjedajući njihovo uporište u dolini San Janquin. Tu je zaradio čin potpukovnika. Armiji je naređeno da krene na sjever, i počeo je naporan

marš uz podnožje primorskih planina, u neprekidnoj opasnosti od napada s istoka. Ali pristaše Brodskog imali su previše posla oko konsolidiranja osvojenih područja. Umjesto njih u akciju su stupile gerila i posade gospodarskih postaja. Poslije jednog osobito žustrog okršaja armija stane kod Pinnacla da bi predahnula.

Danielis se prošeće kroz logor, između šatora podignutih u gustim redovima, između topova i teretnih vozila i ljudi koji su ležali tu i tamo drijemajući, razgovarajući, kockajući se i zureći u bistro, vedro nebo. Zrak bijaše vruć, zagušljiv od dima s mnogobrojnih ognjišta, konja, mazgi, znoja i ulja za mazanje obuće. Tumarao je besposlen, čekajući da počne sastanak koji je sazvao general. *Sad sam otac*, razmišljao je, *a još nisam ni vidio malog*.

No, imam sreće, podsjeti se on. *Živ sam i zdrav*. On sa sjeti kako mu je Jacobsen umirao na rukama kod Maricope. Nevjerojtno je koliko krvi ima u ljudskome tijelu. Ukoliko se još može zvati čovjekom ono što ne može od bola ništa do vrištati, vrištati, dok ne dočeka konačnu tamu.

A ja sam o ratu mislio sasvim drukčije. Ha! Glad, žeđ, umor, užas, sakaćenje, smrt, i uvijek jedno te isto, dosada što čovjeka sroza na razinu goveda... Dosta mi je. Poslije rata prihvatit ću se nekog posla. Ekonomska integracija kad se raspadne gospodarski sustav da, bit će mnogo načina da se čovjek probije, ali časnih, bez oružja u ruci... Danielisu postane jasno da ponavlja misli koje ga proganjaju već mjesecima. A o čemu drugom da razmišlja, dođavola?

Uz put kojim je hodao dizao se veliki šator u kojem su ispitivali zarobljenike. Dva su vojnika uvodila nekog čovjeka. Momak je bio plavokos, mišićav, natmuren. Imao je naredničke širite, a osim oznaka da pripada Wardenu Echevarryju, gospodaru ovog dijela primorskih planina, nikakvih drugih. U civilu je drvosječa, pogađao je Danielis; vojnik, kadgod tko zaprijeti Echevarryju; zarobljen za jučerašnjeg okršaja.

Danielisa nešto izazove da i sam uđe u šator. Zatekao je kapetana Lamberta, debeljka, kako sjedi za stolom na sklapanje i ispituje zarobljenika.

— Oh. — Oficir sigurnosti učini pokret kao da će ustati. — Da, gospodine?

— Voljno — reče Danielis. — Htio bih samo promatrati.

— Pa, pokušat ću da vidite nešto posebno. — Lambert se promeškolji na stolcu i zagleda u zarobljenika, koji je stajao oborenih ramena i raširenih nogu među stražarima. — Eh, naredniče, htjeli bismo od vas saznati neke stvari.

— Nisam vam dužan reći ništa osim svog imena, čina i prebivališta — zareži čovjek. — A to imate.

— Hm-m-m, o tome bi se moglo govoriti. Vi niste strani vojnik nego pobunjenik protiv vlade svoje vlastite države.

— Jesam, đavola! Ja sam Echevarryjev čovjek.

— I?

— I zato priznajem za suca onoga koga priznaje i Echevarry. On priznaje Brodskog. Prema tome, za mene ste pobunjenik vi.

— Zakoni su se promijenili.

— Vaš usrani Fallon nema nikakva prava mijenjati zakone. A osobito ne Ustav. Ja nisam nikakva seljačina, kapetane. Pohađao sam školu. A svake nam godine naš Gospodar čita iz Ustava.

— Vremena su se promijenila otkako je Ustav napisan, — reče Lambert. — Ne tražim od vas da budete izdajica. Samo da potvrdite neke podatke koje već imamo.

Čovjek bijesno potrese glavom.

Lambert učini pokret rukom. Jedan od vojnika stane iza zarobljenog i lagano mu svine ruku.

— To Echevarry ne bi radio — reče ovaj kroz stisnute zube.

— Dakako da ne bi — reče Lambert. Njegov ste čovjek.

— Mislite li da želim biti samo broj na nekakvom popisu u Friscu? Nego što da sam čovjek svoga gospodara.

Lambert opet mahne rukom. Vojnik pojača pritisak.

— Dosta je bilo — zalaje Danielis. — Prestani!

Vojnik pusti ruku, začuđen. Zarobljenik udahne, zajecavši.

— Vrlo ste me iznenadili, kapetane Lambert — reče Danielis. On osjeti kako mu lice crveni. — Ako je ovo vaša uobičajena praksa, čeka vas ratni sud.

— Ne — reče Lambert slabim glasom. — Iskreno, ne. Samo ... oni šute. Gotovo svi. Što da radim?

— Pridržavajte se ratnih pravila.

— S pobunjenicima?

— Odvedite ovog čovjeka — naredi Danielis. Vojnici se požure.

— Žao mi je, gospodine — promrmlja Lambert. — Mislim... mislim da sam izgubio previše drugova. Strašno mi je kad pomislim da ću ih još izgubiti, a sve zbog nedostatka informacija.

— I sa mnom je tako. — Danielisa obuzme sućut. On sjedne na rub stola i stane motati cigaretu. — Ali mi ne vodimo običan, redovni rat. Zbog toga, paradoksalno, moramo slijediti konvencije mnogo pažljivije nego ikad prije.

— Ne razumijem vas potpuno, gospodine.

Danielis je smotao cigaretu, pa je pruži Lambertu: maslinov list ili nešto slično. On započne drugu, za sebe.

— Pobunjenici sebe ne smatraju pobunjenicima — reče. — Oni su lojalni jednoj tradiciji koju mi nastojimo ukrotiti, čak i uništiti. Treba se suočiti s time da je prosječni gospodar sasvim dobar vođa. On je možda potomak nekog razbojnika, koji je do vlasti došao nasiljem, ali danas se njegova obitelj saživjela sa svojom

okolinom. On poznaje i tu svoju okolinu i njene stanovnike kao svoj džep. On je živi simbol zajednice i njenih uspjeha, njenog folklora i osnovne nezavisnosti. Ako se nađeš u škripcu, ne moraš obijati pragove ravnodušne birokracije nego odeš ravno k svome gospodaru. Njegove su dužnosti jasno definirane, baš kao i tvoje, a mnogo su teže. On te vodi u ratu i miru, u ceremonijama koje daju boju i smisao životu. Vaši su očevi radili i igrali se zajedno u toku dvije ili tri stotine godina. Zemlja vrvi sjećanjem na njih. I ti i on pripadate.

— No, to sad treba obrisati da bismo se mogli uspeti na višu razinu. Ali mi nećemo dostići tu višu razinu otuđujući ljude. Mi nismo osvajači; mi smo sličniji Kućevlasničkoj straži, koja smiruje gradske nerede. Naš je protivnik dio naše zajednice.

Lambert mu pripali cigaretu. On povuče dim i završi:

— Što se praktične strane tiče, mogao bih vas podsjetiti, kapetane, da su federalne oružane snage, uzevši zajedno i faloniste i brodskiste, zapravo vrlo malobrojne. Tek nešto više od mirnodopske redovne vojske. Mi smo družina mladih sinova, propalih seljaka, siromašnih građana, avanturista, ukratko ljudi koji od svog puka traže da bude nešto čemu će pripadati, na što su navikli, a nisu uspjeli naći u civilu.

— Bojim se da vas nisam razumio, gospodine — reče Lambert.

— Nije važno — uzdahne Danielis, — Tek držite na pameti da ljudi spremnih za borbu ima mnogo više od obje protivničke armije zajedno. Kad bi gospodari uspjeli ujediniti svoje snage, bio bi to kraj Fallonovoj vladi. Na sreću, dijeli ih previše provincijalnog ponosa i previše zemljopisa da bi se to moglo dogoditi... osim ako ih pritisnemo jače nego što budu mogli izdržati. Mi želimo da slobodni zemljoposjednik, a čak i gospodar, misle: »Tja, ovi falonisti i nisu toliko loši momci, i ako budem na dobroj nozi s njima, neću izgubiti ništa, možda ću čak i nešto ušićariti na račun onih koji se bore do kraja«. Razumijete li?

— D-da. Mislim da shvaćam.

— Vi ste pametan čovjek, Lamberte. Nije vam potrebno da batinama izvlačite informacije. Zarobljene treba nadmudriti.

— Trudit ću se, gospodine.

— Dobro. — Danielis baci pogled na sat koji je dobio u ime tradicije, zajedno s osobnim oružjem, kad je unaprijeđen u oficirski čin. (Takve su stvarčice bile jednostavno preskupe za obična čovjeka. Za razliku od dobrih starih vremena masovne proizvodnje; a možda, jednoga dana...) — Sad moram ići. Vidjet ćemo se.

On iziđe iz šatora bolje volje nego prije.

Rođeni sam propovjednik, prizna sam sebi, *zato se i ne mogu slobodno priključiti zafrkavanju u kantini, i zato ne shvaćam viceve koje mi pričaju; ali ako mi uspije prodati ideju kad je to važno, zadovoljan sam.*

Do njega dopre glazba, glasovi i bendžo, i on stane fićukati. Dobro je što je ljudima ostalo toliko morala da još imaju smisla za glazbu, nakon Maricope i ovog marša na sjever, svrhu kojega nije nitko znao.

Šator za sastanke bio je dovoljno velik da bi se mogao nazvati paviljonom. Sa svake strane ulaza stajao je po stražar, Danielis je stigao među posljednjima, pa se nađe sasvim pri dnu stola, nasuprot brigadnom generalu Perezu. Zrak je bio pun dima i žamora prigušenog razgovora, ali lica bijahu napeta.

Tada uđe prilika odjevena u plave halje s Jangom i Jinom na prsima i razgovor utihne kao da je netko okrenuo prekidač. Danielis je, zabezeknut, prepoznao Mislioca Woodwortha. Posljednji ga je put vidio u Los Angelesu i pretpostavio da će on ostati u ondašnjem Esperskom centru. Vjerojatno je stigao ovamo po specijalnoj naredbi...

Perez ga predstavi. Obojica ostanu stajati.

— Imam za vas neke važne novosti, gospodo — reče Perez sasvim tiho. — Neka vam bude čast prisustvovati ovome sastanku. To je znak da u vas imam povjerenje i da vjerujem da ćete, prvo, apsolutno šutjeti o svemu što

budete ovdje čuli, i drugo, da ćete obaviti vitalan posao, krajnje težak i opasan. — Danielis primijeti, šokiran, da nema nekolicine ljudi kojima je čin davao prava da prisustvuju ovakvim sastancima.

— Ponavljam — reče Perez — samo riječ, i cijeli će ovaj plan propasti. A u tom bi se slučaju rat otegnuo mjesecima i godinama. Vi znate u kako se lošem položaju nalazimo. Isto tako znate da će se položaj još i pogoršati kad potrošimo zalihe koje su nam ostale pošto nam je neprijatelj presjekao put do skladišta. Štoviše, na putu smo prema porazu. Ovo vam ne kažem zato što bih bio defetist. Samo sam realist. Mi bismo mogli izgubiti ovaj rat.

On pričeka da njegove riječi uhvate korijena, pa nastavi:

— Ovaj je plan izradila Glavna Komanda u suradnji s Esperskom centralom u San Franciscu prije neka tri tjedna. Zato i napredujemo prema sjeveru... — On pričeka da se stiša žamor iznenađenja. — Da, vi znate da se Esperski Red ne želi miješati u političke sukobe. Ali vi isto tako znate da se on brani kad ga napadnu. Vjerojatno ste čuli da su pobunjenici napali jednu njihovu koloniju i da odonda šire ružne glasine o Redu. Biste li željeli komentirati, Mislioče Woodworth?

Čovjek u plavom kimne i reče mirno:

— Mi imamo načina da saznamo što nas zanima... možete to nazvali obavještajnom službom... pa vas zato mogu obavijestiti o činjenicama. Sv. Helenu su napali u vrijeme kad je većina adepata bila odsutna pomažući osnivanju nove kolonije u Montani. — *Kako im uspijeva tako brzo putovati?* Mišljaše Danielis. *Teleportacija ili što slično?* — Meni nije poznato je li neprijatelj znao za to ili je, jednostavno, imao sreće. Bilo kako bilo, kad su ona dva ili tri adepta koji su ostali u koloniji upozorili neprijatelje da se udalje, nastala je bitka i adepti su poginuli prije nego što su mogli stupiti u akciju. — On se nasmije. — Mi ne tvrdimo da smo besmrtni, osim na način na koji je svako živo biće besmrtno. Još manje smo nepogrešivi. I stoga je sad Sv. Helena okupirana. Ne želimo poduzeti nikakvu akciju, bar ne zasad, jer bi moglo stradati

stanovništvo kolonije.

— A što se tiče priča koje širi neprijatelj, pa, mislim da bih i ja tako postupio da sam u njihovom položaju. Svi znamo da adepti mogu ono što ne može nitko drugi. Kad saznaju da je povrijeđen Red, trupe će biti u strahu od nadnaravne osvete. Vi ste ovdje svi obrazovani ljudi pa znate da tu nema ničeg nadnaravnog, nego je to samo način da se iskoriste sile koje u većini od nas latentno postoje. Vi također znate da Red ne vjeruje u osvetu. Ali običan redov ne misli kao vi. Njegovi oficiri moraju pronaći načina da mu vrate moral. I zato su izmislili nekakvu opremu koju tobože upotrebljavaju adepti... napredna tehnologija, i sve, to je jasno, ali ipak samo strojevi koje možete izbaciti iz akcije ako ste hrabri, baš kao i svaki drugi stroj. To se tamo dogodilo.

— Ipak, to je prijetnja Redu; mi ne možemo dopustiti da napad na našu koloniju prođe nekažnjeno. Zato je Esperska centrala odlučila da stane na vašu stranu. Samo neka što prije završi ovaj rat.

Stolom se razliježe uzdah. Danielis osjeti kako mu se kostriješe vlasi na zatiljku. Perez podigne ruku.

— Strpite se, molim — reče general. — Adepti neće ići okolo i dizati u zrak vaše protivnike umjesto vas. To je vraški teška odluka za njih. Ja, uh, znam da će, uh, osobni položaj svakog Espera pretrpjeti ozbiljan nazadak ovim nasiljem. To je velika žrtva.

— Njihova im povelja dopušta da se posluže psionikom u obrani svojih naselja. U redu... iskonsrruirat će se napad na San Francisco, kao napad na Centralu, njihov glavni štab.

Implikacije onog što je čuo pogode Danielisa kao udar groma. Jedva da je čuo Perezovo suho objašnjenje.

— Da vidimo sa strateškog ugla. Neprijatelj drži više od polovice Kalifornije, cijeli Oregon i Idaho i dobar dio Washingtona. Mi, ova armija, koristimo se posljednjim prilazom San Franciscu s kopna koji nam je još preostao. Neprijatelj nije pokušao zatvoriti taj prilaz, jer trupe koje smo povukli sa sjevera — a to su one koje momentalno

nisu na terenu — bitno pojačavaju garnizon u gradu.

To je ujedno i dio razloga što neprijatelj još nije napao sam grad. Osim toga, mi još držimo Puget Sound i luke na jugu Kalifornije. Brodovi dopremaju dovoljno hrane i municije. Njegova pomorska snaga je slabija od naše: uglavnom su to škune koje su darovali obalni gospodari i koje operiraju iz Portlanda. S tim bi snagama mogao, doduše, uloviti koji manji konvoj, ali još nije pokušao, jer to nije vrijedno truda; a mogao bi naletjeti na nadmoćne snage. Napad iz Zaljeva nije, naravno, pokušao, zbog artiljerijskih i raketnih položaja s obje strane Zlatnih vrata.

— Ipak, njegov je krajnji cilj San Francisco. Tako mora biti: tamo je sjedište vlade, tamo je industrija, to je i srce nacije.

— No, evo i plana. Naša će armija opet kontaktirati s Komandom Sierre i njenim pomoćnim milicijskim jedinicima. napadom iz San Josea. To je savršeno logičan manevar. Ako uspije, presjeći će neprijateljske snage na dva dijela. Mi, dapače, znamo, da neprijatelj koncentrira svoje snage upravo protiv takvoga našega napada.

— Mi nećemo uspjeti. Dobrano ćemo se potući, pa će nas odbaciti. To će biti najteže: glumiti teški poraz, uvjeriti u to čak i naše vlastite trupe, a zadržati ih pod disciplinom. Tu će biti mnogo pojedinosti o kojima će trebati mućnuti glavom.

— Povući ćemo se na sjever, prema San Franciscu. Neprijatelj će nas svakako progoniti. Izgledat će to kao bogomdana prilika da nas uništi i dopre do gradskih zidina.

— Kad zađemo dobrano na Poluotok i neprijatelj se nađe između oceana s njegove lijeve i Zaljeva s desne strane, zaobići ćemo ga i napasti s leđa. Esperski adepti će biti tamo da nam pomognu. Odjednom će se naći u stupici između nas i gradskih obrambenih snaga. Što ne unište adepti, počistit ćemo mi. I to će biti kraj Komande Sierra i cijeloga rata.

— To je krasna strategija. Poput svih sličnih bit će je

vraški teško provesti. Jeste li spremni da se prihvatite ovoga posla?

Danielis nije galamio s ostalima. Mislio je na Lauru.

Prema sjeveru i nešto udesno vodila se neka bitka. Povremeno bi se začuli topovi ili bubnjanje puščane vatre; tanka zavjesa dima vukla se preko trave, između čvornatih hrastova. Ali dolje, na obali, čulo se samo pljuskanje valova o plažu, hujanje vjetra i šapat pijeska.

Mackenzie je jahao niz plažu, gdje je imao najširi vidik. Većina je ljudstva njegova puka bila dublje u kopnu. Ali, tamo je vladala divljina: grbavo tlo, gusta šuma, ruševine drvenih kuća, pa je kretanje bilo sporo i mukotrpno. Nekoć je na tome području živjelo mnogo ljudi, ali je vatrena oluja Paklene bombe pomela sve do temelja, a današnje je malobrojno stanovništvo bilo nesposobno da bilo što započne na tom neplodnom tlu. Tu čak nije bilo ni neprijatelja.

Vagabundi nisu napustili svoje položaje na lijevom krilu armije bez razloga.

Gotovo cjelokupna Komanda Sierra skupila se kod Modesta, odbila napad protivničke armije iz smjera San Josea i nagnala je u hitro povlačenje. Još koji dan i bijeli će se grad pojaviti pred očima progonitelja.

A neprijatelj će se tamo utvrditi i spremiti nama doček, uz pomoć lokalnog garnizona. Bit će bombardiranja; možda će biti prisiljeni da osvajaju grad ulicu po ulicu. Lauro, dijete moje, hoćeš li to preživjeti?

Dakako, možda se to neće odvijati na taj način. Možda moj plan uspije i grad padne začas — kako je »možda« grozna riječ!

On pljesne rukama tako da je odjeknulo poput hica. Speyer ga pogleda. Majorova je obitelj bila na sigurnom; čak ih je bio posjetio kod Mount Sassena, poslije kampanje na sjeveru.

— Teško je — reče.

— Teško je svakome — odgovori Mackenzie kipteći od bijesa. — Ovo je prljavi rat.

Speyer slegne ramenima. — Ništa gori od ostalih, osim što ovaj put Pacifičani i daju i primaju batine.

— Znaš vrlo dobro da ne volim ovaj posao.

— A koji ga čovjek zdrave pameti voli?

— Kad se zaželim propovijedi, reći ću ti.

— Žao mi je — reče Speyer, a tako je i mislio.

— I meni je žao — reče Mackenzie pokajnički. — Živci su mi pri kraju. Prokletstvo! Gotovo da se zaželim akcije!

— Ne bih se začudio i da je nađemo. Cijela mi ova piča nekako ne štima.

Meckenzie se osvrnuo oko sebe. S desne strane brežuljci, iza kojih se horizont oslanja o niski, ali masivni lanac San Bruno. Tu i tamo mogao je vidjeti pokoji od svojih vodova, pješačkih i konjičkih. Iznad glave kašlje avion. Ipak, bilo je dovoljno prilike za zasjedu. Svakog se časa mogao otvoriti sam pakao... no, mali pakao koji bi brzo ugasili minobacači i bajonete, gubici mali. (Ha! Svaki od tih malih gubitaka znači mrtav čovjek, njegova žena i djeca u suzama, ili čovjek koji bulji u ostatak svoje ruke, ili čovjek minus lice, i uostalom. kakve su to nevojničke misli?)

Tražeći olakšanje, Mackenzie pogleda ulijevo. Ocean se valjao u zelenkasto-sivoj boji, svjetlucao, dizao se, nadimao i lomio o obalu usred bijele pjene. Nos osjeti miris soli i morske trave. Nekoliko galeba zamijauču iznad pijeska. Nikakva jedra ili oblačka dima — samo praznina. Konvoji iz Puget Sounda za San Francisco i vitki, brzi brodovi obalnih gospodara bili su milje i milje iza zakrivljenosti svijeta.

A tako je i trebalo biti. Možda je sve u redu na debelom moru. Pokušaj i nadaj se. A... bila je to njegova ideja, James Mackenzie drži govor na konferenciji koju je general Cruikshank zakazao između bitaka za Mariposu i San Jose: onaj isti James Mackenzie koji je istrčao s

idejom da Komanda Sierra siđe s planina, isti onaj koji je raskrinkao golemu podvalu Espersku i uspio svojim ljudima razjasniti da iza podvale leži tajna o kojoj se jedva usuđuje i misliti. Spominjat će ga u kronikama, tog pukovnika, pjevat će o njemu balade još pet stotina godina.

Samo što tu ipak nešto ne štima. James Mackenzie je znao da nije pametan osobito iznad prosjeka i kad je u punoj formi, a sad je otupio od umora i od užasa pred pomisli na moguću sudbinu svoje kćeri. Njega su pak progonile misli na određene oblike povrede. Često se morao naroljati da bi uspio zaspati. Bio je obrijan, jer jedan oficir mora paziti na svoj izgled, ali bilo mu je jasno da kad ne bi imao posilnog ne bi izgledao ništa bolje od običnog neurednog redova. Uniforma mu je bila izblijedjela i izlizana, tijelo mu smrdjelo i svrbjelo ga, usta mu žudjela za duhanom, ali je bilo neke nevolje s intendanturom, pa su bili sretni da imaju što jesti. Njegova djela nisu bila ništa više od krparenja tu i tamo, u potpunoj zbrci i zbunjenosti, ili od ovakvog klipsanja i vječne želje da se sve to već jednom završi. Jednog će ga dana, pobijedio ili ne pobijedio, tijelo izdati — osjećao je kako se troši, artritičko štipanje, zaduha, drijemanje usred situacije koja ne trpi drijomanje — i kraj će biti isto tako nedostojanstven i samotan kao u svake ljudske šeprtlje. Heroj? Vic do neba!

On se prisili da skrene misli na teškoće pred sobom. Iza njega stupa glavnina puka, artiljerija, tisuću ljudi uz samohodne topove, mazge upregnute u kola, nekoliko kamiona, jedna dragocjena borna kola. Bijaše to sivo-smeđa masa šljemova, raštrkanih pušaka i lukova pri ruci. Pijesak je prigušivao korake tako da se čulo samo udaranje valova o plažu. A kad god bi to načas zamrlo, Mackenzie je mogao čuti pjevušenje vještičjeg voda: tucet izboranih staraca, većinom Indijanaca, koji su nosili svoje prutove i uglas zviždukali Pjesmu Protiv Vještica. Njega inače nije zanimala magija, ali bi svaki put kad bi čuo taj zvuk, osjetio kako mu se ježi koža na leđima.

Sve je u najboljem redu, uvjeravao je sama sebe. *Dobro napredujemo*.

Ali, Phil je u pravu. Ovo je prokleti posao. Neprijatelj

se morao probijati prema jugu, a ne ovako dopustiti da ga zatvorimo.

Kapetan Hulse dogalopira, u oblaku pijeska što su ga podizala konjska kopita.

— Izvještaj patrole, gospodine.

— Dakle? — Mackenzie shvati da je gotovo povikao. — Izvolite.

— Značajna aktivnost primijećena na oko pet milja prema sjeveroistoku. Čini se kao da nam se približavaju trupe.

Mackenzie se ukruti.

— Nemate li ništa određenije?

— Zasad ne, zemljište je vrlo neravno. — A zračno izviđanje, za ime svijeta?

— Da, gospodine, a izbacit ću i još izviđača.

— Preuzmi, Phil. — Mackenzie se uputi prema radio-kamionu. Imao je sa sobom svoj minikomunikator, dakako, ali su ovdje smetnje iz San Francisca tako jake da je i snažni radio u kamionu dovoljan tek za koju milju ili dvije dometu. Patrole komuniciraju pomoću kurira.

On primijeti da je puškaranje u dubini kopna oslabilo. Unutrašnjost Poluotoka može se pohvaliti mrežom sasvim dobrih cesta. Neprijatelj kontrolira to područje i može ga upotrijebiti za brze pokrete.

Ako povuku centar i napadnu nas s boka, gdje smo najslabiji...

Glas iz radioprijemnika, jedva čujan između zviždanja i pištanja, potvrdi prijem njegovog izvještaja i obavijesti ga što je otkriveno na drugim sektorima. Veliki pokreti s lijeve i desne strane, da, čini se Falloniti spremaju na proboj. Možda je i varka, tko zna. Glavnina Sierranaca neka drži položaj dok se situacija ne razbistri. Vagabundi moraju neko vrijeme izdržati sami kako znaju.

Mackenzie se vrati na čelo kolone. Speyer mrko kimne na ono što mu je Mackenzie rekao.

— Pa, da se pripremimo, ha?

— Aha. — Mackenzie se izgubi u baraži komandi koje je izdavao nizu oficira. Izbačene patrole imaju se priključiti. Plažu treba obraniti, oslanjajući se na uzvisine odmah u pozadini.

Ljudi se stanu vrzmati amo-tamo, konji zanjište, topovi zagrme. Izviđački avion se vrati, leteći tako nisko da je radio-veza kako-tako uspostavljena: da, definitivno je u toku napad; teško je reći koliko trupa, prokleto ih drveće zaklanja, bit će jedna brigada.

Mackenzie se smjesti navrh brežuljka, okružen štabom i kuririma. Pred njim se protezala linija topova. Konjica čekaše iza njih, koplja blještava na suncu, jedinica pješadije kao podrška. Ostalih se pješaka ne vidi, stopili su se s okolišem. Galebovi se počinju skupljati, kao da znaju da će biti mesa.

— Misliš li da ih možemo zadržati? — upita Speyer.

— Svakako. — reče Mackenzie. — Ako siđu na plažu, pomest ćemo ih baražom. Ako se popnu, pa ovo je školski primjer terena za obranu. Naravno, ako koja druga jedinica prodre iza nas, bit ćemo u kliještima, ali nas se to sada ne tiče.

— Vjerojatno se nadaju da će im uspjeti da zaobiđu našu armiju i napadnu s leđa.

— I meni se čini. Pa i nije baš tako pametna ideja. Nama je svejedno kako ćemo do Frisca, boreći se straga ili sprijeda.

— Osim ako garnizon u gradu ne izvede juriš.

— Ni to nas ne pogađa. Ukupno smo brojčano podjednaki, a mi imamo više municije i alkohola. A naše su gospodarske jedinice navikle na dezorganiziranu borbu u brdima.

— A ako ih pometemo... — Speyer čvrsto zatvori usta.

— Dalje?

— Ništa.

— Vraga. Hitio si me podsjetiti na slijedeći korak: kako da osvojimo grad a da ne bude pokolja na obje strane?

Speyer skrene tužni pogled s Mackenzija. Tišina zavlada na vrhu brežuljka.

Cijela je vječnost prošla dok se nije pojavio neprijatelj, najprije nekoliko konjanika prve prethodnice, a tada i glavnina, prekrivajući udoline i grebene i obronke. Izvještaji zapljusnu Mackenzija — velike snage, gotovo dvaput brojniji od nas, ali malo artiljerije; kratki na gorivu, ovise o teglećoj marvi. Očigledno će napasti, prihvatiti gubitke, samo da dopru do topova. Mackenzie izda odgovarajuće naredbe.

Jurišni valovi su u međuvremenu formirani, oko milju daleko. Promatrajući ih kroz dogled, Mackenzije može prepoznati crvene ešarpe Maderskih konjanika, zeleni i zlatni stijeg Dagosa. Jahao je on prije s obje te jedinice. Nije baš ugodan osjećaj sjetiti se da Ives voli plitku formaciju i upotrijebiti to znanje protiv njega...

Trube zavrište. Falonitska konjica krene u kas. Sve brže i brže, kratki galop, puni galop, dok je zemlja drhtala pod njima. Zatim krene pješadija i topovi. Evo i jednih bornih kola. Čudno, nema raketne rampe na vrhu ni cijevi repetuša proguranih kroz proreze za promatranje. Ovo su dobre trupe, mišljaše Mackenzie, napreduju skladno, vidi se da su veterani.

Mrzio je sama sebe zbog onog što će se dogoditi.

Njegova je obrana čekala, nepomična na pijesku. Puščana vatra na obronku, gdje su se smjestili bacači i snajperi, zaštekće, jahač se prevrne s konja, prašinar se uhvati za trbuh i klone na koljena. Mackenzie pogleda u svoje haubice. Topnici stoje nepomično uz nišane. Neka se napadači samo približe i domet... evo! Yamaguchi, koji je sjedio na konju odmah iza topnika, izvuče sablju i njena oštrica bljesne na suncu. Topovi zariču. Vatra lizne kroz dim, pijesak eksplodira u tisuću gejzira, šrapnel zazviždi

kroz redove napadača. Posade topova smjesta udu u uvježban ritam pucanja, punjenja, pucanja, pravilna tri hica u minuti, tempo koji čuva topove i slama armije. Ipak je juriš srljao naprijed, nepokoleban, sad već tako blizu da Mackenzie kroz dogled načas ugleda pjegavo lice, momak s ranča postao vojnik, usta mu razvučena od urlanja.

Strijelci iza topova odapnu. Strijele zafućkaju kroz zrak, oblak za oblakom, u visokom luku preko razrovana tla, pa opet dolje, među nadiruće jahače. Konji se prevrću, ruke i noge pogođenih i oborenih jahača lepršaju kroz zrak, pijesak pršti ispod kopita, po tjelesima što se valjaju i trzaju na tlu.

Mackenzie vidje kako se jurišna linija proređuje, koleba, raspada. Protujuriš njegove konjice će dovršiti posao artiljerije.

— Spremite se — reče u minikomunikator. Njegovi se ljudi pokrenu, namještajući se. Topovi opet riknu.

Borna kola uspore, pa se zaustave. Nešto u njima zakrekeće tako glasno, da se čulo kroz eksplozije granata.

Plavo-bijela sjena prijeđe preko najbliže uzvisine, Mackanzie stisne napola zaslijepljene oči. Kad ih je opet otvorio, on ugleda kako trava gori, kako se jedan Vagabund diže iz zaklona urlajući s odjećom u plamenu. Čovjek se baci na pijesak i stane se valjati. Taj se dio plaže tada podigne poput golema vala, slomi se i obori preko brežuljka. Gorući vojnik iščezne u lavini koja je pokopala njegove drugove.

— *Psi — udar!* — netko zavrišti, tanko i užasno, kroz kaos i zemljotres. — Esperi...

Nevjerojatno, kao u snu zakriješte trube i sieranska konjica srne naprijed. Mimo svojih topova, ususret slomljenom protivniku... i konji se i jahači podignu u zrak, prevrćući se u divovskom nevidljivom vrtlogu i tresnu o zemlju. Druga se linija kopljanika slomi, konji se njišteći propnu, zavitlaju kroz zrak i raštrkaju se u svim smjerovima.

Grozno duboko brujanje ispuni zrak. Mackenzieu se učini da gleda kroz zavjesu vrućeg zraka što se titravo

diže uvis, kao da mu netko lupa mozgom amo-tamo o zidove lubanje,

— Zbrisat će nas — dopre do njega Speyerov glas iz daljine, čas jači, čas slabiji. — Sredit će se dok su naši u panici...

— Ne! — zaurla Mackenzie. — Adepti su sigurno u onim kolima. Hajde!

Većina se njegovih konja okrenula na njegovu vlastitu artiljeriju, njištavi, ritajući kaos. Pješadija je stajala ukočena, spremna da podbrusi pete. Pogled udesno pokaže Meckenziju kako je i sam neprijatelj zbunjen, ovo je i za njih bio užasan prizor, ali čim se oporave od šoka krenut će, a sad nije preostalo ništa da ih zaustavi... Bijaše to kao da je netko drugi podbo njegova konja. Životinja je bila zapjenjena od panike. On joj zaokrene glavu, brutalno, ukopa ostruge u slabine i jurne niz brijeg prema topovima.

Bila mu je potrebna sva preostala snaga da bi zaustavio konja. Čovjek visi mrtav preko topa. Mackenzie skoči na zemlju. Nema vremena da brine o konju koji je potprašio pete. Gdje je pomoć? — Dođi amo! — Urlik mu se izgubi u halabuci. Odjednom, čovjek stoji do njega, Speyer grabi granatu i gura je u zatvarač, Mackenzie zaškilji kroz nišan, namješta top napola napamet. Vidi esperska kola kako čuče među isprevrnutim tjelesima mrtvih i ranjenih. Na ovoj udaljenosti kola izgledaju sitna.

Speyer mu pomaže. Poteže uže. Top grmi i skače. Granata pršti nekoliko metara pred ciljem, pijesak se diže u zrak, metalni komadići zvižde.

Speyer je već napunio. Mackenzie nišani i okida. Prebačaj, zamalo. Kola se valjaju lijevo-desno. Udarac je možda ozlijedio Espere u njemu; bar je psi-udar stao. Treba udariti što prije, dok se neprijatelj nije snašao.

On potrči do svojih kola. Vrata zjape, posada je strugnula. On se baci na vozačevo sjedalo, Speyer treska vratima i uvlači glavu u tunel periskopa lansirne rampe. Mackenzie utiskuje papuču gasa u pod, motor zavija, kola skaču naprijed. Speyer nišani, utiskuje dugme okidača.

Projektil šišti prema cilju i eksplodira. Pogođena se kola uzdignu uvis, teško padaju natrag. U boku im zjapi rupa.

Kad bi bar momci sad došli k sebi i krenuti... No, ako navale, sa mnom je gotovo, kako bilo. Mackenzie zaustavi borna kola, otvori vrata s treskom i iskoči. Iskrivljeni, pocrnjeli metal oko rupe u neprijateljskim kolima okruži ga dok je ulazio i on se nađe unutra, među ruševinama i u smradu.

Nađe dva Espera kako nepomično leže. Vozač je mrtav, krhotina metala viri mu iz prsiju. Onaj drugi, adept, cvili među svojim neljudskim instrumentima. Lice mu je skriveno iza mrlje krvi. Mackenzie odgurne leš ustranu i strgne halju s adepta, odere svinuti komad metala iz adeptove ruke i posrne napolje.

Speyer je iz neoštećenih kola pucao po neprijateljima koji bi se usudili prići. Mackenzie skoči na ljestve uz bok esperskih kola i uzvere se na krov. Mašući plavom haljom u jednoj ruci i oružjem u koje se nije razumio u drugoj, on vikne: — Hajde, dječaci! Izbacili smo ih iz igre! Zar želite i doručak u krevetu?

Tane mu prozviždi uz uho. Više ništa. Većina je neprijatelja, konja i pješaka, stajala smrznuta na mjestu. U ovoj neizmjernoj tišini koja je tako naglo legla preko bojišta, nije mogao reći da li to šume valovi na plaži ili krv u njegovim ušima.

Tada se oglasi truba.

Mackenzie skoči na pijesak i otrči do svojih kola.

— Hajdemo natrag — reče Speyeru. — Bitka čeka da je dovršimo.

— Jezik za zube! — rekao je Tom Danielis.

Mislilac Woodworth buljio je u njega. Magla se komešala i kapala u šumi, skrivajući tlo i brigadu, sivo ništavilo kroz koje se probijalo prigušeno micanje ljudi i konja i kotača, samotan i neizrecivo umoran zvuk. Hlad bijaše hladan, vlažna odjeća teška.

— Gospodine — protestirao je major Lescarbault. Oči je raširio, šok mu se čita na ispijenu licu.

— Usuđujem se visokom esperskom oficiru reći neka prestane gakati o nečemu u što se baš ništa ne razumije? — odgovori Danielis. No, krajnji je čas da to netko napokon i uradi.

Woodworth se sabrao.

— Rekao sam samo, sine, da bismo se morali konsolidirati, pregrupirati adepte i napasti Brodskiste po centru — prigovori on. — Što tu ne valja?

Danielis stegne šake.

— Ništa — reče on — osim što će izazvati više nesreće nego što ste nam do sada uspjeli nanijeti.

— Mali zastoj ili dva — svađao se Lescarbault. — Isprašili su nas na zapadu, ali smo mi ovdje, uz Zaljev, potisnuli njihovo krilo.

— A rezultat je toga bio taj da se njihova glavnina okrenula, napala nas i razbila naše snage na dva dijela — odreže Danielis — Esperi odonda baš nisu osobito marljivi... a pobunjenici sad znaju da bez vozila ne mogu transportirati svoje oružje i da ih mogu ubiti. Artiljerija ih gađa gdje god stigne, gerila udara i bježi, ostavljajući za sobom mrtve Espere, ili čak neprijatelj jednostavno zaobilazi mjesta za koja zna da ih ima. Nemamo dovoljno adepata!

— Zbog toga sam i predložio da ih skupimo u grupu kojoj neće moći odoljeti — reče Woodworth.

— I koja će biti preglomazna da bude ikakve koristi, — odgovori Danielis. Bilo mu je svega dosta, sad kad je znao da ga je Red vukao za nos čitavog života; da, mišljaše on, to peče, ne činjenica da adepti nisu uspjeli poraziti pobunjenike — nemoćni, zapravo, da im slome moral — nego saznanje da su i adepti samo nečiji tuđi pioni i da je svaki pojedini blagi, iskreni pripadnik esperskih kolonija samo nečija tuđa bena.

Nezdrživo je želio vratiti se Lauri — još je nije uspio

vidjeti — Lauri i djetetu, posljednjoj poštenoj realnosti u ovom maglovitom svijetu koji mu je preostao. On se sabere i nastavi mirnije:

— Adepti, ona nekolicina koja preživi, bit će, dakako, potrebni za obranu San Francisca. Armija sposobna za hitre manevre ima izgleda protiv pobunjenika već na neki način, ali vaše... vaše oružje može odbiti napad na gradske zidine. Tamo ih, dakle, vodim.

— Ja nisam adept — reče Woodworth. — Ja ih ne mogu pozvati mislima.

— Želite reći da ne znate raditi s njihovim ekvivalentom radija — reče Danielis grubo. — No, pa imate ovdje jednog adepta. Neka on pošalje poruku.

Woodworth ustukne. — Nadam se — reče on — Nadam se da razumijete da je ovo i za mene iznenađenje.

— Oh, da, svakako, Mislioče — Lescarbault reče nepozvan.

Woodworth proguta slinu.

— Ja se ne odričem Reda — reče oporo. — Veliki je Mislilac obećao puno objašnjenje kad sve ovo prođe. — On potrese glavom — U redu, sine, učinit ću što mogu.

Neka sućut takne Danielisa dok je promatrao plavu halju kako nestaje u magli. On to grublje zalaje naređenja.

Ljudstvo pod njegovom komandom polako krene. Bio je s Drugom brigadom; ostatak je bio raspršen po cijelom Poluotoku, kamo ga rastjeraše pobunjenici. On se nadao da će isto tako raštrkani adepti na koje naiđe za marša kroz lanac San Bruno uputiti ostale kako da mu se priključe. Većina će ih se ipak, ovako demoralizirani, sigurno predati pobunjenicima.

U San Franciscu će biti dovoljno prilike da se odmori. Tamo ćemo biti na sigurnom, zidovi i topovi i esperski strojevi prema kopnu, more koje nas hrani u zaleđu. Oporavit ćemo se, konsolidirati snage, dovesti svježe trupe iz Washingtona i s juga. Rat još nije odlučen... Bog nam pomogao.

Pitam se hoće li ikad i biti.

A ako bude, hoće li ikad Jimbo doći da nas posjeti, sjesti uz vatru u kaminu i ćaskati o svemu što smo prošli? Ako ne, bit će to prevelika cijena pobjede.

No, možda ne prevelika cijena za ovo što smo naučili. Stranci na ovoj planeti... a što bi drugo moglo izmozgati ovo oružje? Adepti će progovoriti, pa makar ih svojim rukama podvrgao torturi.

Ali Danielis se sjeti priča iz svog djetinjstva, rasprodanih ispod glasa u ribarskim kolibama, poslije prvog mraka, kad se sablasti vrzmaju ljudskim mislima. Prije općeg uništenja živjele su legende o zvijezdama, a žive i sad. Nije bio siguran da li će biti sposoban da ikad više pogleda u noćno nebo a da se ne strese.

Prokleta magla ...

Začuju se kopita. Danielis napola izvuče svoj pištolj. Ali, jahač je bio njegov izviđač, koji podigne prokislu ruku da bi salutirao.

— Pukovniče, neprijateljske snage oko deset milja pred nama. Velike.

Dakle, čeka nas bitka.

— Da li znaju za nas?

— Ne, gospodine. Kreću se prema istoku, po grebenu.

— Vjerojatno namjeravaju zaposjesti ruševine Candlestick Parka — promrmlja Danielis. Organizam mu je bio preumoran da bi se mogao uzbuditi. — To je dobro uporište. Hvala, kaplaru. — On se okrene prema Lescarbaultu i izda zapovijedi.

Lescarbault se začas vrati.

— Gospodine! Radio-smetnje su prestale!

— Što! — Danielis zatrepće očima, ne shvaćajući sasvim.

— Da, gospodine. Govorio sam na minikomunikator —

Lescarbault pokaže na zapešće — na vrlo kratke udaljenosti je funkcionirao i prenosio četnim zapovjednicima vaša naređenja. Interferencija je odjednom prestala, prije dvije minute.

Danielis privuče zapešće prema svojim ustima.

— Halo, radio-kamion, ovdje komandant. Čujete li me?

— Da, gospodine — reče glas.

— Isključili su smetnje zbog nečega. Daj mi otvoreni vojni val.

— Da, gospodine. — Stanka, a zatim...

— ...smjesta ovamo! Sve jedinice na terenu, krenite u San Francisco smjesta! Napadaju nas s mora!

Danielis pusti Lescarbaultovu ruku. Pogleda tupo uperena u ništa slušao je kako glas nariče i nariče.

— ...bombardiraju Potrero Point. Palube pretrpane trupama. Vjerojatno se namjeravaju ovdje iskrcati...

Danielis je razmišljao brže od riječi koje je slušao. Kao da ESP nije laž, kao da promatra voljeni grad i osjeća njegove rane na samome sebi. Oko Vrata nema magle, inače opis ne bi mogao biti tako podroban. Konvoj se provukao mimo obalnih baterija koje su ga mogle razbiti u komadiće, neobično veliki konvoj, u pogrešno vrijeme, ali su to ipak bili poznati oblici trbušastih brodova, bijela jedra, tu i tamo pokoji dimnjak, noseći hranu gradu. Kratko objašnjenje, nešto o napadu gospodarskih brodova ili slično, i flota je ušla u Zaljev, gdje San Francisco nije imao nikavih zidova. Tada su topovi demaskirani a iz prostora za teret prokuljali naoružani ljudi.

Da, zaista su zarobili neki konvoj te piratske škune. Upotrijebile svoje radio-ometanje; u kombinaciji s našim pokrilo je sve pozive upomoć. Izbacili su teret preko palube i ukrcali ljude gospodara. Neki im je špijun ili izdajica javio znake raspoznavanja. Sad im glavni grad stoji na dlanu otvoren, garnizon vani, jedva da je koji adept ostao u Centrali, Sierranci opsjedaju južna vrata, a Laura sama.

— Dolazimo! — zaurla Danielis. Brigada krene, stenjući, za njim. Oni udare žestinom očajnika i prodru duboko u neprijateljske položaje. Tu se okršaj razbije u bezbroj malih sukoba nožem i sabljom u magli. Ali Danielis, koji je vodio napad, primio je već ručnu bombu u prsa.

Na istoku, na jugu, u luci i na ruševinama zida prema Poluotoku još se borilo. Prilazeći, Mackenzie je vidio kako su ti predjeli grada pocrnjeli od dima, to jest ono što je preostalo od nekadašnjih kuća. Zvuk puškaranja dopre do njega. Inače se grad kupao u suncu netaknut, krovovi i bijeli zidovi u mreži ulica i crkveni zvonici parajući nebo poput jarbola, Federal House, i Nob Hill i Stražarski toranj na Telegraph Hillu, baš kako ih je zapamtio iz dječačkih dana. Zaljev je svjetlucao bezočno lijep.

Ali on nije imao vremena da se divi pogledu ni da se pita kamo se sklonila Laura. Juriš na Twin Peak mora biti munjevit, jer će se esperska centrala sigurno braniti.

U aveniji koja se sa svake strane penjala na ove velike grbe, Speyer je vodio polovicu Vagabunda. (Yamaguchi je ležao mrtav na plaži posutoj tamnosmeđim mrljama). Mackenzie je sam vodio drugu polovicu. Konji su klopkali uz Portolu, između zabarikadiranih stambenih kuća; topovi su poskakivali i škripali, čizme strugale o asfalt, mokasine smicale, oružje zveckalo, ljudi disali teško, a vještičja jedinica potiho zviždukala protiv ne znam kakvih sablasti. Ali je ipak gusta tišina nadjačala ove sitne zvuke. Mackenzie se sjeti noćnih mora kad je trčao niz hodnik bez kraja.

Čak ako i ne istresu svoju đavolštinu na nas, morat ćemo što prije osvojiti njihovu utvrdu, prije nego što nas sve ne izdaju živci.

Bulevar Twin Peaks odvojio se od Portole i skrene strmo udesno. Kuća više nije bilo; samo je divlja trava pokrivala nadrisvete brežuljke, sve do vrhova gdje su se uzdizale zgrade zabranjene za sve osim za adepte. Te su dvije visoke zgradurine, koje su se prelijevale u svim duginim bojama, izrasle preko noći, u roku od nekoliko

tjedana. Nešto slično jecaju stegne Mackenzijev želudac.

— Trubaču, objavi pokret. Trčećim korakom!

Prodorni se zvuk pojavi, razlegne se ulicom i izgubi u daljini. Znoj zapeče Mackenzijeve oči. Ako ne uspije, mrtav je čovjek, ali to ga nije osobito uzrujavalo... nakon svega što se dogodilo... ali puk, puk...

Plameni jezik boje pakla lizne preko ulice i začuje se psikanje, a zatim grmljavina. Asfalt je, rastopljen, šireći zadah i dim, potekao nizbrdo. Mackenzie prisili konja da se umiri.

Samo upozorenje. Ali, da imaju dovoljno adepata, zar bi se gnjavili pukim zaplašivanjem?

— Artiljerci, otvarajte vatru!

Poljski topovi riknu uglas, ne samo haubice nego i motorizirani topovi rekvirirani sa zidova. Granate zazviždе iznad njihovih glava i zabiju se, uz triještanje, u zidove na vrhu brda.

Mackenzie se ukruti, očekujući da Esperi uzvrate udarom, ali ga ne dočeka. Zar je moguće da su onemogućili njihovu posljednju liniju obrane već prvim plotunom? Dim otplovi s vjetrom ustranu i on ugleda toranj lišen svake boje, unakažen ružnim ranama, otkrivajući nevjerojatno tanki kostur. Bilo mu je kao da gleda kosti žene koju je ubio vlastitim rukama.

Sada, brzo! On izda niz komandi i povede konjicu i pješadiju prema vrhu. Baterija je ostala na istome mjestu, pucajući i pucajući histeričnim bijesom. Suha smeđa trava stane gorjeti, zapaljena užarenim komadima što su vrcali lijevo i desno. Mackenzie ugleda kako se zgrada ruši. Pročelje se ljuštilo u velikim plahtama. Kostur je vibrirao, progutao izravni pogodak, zapjevao u agoniji metala, a zatim se stropoštao u kaos svinutih oblika.

Što su to ugledali kako stoji unutra?

Nije bilo odvojenih soba, nije bilo katova, ničeg osim mnoštvo traverzi, enigmatskih strojeva, tu i tamo pokoja kugla, još blještava poput malog sunca. Zgrada je čuvala

nešto visoko gotovo koliko je i sama bila visoka, nekakav stup s perajama, nešto poput rakete, ali nemoguće veliko i visoko.

Njihov svemirski brod. Pa naravno, i drevni su preci počeli graditi svemirske brodove, i mi se oduvijek nadamo da će to jednom i nama poći za rukom. Ali, ovo... !

Strijelci su vrištali plemenski ratni zov. Pješadija i konjica se pridružile, ludi, trijumfalni usklik nevjerojatne pobjede. Tako im svih devet krugova pakla, pobijedili su zvijezde na nebu!

Nekoliko se mrtvih prilika u plavim haljama naziralo među ruševinama. Nekih pola tuceta preživjelih puzalo je prema brodu. Strijelac ispusti strijelu iz svoga luka i ona zvekne o stajni trap, zaustavivši Espere na mjestu. Vojnici polete preko ruševina da ih zarobe.

Mackenzie poleti među njih. Nešto neljudsko ležalo je smrskano do podnožja velikog stroja. Krv, tamnoljubičasta. Kad ljudi ugledaju ovo, bit će to kraj Reda. Nije osjećao nikakvu radost. U Sv. Heleni je naučio kako su vjernici zapravo dobri, iz samih svojih temelja.

Ali ovo nije bio trenutak za žaljenje, za razmišljanje kako će budućnost biti kruta sad, kad su ljudi sasvim pušteni s lanca. Zgrada na drugom brežuljku još je cijela. On mora utvrditi svoj položaj ovdje, a onda pomoći Philu ako to bude potrebno.

Minikomunikator reče:

— Dođi i pridruži mi se, Jimbo, ovdje je gotovo, — prije nego što je završio posao. Dok je jahao prema Speyerovoj zgradi, on ugleda zastavu Pacifičkih Država kako se uzdiže uz jarbol na krovu nebodera.

Straže su stajale s obje strane portala, nervozne i pune strahopoštovanja. Mackenzie sjaši i uđe u zgradu. Ulazno predvorje bijaše visoka, blještava fantazija boja i lukova, kroz koje su se kretali ljudi poput marioneta. Jedan ga kaplar povede niz predvorje. Ta je zgrada očigledno služila za kancelarije, skladišta i manje razumljive namjene... Tu je bila i soba u koju je provaljeno dinamitom. Apstraktne zidne slikarije su tu bile mirne,

oštećene i pocrnjele od čađe. Četvorica vojnika držala su na nišanu dva bića koje je Speyer ispitivao.

Jedno se od njih bilo skljokalo na nešto što bi moglo služiti kao pisaći stol. Ptičje je lice bilo zarinuto među ruke sa sedam prsta, a rudimentarna su se krila tresla od suspregnutih jecaja. *Zar su sposobni da plaču?* pomislio je Mackenzie, zabezeknut, i obuzme ga želja da uzme biće na ruke i utješi ga koliko može.

Drugo je biće stajalo uspravno, u haljama od pletena metala. Velike topazne oči gledale su ravno u Speyerove s visine od dva metra i više.

— ...sa zvijezde klase G, nekih pedeset svjetlosnih godina daleko odavde. Jedva je vidljiva golim okom, ali ne iz ove hemisfere.

Majorovo mršavo, neobrijano lice, ispruži se kao da ima namjeru kljucnuti.

— Kad očekujete pojačanje?

— Neće biti drugog broda gotovo cijelo stoljeće, a i taj će dopremiti samo osoblje. Izolirani smo prostorno i vremenski; malo nas može doći ovamo da gradimo most između umova, preko provalija...

— Da, — Speyer kimne. — Granica brzine svjetlosti. Tako sam i mislio, samo ako je istina što ste mi rekli.

Stvorenje se strese.

— Nije nam preostalo ništa drugo do da vam kažemo istinu i nadamo se da ćete nas shvatiti i pomoći. Osveta, osvajanje, bilo koji oblik masovnog nasilja je nemoguć kad toliko prostora i vremena razdvaja dvije strane. Naš je posao obavljen u duhu i srcu. Još nije kasno, čak ni sada. Najvažnije se činjenice još mogu sakriti... oh, slušajte me, za volju vaših nerođenih!

Speyer kimne Mackenziju.

— Sve u redu? — reče. — Mi smo ovdje natrapali na kompletni asortiman. Oko dvadeset preživjelih, ovaj ovdje šef. Čini mi se da osim njih nema drugih na Zemlji.

— Mi smo i pretpostavljali da ih ne može biti mnogo, — reče pukovnik. Njegovi su ton glasa i osjećaji bili poput pepela. — Kad smo razglabali situaciju, ti i ja, pokušali smo pogoditi što znače tragovi što smo ih znali. Moralo ih je biti malo, inače bi djelovali neposrednije.

— Slušajte, slušajte, — molilo je biće. — Mi smo došli u ljubavi. Naš je san bio da vas vodimo... da vas nagnamo da vodite same sebe... prema miru... O, da, i mi bismo dobili, dobili bismo još jednu rasu s kojom bismo jednoga dana mogli kontaktirati kao s braćom. Ali, mnogo je rasa u svemiru. Mi smo vas željeli voditi samo zbog vas samih.

— Ovu ideju kontrolirane povijesti niste vi izmislili, — zagunđa Speyer. — Mi smo to povremeno izumljivali za sebe, tu na Zemlji. Posljednji je put odvelo do Paklenih bombi. Ne, hvala!

— Ali mi znamo! Velika Znanost predskazuje s apsolutnom sigurnošću...

— Predskazala je ovo? — Speyer mahne rukom po pocrnjeloj prostoriji.

— Uvijek su moguće fluktuacije. Nas je tako malo, mi ne možemo kontrolirati toliko divljaka do u najmanje pojedinosti. Ali, zar vi ne želite jednom zauvijek prestati s ratovanjem, s prastarim patnjama? Nudimo vam to zauzvrat za vašu današnju pomoć.

— Uspjelo vam je izazvati jedan takav rat ovih dana, reče Speyer.

Stvorenje stane kršiti prste.

— To je bila greška. Plan ostaje kao jedini način da dovede vašu rasu do mira. Ja, koji sam putovao između sunaca, spustit ću se na koljena pred vama i moliti...

— Ne mičite se! — Speyer ustukne. — Da ste došli otvoreno, pošteno, našli biste nekoga da vas sasluša. Možda i mnogo njih. Ali ne, vaše je dobročinstvo moralo biti potajno, iza leđa. Znali ste što je za nas dobro. Mi nismo imali riječi... Nikad nisam čuo ništa drskije!

Stvorenje podigne glavu.

— Da li vi svojoj djeci uvijek kažete svu istinu?

— Toliko koliko su odrasla.

— Vaša civilizacija-dijete još nije dovoljno odraslo da sazna svu istinu.

— Tko vas je kvalificirao da nas zovete djecom... osim vas samih?

— Odakle znate da ste odrasli?

— Okušavajući se na odraslim zadacima i otkrivajući možemo li ih riješiti. Svakako da nam se potkradu grozne greške, nama ljudima. Ali su naše, vlastite. Iz njih učimo. Vi ste oni koji ne želite učiti, vi i vaša prokleta psihologija kojom se se toliko hvališete, ta vaša znanost koja želi prilagoditi svaki mozak onom jedinom okviru koji razumijete.

— Vi ste željeli obnoviti centraliziranu državu, zar ne? Jeste li ikad stali pa razmislili da je možda upravo feudalizam ono što čovjeku najviše odgovara? Jedno mjesto koje će zvati svojim, kamo će pripadati, čiji će biti dio; zajednica s tradicijama i čašću; mogućnost da pojedinac donosi važne odluke; štit koji čuva čovjekovu slobodu pred centralnim vrhovnim gospodarom, koji ne želi drugo nego samo još više i još više vlasti; tisuću različitih načina života. Mi smo uvijek osnivali superdržave ovdje na Zemlji, i uvijek smo ih iznova razbijali. Čini mi se da je cijela ta ideja pogrešna. A možda ćemo ovaj put pokušati nešto drugo, bolje. Zašto ne svijet sitnih državica, prejakoga korijena da se stope u naciju, premalih da budu sposobne za kakvu veću štetu — polako se uzdižući nad sitne zavisti i inat, ali zadržavajući svoj identitet — tisuće posebnih prilaza zajedničkom problemu. Možda bismo tako našli rješenje našega cjelokupnog problema... samostalno!

— To vam neće nikad uspjeti — reče stvorenje. — Svaki put ćete se ponovo rastrgati na komadiće.

— Tako vi mislite. Ja mislim drukčije. Ali, što god bilo ispravno, izbor je naš. Radije sam mrtav nego pripitomljen.

— Narod će saznati o vama čim se sudac Brodsky vrati na svoj položaj. Ne, prije toga. Puk će saznati danas, grad sutra, da budemo sigurni kako nitko nije imao vremena da započne igru o prikrivanju prave istine. Kad stigne vaš slijedeći svemirski brod, bit ćemo spremni: na način, pa kakav god on bio.

Stvorenje se omota skutom svoje halje. Speyer se okrene k Mackenziju. Lice mu je bilo mokro.

— Imaš li... bilo što... reći, Jimbo?

— Ne, — promumlja Mackenzie. — Ne pada mi ništa na um. Bilo bi dobro da se ovdje organiziramo. Ne očekujem da ćemo se još boriti, doduše, čini mi se da je ovdje svršeno s time.

— Sigurno. — Speyer udahne. — Neprijatelj će sad kapitulirati i na drugim frontovima. Nemaju se više za što boriti.

Bijaše jedna kuća i imala je patio čiji je zid bio pokriven ružama. Ulica s druge strane zida još nije poprimila normalni tok, pa je vladala potpuna tišina ovdje, pod žutim zalazom sunca. Sobarica je uvela Mackenzija kroz stražnja vrata i izgubila se. On krene prema Lauri, koja je sjedila na klupi ispod brajde. Promatrala je kako joj prilazi, ali nije ustala. Jedna joj je ruka počivala na kolijevci.

On stane, ne znajući što da kaže. Kako je mršava!

Napokon mu ona reče, tako tiho da ju je jedva čuo:

— Tom je mrtav.

— Oh, ne! — Pred oči mu se prevuče crnina, pa nestane.

— Saznala sam prekjučer, kad je nekoliko njegovih ljudi dolutalo kući. Poginuo je kod San Bruna.

Mackenzie joj se nije usudio pridružiti na klupi nego sjedne na temelj jarbola za zastavu i stane promatrati

čudne napukline u njemu. Nije bilo ničeg što bi mogao promatrati.

Njen je glas nastavio, bez boje:

— Da li je vrijedilo? Ne samo Tom nego toliko drugi ubijeni zbog malo politike?

— Na kocki je bilo više od toga.

— Da, čula sam na radiju. A ipak, ne razumijem kako je to moglo biti toliko vrijedno. Pokušala sam, jako, ali mi nije uspjelo.

On nije imao snage da se brani.

— Možda si u pravu, mačkice. Ne znam.

— Nije mi žao sebe, — reče ona. — Ostao mi je Jimmy. Ali je Tom toliko toga izgubio na prevaru.

On shvati da je tu dijete i da bi trebao uzeti svoga unuka na ruke i misliti na to kako se život nastavlja u budućnost. Ali, bio je prazan.

— Tom je želio da mu damo ime po tebi.

A ti, Laura? pitao se. Glasno reče:

— Što ćeš sada?

— Već će se nešto naći.

On se prisili da pogleda u nju. Zalaz sunca gorio je na njenom licu, koje je sad bilo okrenuto prema djetetu, sakriveno njegovom pogledu.

— Vrati se u Nakamuru, — reče on.

— Ne. Bilo kamo, ali onamo ne.

— Uvijek si voljela planine, — uhvati se on za slamku. — Mi.

— Ne. — Ona ga pogleda u oči. — Nije zbog tebe, tata. Nikad. Ali Jimmy neće odrasti u vojnika. — Ona načas oklijevnu, pa nastavi: — Sigurna sam da će

nekolicina Espera nastaviti svojim poslom, na novim temeljima, ali s istim ciljem. Mislim da bismo im se morali priključiti. On mora vjerovati u nesto drugo, različno od onoga što mu je ubilo oca, i raditi na tome da se to ostvari. Slažeš li se?

Mackenzie ustane, naprežući se protiv sile teže.

— Ne znam, — reče. — Nikad nisam mnogo mozgao... Smijem li ga vidjeti?

— Oh, tata...

On priđe i nagne se nad zaspalu figuru.

— Ako se opet udaš — reče on — i ako bude kći, hoćeš li je prozvati po njenoj majci? — On vidje kako se Laurina glava saginje i kako joj se stišću šake, pa užurbano doda: — Idem sada. Želio bih te opet posjetiti, sutra ili koji drugi dan, ako to i ti želiš.

Ona mu poleti u naručje i zaplače. On ju je gladio po kosi i tepao, kao onda dok je još bila dijete.

— Ti se želiš vratiti u planine, zar ne? To je kraj koji poznaješ, i ljudi. Tamo pripadaš.

— Nikad nećeš saznati koliko mi je do toga stalo.

— Pa onda, zašto ne?

Njegova se kći sabere.

— Ne mogu — reče. — Tvoj rat je gotov. Moj je upravo počeo.

On je sam razvijao ovu snagu volje, pa mu nije preostalo drugo nego da kaže:

— Nadam se da ćeš pobijediti.

— Možda za tisuću godina... — Nije bila u stanju dovršiti misao.

Pala je već i noć kad je odlazio. Električne struje još nije bilo i zvijezde su se jasno vidjele iznad krovova. Odred koji je čekao da isprati svog pukovnika djelovao je

pod svjetlom fenjera nekako vučji. Oni salutiraše i odjahaše za njim, s puškama spremnim za slučaj potrebe; čulo se, međutim, samo kloparanje potkova po asfaltu, sve tiše.

SEKCIJ
ZNANSTV
FANTASTI
ARKZ
NARODNE
TEHNIKE

Zašto s
osnovali l

navodno provela ekipa sociologa jednoga poznatog sveučilišta u SAD. Nekoliko strastvenih ljubitelja, dobrovoljaca, podvrglo se potpunoj

izolaciji od bilo kakva oblika znanstvene fantastike. Nakon tjedan dana, kako tvrdi priča, počeli su se kod njih javljati simptomi tipični za narkomane odvojene od droge. Bila ta priča izmišljena ili ne, pravom poznavaocu ona ne zvuči nevjerojatno.

Osim tako vatrene strasti. pravog ljubitelja karakterizira i nagon da se udružuje s drugima koji su podjednako »Oboljeli«. Svi mi, zapravo, neobično volimo ogovaranje. Umjesto ukućana i susjeda mi ogovaramo pisce, urednike, kritičare, komentatore, — svakog tko je bar malo zamanje stekn u mladim danima. Rijetko koga ta strast napusta posto su jednom prigrlili znanstvenu fantastiku. Ta je strast posve neubičajenoga karaktera i ljubiteljima drugih zanrova literature često nesh vatljiva. Ona prisiljava nesretnog čitaoca da guta znanstvenu fantastiku po čitave dane unatoč općem podsmijehu ili čak negodovanju okoline, da neprestano traga za novim knjigama i časopisima i svakodnevno obilazi knjižare u nadi da im je stigla neka nova pošiljka još nepoznatih djela. Među poznavaocima kruži priča (zasad neprovjerena) o eksperimentu koji je

Ljubitelji znanstvene fantastike poseban su fenomen među čitaocima beletristike. Najprije, većina su mladi ljudi, a i oni stariji uglavnom su značajnije ime u svijetu znanstvene fantastike. Svi mi znamo što je Harlan Ellison rekao Isaacu Asimovu, što je on njemu odgovorio, što je J. W. Campbell radio kad nije uređivao odlične magazine ili pisao loše romane, i tako dalje. U tom društvu vlada prisna atmosfera, svi se međusobno razumijemo. Drugima to možda zvuči kao strani jezik, ali mi

ROBOT (Koncept za predavanje »Tri zakona robotike« održano u ARKZ – Uvod)

izvršen kao kod kuće. TheodorcE Sturgeon, naš klasik, kaže da je objašnjenje za naše okupljanje jednostavno. Širom svijeta ljubav za znanstvenu fantastiku promatrana je sa sumnjom, podsmijehom ili neodobravanjem. Drugi nas ne razumiju kao što, na primjer, automobilisti jednostavno ne razumiju motocikliste i njihovu strast prema vožnji na dva kotača. I kao što se motociklisti i sve druge »progonjene« manjine najbolje osjećaju među »svojima« i gotovo se uvijek okupljaju u društvene grupe i društva, tako i mi stvaramo svoje klubove širom svijeta.

Astronautički raketni klub Zagreb u Ilici 53 (dvorište) postao je takvo utočište za zagrebačke fantaste. Klub radi već desetak godina u okviru Saveza Tehnike, a primarna mu je aktivnost raketarstvo, u kojem je postigao zapažene uspjehe. No tek ove godine počeli su se u njegovoj Informativno-propagandnoj-sekciji okupljati prijatelji znanstvene fantastike. Već nakon nekoliko mjeseci ta je sekcija promijenila ime u Sekciju za znanstvenu fantastiku. Svatko kome nije teško odvojiti 60 dinara godišnje za članarinu, a zanimale bi ga naše različite aktivnosti (razmjena iskustava, knjiga, časopisa, izdavanje našeg biltena, projekcije filmova, predavanja za članove i drugo), dobro nam je došao. I ovo što sad čitate, plod je našeg rada i razumijevanja. NIŠP Vjesnik za našu djelatnost. Sastajemo se svakog četvrtka u 18 sati. Dođite i pokušajte upoznat ćete ljude koji dijele vaše zanimanje.

Bruno Ogorelec

Budućnost...

Što nam nosi sutra? Radnu subotu? Prvi rendez? Odbrusit ću šefu što ga ide?

Nova Godina? Diploma, namještenje, penzija? Stan? Mnoštvo novih briga? Ili baš ništa osobita?

A Sutra?

Svi mastamo. O svačemu, bilocemu. Ossusretu s R. Redfordom ili S. Loren na pustom otoku, o miljenima s puricom, o braku bez pulice/ sveker, svjetskom rekordu, Budućnosti...

15 milijardi stanovnika planete Zemlje?

Susret s BOČ (Buljo-Oko—Čudovište — podrugljiv naziv za Vanzemaljce)?

Tehnološki raj (ručak na dugme, videotelefon)?

Totalni krah?

Vikend na Ganimedu, ljetovanje na Rigelu?

Mjesto radnje: Zemlja.

Vrijeme radnje: 2000. godina.

Ljudi: Nasljeđe 20. stoljeća.

Mi: Ljudi.

Oni: Mislim da ne treba posebno govoriti o mojim zamišljenim stanovnicima: mali zeleni, BOČ, ludi znanstvenik, android, robot, klborg, mutant...

Kolektivnu autofagiju (a la »Zeleno sunce«)?

Što su android? robot? kiborg?

Definitivnu slobodu od rada (zanimljivo: da li bi to bio raj ili potpuna dekadencija)?

Umjetni ljudi. Najprije homunkulus. Pa android. Danas podjela:

1. Android = umjetni organizam (ne nužno čovjek), živa materija (organska), stvoren kemijskim putem, ponašanje programirano genetski, najčešće posjeduje sposobnost slobodnu volju u granicama programa. Za razliku od normalnoga živog organizma nesposoban za prokreaciju, starenje.

2. Robot = mehanički organizam (ne nužno čovjek), neživi materijal (može i metal, ali i plastika), ponašanje programirano, ima mačji kompjutor, rijetko posjeduje slobodnu volju, strogo u granicama programa.

3. Kiborg = sjedinjenje organskog i mehaničkog, ponašanje programirano, ima mačji kompjutor, rijetko posjeduje slobodnu volju, strogo u granicama programa.

Svako se pojedino područje može svesti na Tri Pitanja.

1. Što će biti (kamo sve to vodi)? Tehnika: ekstrapolacija (predviđanje parametara). Cilj: vizija budućnosti. Primjeri: H. Harrison (Make Room! Make Room!), A. Asimov: Čelične spilje, W. Miller: A Canticle for Leibowitz, J. Aldiss: The Last Question.

2. Što je zapravo (ovo ili ono)? Tehnika: spekulacija (izvođenje teorija). Cilj: objašnjenje postojećeg. Primjeri: L. Sjevka) Neutronska zvijezda (Kraljevski sirah), Ljudi (Ljudi), Nevidljivi (Nevidljivi), Mehanički prijatelj (Mehanički prijatelj), Ljudi (Ljudi), Ljudi (Ljudi), Ljudi (Ljudi

umjetnik Pygmalion, dijelom robotu.

2. Kabala: Perzon, dijelom robotu.

3. Čapek: R.U.R., robotu.

4. Goethe: Faust, homunkulus: vjerojatno Golem

5. Hoffmann: lutka Olympia u operi Hoffmanove priče

6. 1901: Sindbad Mornar, robotu.

Malo sumiranja; Bog smije stvoriti život (to mu je posao!), ČOVJEK NE SMIJE!

Krsto Mazuranić

Strašna nadarenica; htio bih pomagača, znam, ali NE SMIJEM stvoriti. Kazna; vlastito djelo će me unistiti.

1. Bio slavan pjesnik, imao suprugu, ali u Švicarsku vodi zgodnu mačku. Sjedi društvo i razglaba o Galvaniju i njegovim žabama (tema dana!). I mačka napola u šali predloži »biostruju« kao podlogu za roman (ha ha kaže društvo). I napiše ga. Što bi? Za Percyja Bysshea Shelleya (slavni pjesnik)... tko zna? Za Mary Wollstonecraft Godwin (mačka)... tko zna? Ali za Dra Frankensteina. tvorca najslavnijeg od svih čudovišta, zna svak.

Čovjek stvorio život, kazna: uništila ga vlastita tvorevina tako potpuno da mu je i ime

Priče iz
»Bijeloga jelena«!

Arthur C. Clarke kakvog ne poznajete!

»Idu mi na živce kritičari, jer uporno dokazuju da su znanstvena fantastika i humor nespojivi.

Evo im prilike da to napokon dokažu i... ubuduće drže jezik za zubima!«

Tako reče Arthur C. Clarke; tako reče i ostade živ. Jer priče kojima su ove njegove dvije rečenice uvod, neodoljivo su zabavne. Zigmund Hrkalo nesmiljeno hrče, Ermintrudu Palac gnjevni ugnjeteni muž defenestrira, vrlo hladna Frida prijeti sunčanoj slavi Miami Beacha, ujo Homer konstruira, ni kriv ni dužan, maligansku osmotičnu bombu... a svaka od ovih

komedija prava pravcata, zdrava, potpuna SF!

Tako nešto smije si priuštiti samo majstor pera par excellence Clarkeova kalibra!

»Odavno se već ne osjeća potreba za nevjerojatnim SF — pričama — mislim na one koje su namjerno nevjerojatne, za razliku od onih drugih«, kaže on. I vodi nas u topli, bučni, zadimljeni, ugodni polumrak krčme »Bijeli jelen«, negdje u Londonu, gdje se svake srijede sastaju novinari, pisci, znanstvenici, urednici i laici, te mlate praznu slamu i uživaju u pričama Munchhausena Drugog, nenadmašivog sveznadara i pričatelja priča, neodoljivog Harryja Purvisa.

Krenite s nama i neće vam biti žao!

U prvoj priči (pst! da vam otkrijemo tajnu: naslov joj je »Fentonovo utišavalo«) nećete saznati gdje je »Bijeli jelen«, upoznat ćete Harryja Purvisa i naučiti kako da sopranisticu potjerate s pozornice prije nego što vam probije uši svojim umilnim cviležom.

U drugom broju »Siriusa«:

»Fentonovo utišavalo«!

Kratka povijest znanstvene fantastike

»PRETHISTORIJA« — Ukratko: prethistorija SF počinje već od prvih mitova. U svjetlu SF možemo promatrati i djela Lukijana, Rabelaisa, Campanelle, Swifta i drugih. Dva imena iz prethistorije za nas su važna, pa će im biti posvećeno više pažnje. To su Wells i Verne. Sukob između njih dvojice ostavio je velikog traga u povijesti SF. Verne je pisao avanturističke romane, u kojima je anticipirao niz naučnih i tehničkih otkrića. Tako je roman na primjer »Put na Mjesec«. S druge strane, Wellsa ne zanimaju previše tehnički problemi: za razliku od Verneovih, njegovi putnici stižu na Mjesec. koristeći se »antigravitacionim materijalom«. Verne napada Wellsa: »Ja upotrebljavam fiziku. On izmišlja. Ja na Mjesec idem u projektilu izbačenom iz topa. Tu nema izmišljanja. On leti u brodu izrađenom od metala, koji ukida zakon gravitacije. To je zgodno, nema što, ali pokažite mi taj metal. Neka ga stvori.« Wells uzvraća (doduše, trideset godina kasnije): »Verne je opisivao i vjerovao da se može učiniti ovo ili ono, što u to vrijeme još nije bilo učinjeno. On je čitaocu pomagao da zamisli kako je to učinjeno, i kakva bi radost, uzbuđenje ili nevolja tada nastali. Veći se dio njegovih iznalazaka »obistinio«. No ove moje priče ne tvrde da se bave mogućim stvarima. Valja biti objektivan i ustvrditi da je Verne zaslužan kao anticipator tehničkih novotarija. Wells je, nasuprot kratkoročnom predviđanju našeg gotovo svetemo suvremena SF: istraživanje vremena, međuplanetarne

UVOD — Svrha je ovog napisa da se ukratko iznese povijest naučne fantastike (nadalje u tekstu SF). Bit će riječ isključivo o pisanoj SF, i to samo na engleskom jezičnom području (SAD i Velika Britanija). Zbog nedovoljnog poznavanja nisam mogao dati pregled SF u ostalim zemljama, gdje je SF prisutan i razvijen (SSSR, Poljska, Francuska itd.). Podnaslovi u »kratkoj povijesti« uvjetni su.

DEFINICIJA — Uglavnom, nema slaganja u definiciji SF. Po jednom piscu SF ne postoji, a drugi tvrdi da kao književnost danas postoji samo SF. SF pisce uspoređuju s gnosticima, alkemičarima i dubinskim psiholozima. Neki teoretičari ne priznaju SF kao književni rod već joj daju ulogu mitologije našeg vremena. Predlažem da se zadovoljimo tvrdnjom da je SF »sve ono što čitaoci SF čitaju«.

INTERMEZZO — Sama je »kratka povijest« podijeljena na četiri »doba«. Valja imati na umu da je granice između pojedinih doba nemoguće oštro odrediti, ali su kao godine razgraničenja uzete godine u kojima se pojavio određeni časopis ili antologija koji su označili veću promjenu i unutar SF.

»STARI VIJEK« — Godine 1926. Hugo Gernsback, iseljenik iz Luksemburga, tvorac je elektricitet objavljuje u časopisu »Amazing Stories« priču »Ralph 124C41+«. U njoj se pojavljuju elementi SF: čudesna sa stajališta našeg stoljeća, ali kojima se tada pokušavalo dočarati budućnost. Tome su razlozi: prije svega, detaljni opisi (npr. pisac piše o tome kako se u budućnosti pripremaju jela, kako se ona konzumiraju, kako izgledaju), zanimanje i poznavanje znanosti, a ne samo fikcija, te pokušaj da se priča smjesti u neko vrijeme u budućnosti. Tu su i razlozi koji su bili važni za čitaoce tog doba: pustolovine, priče strave i mašte. Veliki tiraži, neznatne cijene i mlada ili neobrazovana čitalačka publika. Godine 1911. Hugo Gernsback, iseljenik iz Luksemburga, tvorac je elektricitet objavljuje u časopisu »Amazing Stories« priču »Ralph 124C41+«. U njoj se pojavljuju elementi SF: čudesna

»SREDNJI VIJEK« — Godine 1930. pojavljuju se časopisi »Galaxy« Horace Gulda i »Magazine of Fantasy and Science Fiction« Anthony

»ZLATNO DOBA« — Uglavnom, sve se može svesti na 1938. godinu i na pojavljivanje, zahvaljujući uspjehu

»NOVI VAL« — Ukratko: Anglo-američki SF počinje se

»SUVREMENA SF« — Ukratko: Anglo-američki SF počinje se

Hugo Gernsback, tehničar, bio je nadaleko poznat po svojim idejama o budućnosti tehnike, a njegovi romani i pripovijetke, koji su se pojavljivali u njegovim časopisima, bili su prvi pokušaji da se pisci okupe oko jedne ideje. Ti pisci, koji su se kasnije nazivali »starom gardom«, bili su Edmond Hamilton, Jack Williamson, Murray Leinster, Clifford Simak, Eric Frank Russell, Lester del Rey, Isaac Asimov, Robert Heinlein, Theodore Sturgeon, Alfred Bester, A. E. van Vogt, Fritz Leiber, Henry Kuttner, Cyril Kornbluth, Frederik Pohl, Arthur C. Clarke, Alfred Bester i drugi, a prisutni su i najprilagodljiviji od pisača starije generacije. Zahvaljujući specijaliziranim izdavačkim kućama poput Avon, Ace, Ballantine, Dell, Lancer, Pyramid, Signet, Gnome, Doubleday, Berkley, Belmont i drugi, a prisutni su i najprilagodljiviji od pisača starije generacije.

Godine 1937. John Campbell Jr. postao je urednikom časopisa »Astounding Stories«, koji je pravi početak »Zlatnog doba« SF-a. Asimov, Heinlein, Sturgeon. Russell, Farmer i dr. Uporedo s traženjem veće znanstvene točnosti pred pisce

---

»Novi val« – SAD

(NOVI VALOVI – Uvod – Literatura – Pojavljuje se nova generacija pisaca – Novi val – Časopis »New Worlds« – Britanski pisci – Časopis »Ambit« – Časopis »Science Fantasy« – Časopis »Impulse« – Časopis »Science Fiction Adventures« – Časopis »Science Fiction Monthly« – Časopis »Science Fiction Quarterly« – Časopis »Science Fiction Yearbook« – Časopis »Science Fiction Annual« – Časopis »Science Fiction Special« – Časopis »Science Fiction Review« – Časopis »Science Fiction Digest« – Časopis »Science Fiction Collector« – Časopis »Science Fiction Fan« – Časopis »Science Fiction Fanzine« – Časopis »Science Fiction Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Special« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Review« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Digest« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Collector« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fanatic Fan« – Časopis »Science Fiction Fanatic Fanzine Fanatic